សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច
Université Royale de droit et des Sciences Economoiques
Royal University of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

របៀបតាក់តែងកិច្ចសន្យា

ស្រាវជ្រាវចាប់ពីថ្ងៃទី១៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២០ ដល់ថ្ងៃទី២៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២០

ស្រាវជ្រាវដោយ
និស្សិតឈ្មោះ **ស្រស់ ឬទ្ធី**

សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ
លោក **ម៉ៅ បុណ្ណា**

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ **នីតិសាស្ត្រ**
ជំនាន់ទី២០

ឆ្នាំចូលសិក្សា ២០១៦
ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០២០

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ការទទួលបានភាពជោគជ័យមួយមិនមែនជារឿងងាយនោះទេ ហើយក៏មិនអាចធ្វើទៅរួចតែម្នាក់ឯងបាននោះ គឺត្រូវមានអ្នកជួយលើកទឹកចិត្ត និងឧបត្ថម្ភគាំទ្រពីអ្នកនៅជុំវិញខ្លួនទើបទទួលបានជោគជ័យ។

យ៉ាងណាមិញ ក្នុងនាមខ្ញុំបាទជានិស្សិតឈ្មោះ **ស្រស់ ឫទ្ធី** និង **លឹម ភក្តិកា** ដែលទើបទទួលបានជោគជ័យក្នុងការសរសេរសារណាបញ្ចប់ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនេះ អាស្រ័យដោយមានការជួយជ្រោមជ្រែងពីបុគ្គលសំខាន់ៗដែលក្នុងនោះ យើងខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណជូនចំពោះ លោកអ្នកមានគុណយើងទាំងពីរនាក់ដែលមានព្រហ្មវិហារធម៌ចំពោះកូនៗមានបងប្អូនយាយ តា ពូ មីង ជាដើមដែលតែងតែជួយមើលការខុសត្រូវ និងអប់រំណែនាំ ផ្តល់ដំបូន្មានល្អៗ ដល់រូបយើងខ្ញុំ។

ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសាកលវិទ្យាធិការ សាកលវិទ្យារង ព្រឹទ្ធបុរស ព្រឹទ្ធបុរសរង សាស្ត្រាចារ្យ បុគ្គលិកបម្រើការនៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ចដែលបានខិតខំដឹកនាំគ្រប់គ្រងបំពេញការងារ បង្ហាត់បង្រៀន យ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ដើម្បីបណ្តុះបណ្តាលនិស្សិតអោយក្លាយជាធនធានមនុស្សពិតប្រាកប្រកបដោយគុណភាពជួយប្រទេសជាតិប្រកបដោយសុខសន្តិភាព សុវត្ថិភាព យុត្តិធម៌ និងការអភិវឌ្ឍន៍លើគ្រប់វិស័យ។

លោកសាស្ត្រាចារ្យ **ម៉ៅ មុន្នី** ដែលជាសាស្ត្រាចារ្យណែនាំដ៏ល្អមួយរូប ក្នុងការជួយឱ្យសារណារបស់យើងខ្ញុំមានភាពពេញលេញល្អប្រសើរតាមរយៈការខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការពន្យល់ណែនាំផ្តល់ជាមតិល្អៗ និងការកែតម្រូវរាល់ខ្លឹមសារដែលលើស ឬខ្វះខាតជាដើម ។ ដោយអំណាចនៃគុណបុណ្យដែលពួកយើងបានធ្វើសេចក្តីល្អក៏ដូចជាការខិតខំប្រឹងប្រែងសព្វបែបយ៉ាងមក លើយើងខ្ញុំ។

ដូច្នេះយើងខ្ញុំគ្មានអ្វីជាការតបស្នងសងគុណធំដុំនោះទេ មានតែម្រាមដៃដប់ សូមគោរពជូនពរឱ្យលោកអ្នកមានគុណទាំងអស់គ្នាជួបតែសេចក្តីសុខ សុភមង្គលគ្រប់ពេលវេលា និងជោគជ័យគ្រប់កិច្ចការទាំងអស់កុំបីឃ្លៀងឃ្លាតឡើយ ។

អារម្ភកថា

សូមស្វាគមន៍មិត្តៗនិស្សិត ប្រិយមិត្តអ្នកអាន អ្នកស្រាវជ្រាវ និងអ្នកដែលចង់ស្វែងយល់ឯកសារ ផ្សេងៗជាទីរាប់អាន យើងខ្ញុំជានិស្សិតរៀននៅសាកលវិទ្យាល័យ ភូមិនីតិសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច យើងខ្ញុំមានសេក្តីសប្បាយរីករាយណាស់ ចំពោះការដាក់កិច្ចការ ស្រាវជ្រាវសាណាបញ្ចប់ការសិក្សា។ យើងខ្ញុំសម្រាប់ធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ដើម្បីពង្រីកចំណេះដឹង នឹងបទពិសោធន៍ទៅថ្ងៃក្រោយ។ ហើយយើងខ្ញុំក៏បាន សិក្សាស្រាវជ្រាវ និងសរសេរទុកធ្វើជាសៀវភៅស្នាដៃនេះឡើង។

សៀវភៅនេះ បកស្រាយបញ្ហាមួយចំនួនតូច តាមលទ្ធភាពដែលយើងខ្ញុំធ្លាប់បានសិក្សាស្រាវជ្រាវកន្លងមក និងតាមឯកសារយោងខ្លះៗនៅបណ្ណាល័យ តាមអ៊ីនធឺនេត និងកន្លែងផ្សេងៗ។ យើងខ្ញុំសង្ឃឹមថាសៀវភៅនេះជាមូលដ្ឋានមួយសម្រាប់ការស្រាវជ្រាវបន្ត។

ជាចុងក្រោយយើងខ្ញុំរង់ចាំទទួលការរិះគន់ពីសំណាក់មិត្តអ្នកអាន អ្នកស្រាវជ្រាវ លោកគ្រូ សាស្ត្រាចារ្យ មិត្តរួមជំនាន់ និងប្អូនៗជំនាន់ក្រោយ រាល់កំហុសឆ្គងដែលកើតឡើងដោយអចេតនា ពាក្យពេចន៍ វគ្គ ឃ្លា វេយ្យាករណ៍ អក្ខរក្រម ដើម្បីជួយកែលំអរឱ្យសៀវភៅនេះកាន់តែល្អ និងមានភាពសុក្រិត។

ជាទីបញ្ចប់ យើងខ្ញុំសូមជូនពរដល់ មិត្តអ្នកអាន អ្នកស្រាវជ្រាវ លោកគ្រូ សាស្ត្រាចារ្យ និងមិត្តនិស្សិតទាំងអស់ ទទួលបានពរទាំងឡាយបួនប្រការ សម្បត្តិបី អរិយទ្រព្យប្រាំពីរ និងមានសេក្តីសុខ សំណាងល្អគ្រប់ពេលវេលា ជោគជ័យលើការសិក្សា និងជោគជ័យលើគោលបំណងដែលប៉ងគ្រប់ៗគ្នាកុំបីខានឡើយ។

មាតិកា

ទំព័រ

សេចក្តីផ្តើម ១

ជំពូកទី១

ការបង្កើតកិច្ចសន្យា

ផ្នែកទី១ ៖ សញ្ញាណទូទៅនៃកិច្ចសន្យា ៣

កថាខណ្ឌទី១ និយមន័យ និងប្រភេទនៃកិច្ចសន្យា ៣

១. និយមន័យ ៣

២. ប្រភេទនៃកិច្ចសន្យា ៣

២.១. កិច្ចសន្យាផ្ទាត់មាត់ ៣

២.២ កិច្ចសន្យាធ្វើដោយលាយលក្ខណ៍អក្សរ ៤

២.២.១.កិច្ចសន្យាឯកជន ឬលិខិតឯកជន ៤

២.២.២.លិខិតយថាភូត ៥

កថាខណ្ឌទី២ ៖ សំណើរ ៥

១. និយមន័យ ៥

២. លក្ខខណ្ឌនៃសំណើរ ៥

២.១. គោលបំណងពិតប្រាកដ ៥

២.២. លក្ខខណ្ឌច្បាស់លាស់ ៦

២.៣. ជូនដំណឹងដល់អ្នកទទួលសំណើរ ៦

៣. ប្រភេទនៃសំណើ ៦

៣.១. សំណើរមានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ ៧

៣.២. សំណើគ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ ៧

៤.បុគ្គលដែលទទួលសំណើ ៧

៤.១.បុគ្គលដែលកំណត់ជាក់លាក់ ៧

៤.២.បុគ្គលដែលមិនកំណត់ជាក់លាក់ ៧

៥.វិធីនៃការធ្វើសំណើ ៨

៦.ការបញ្ចប់សំណើ...៨
៦.១.ការដកសំណើ ៨
៦.២.ការបដិសេធសំណើ..៩
៦.៣.សំណើតប ឬបដិសំណើ...៩
៦.៤.កាលៈទេសៈជាក់លាក់មួយ...៩
កថាខណ្ឌទី៣ ៖ ស្វីការ ១០
១.និយមន័យ ១០
២. លក្ខខណ្ឌ ១០
២.១.ស្វីការត្រូវធ្វើឡើងដោយអ្នកទទួលសំណើ..១០
២.២.ស្វីការត្រូវតែជូនដំណឹងដល់អ្នកស្នើ...១០
២.៣. ស្វីការត្រូវតែដូចគ្នាទៅនឹងសំណើ..១០
២.៤.ស្វីការត្រូវតែធ្វើមុនពេលកំណត់លក់..១១
៣. វិធីនៃការធ្វើស្វីការ...១១

ជំពូកទី២

លក្ខខណ្ឌគ្រឹះ និងលក្ខខណ្ឌធម្មតា

ផ្នែកទី១ ៖ លក្ខខណ្ឌគ្រឹះ ១៣
១.១ ការព្រមព្រៀង..១៣
១.១.១ ការភន់ច្រឡំ...១៣
១.១.១.១ គោលគំនិត...១៣
១.១.១.២ ការភន់ច្រឡំអំពីចំណុចសំខាន់ៗនៃកិច្ចសន្យា...១៣
១.១.១.៣ ការភាន់ច្រឡំទៅលើចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា ដែលភាគីយល់ថាសំខាន់ .១៤
១.១.១.៤ ការភាន់ច្រឡំដោយភាគីភាគីទាំងសងខាង..១៤
១.១.១.៥ ការការពារតតិយជន ១៥
១.១.២ ការឆបោក..១៥
១.១.២.១ គោលគំនិត ១៥
១.១.២.២ ការឆបោករបស់តតិយជន...១៦
១.១.២.៣ ការការពារតតិយជន..១៦

១.១.៣ ពត៌មានមិនពិត..១៦
១.១.៣.១ គោលគំនិត..១៦
១.១.៣.២ ការការពារតតិយជន..១៧
១.១.៤ ការរំលោបបំពានលើស្ថានភាព..១៧
១.១.៤.១ គោលគនិត..១៧
១.១.៤.២ ការការពារតតិយជន..១៨
១.១.៥ ការគម្រាមកំហែង..១៨
១.១.៥.១ គោលគំនិត..១៨
១.១.៥.២ ការការពារតតិយជន..១៩
១.១.៦ ការគេងចំណេញហួសហេតុ..១៩
១.១.៦.១ គោលគំនិត..១៩
១.១.៦.២ ការការពារតតិយជន..២០
១.១.៧ ឋបនីយផ្លូវចិត្ត..២០
១.១.៧.១ គោលគំនិត..២០
១.១.៧.២ ការការពារតតិយជនលើស្ថានភាព..២០
១.១.៨ ការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត..២១
១.១.៨.១ គោលគំនិត..២១
១.១.៨.២ ការការពារតតិយជន..២២
១.២ សមត្ថភាព..២២
១.២.១ សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ..២២
១.២.១.១ គោលគំនិត..២២
១.២.១.២ អានុភាព..២៣
១.២.២ សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព..២៣
១.២.២.១ អនីតិជន..២៦
១.២.២.២ ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ..២៧
១.២.២.៣ ជននៅក្រោមហិត្តូបត្ថម្ភ..២៩
១.២.២.៤ ការការពារភាគីម្ខាងទៀត..៣០

១.៣ កម្មវត្ថុ..៣០
១.៣.១ ភាពខុសច្បាប់..៣០
១.៣.២ ភាពផ្ទុយនឹងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងទំនៀមទំលាប់ល្អ ៣០
១.៣.៣ អលទ្ធភាពតាំងពីដំបូង...៣០
១.៤ តម្លៃតបស្នង...៣១
ផ្នែកទី២ ៖ លក្ខខណ្ឌទម្រង់.. ៣២
២.១ កិច្ចសន្យាធ្វើដោយផ្ទាល់មាត់ ៣២
២.១.១ និយមន័យ...៣២
២.១.២ គុណសម្បត្តិមាន ៣២
២.១.៣ គុណវិបត្តិ..៣២
២.២ កិច្ចសន្យាធ្វើឡើងដោយលាយលក្ខណ៍អក្សរ ៣៣
២.២.១ និយមន័យ ៣៣
២.២.២ គុណសម្បត្តិ..៣៣
២.២.២ គុណវិបត្តិ..៣៤

ជំពូកទី ៣

ការអនុវត្តកិច្ចសន្យា

កថាខណ្ឌទី ១ ៖ ការអនុវត្តកិច្ចសន្យា...៣៥
១.១. ករណីកិច្ចរបស់កូនបំណុលក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច..៣៥
១.២. សិទ្ធិទាមទាររបស់ម្ចាស់បំណុលអោយអនុវត្តកាតព្វកិច្ច...៣៥
១.៣. ការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នា ៣៦
កថាខណ្ឌទី២ ៖ មោឃភាព និងការលុបចោល...៣៧
១. មោឃភាព..៣៧
១.១ គោលគំនិត ៣៧
១.២ អានុភាព...៣៧
១.៣ មោឃភាពដោយផ្នែក ៣៨
១.៤ បុគ្គលដែលអាចអះអាងលើមោឃភាព...៣៩

២.ការលុបចោល ៣៩
២.១. គោលគំនិត ៣៩
២.២. អានុភាព... ៣៩
២.៣. ជនដែលអាចលុបចោលបាន ៣៩
២.៣.១. ករណីវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ ៣៩
២.៣.២. ករណីសមត្ថភាពក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ ៤០
២.៤. ការផ្ដល់សច្ចានុមតិ... ៤០
២.៤.១. គោលគំនិត ៤០
២.៤.២. អានុភាព ៤០
២.៤.៣. ជនដែលអាចធ្វើសច្ចានុមតិ... ៤០
២.៤.៤. សច្ចានុមតិដែលច្បាប់បានកំណត់... ៤១
២.៤.៤.១. ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ឬការផ្តល់នូវប្រាតិភោគ ៤១
២.៤.៤.២. ការអនុវត្តសិទ្ធិ ឬការទាមទារឲ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ៤១
២.៤.៤.៣. អនុប្បទាន ឬចាត់ចែងសិទ្ធិ... ៤១
២.៥. អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិលុបចោល ៤១
២.៦. ការប្រៀបធៀបរវាង មោឃភាព និងការលុបចោល ៤២
សន្និដ្ឋាន និងអនុសាសន៍.. ៤២
ឯកសារយោង
ឧបសម្ព័ន្ធ

សេចក្តីផ្តើម

សេចក្តីផ្តើម

ក្រោយពេលបានសន្តិភាព ប្រទេសកម្ពុជាយើងបានក្លាយជាប្រទេស ដែលប្រកាន់យក លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ដោយអនុវត្តសេដ្ឋកិច្ចបែបទីផ្សារសេរី ដើម្បីធ្វើការដោះដូរទំនិញ ឬសេវា ដូច្នេះ យើងត្រូវការ ច្បាប់កិច្ចសន្យាសម្រាប់ធ្វើការគ្រប់គ្រងសកម្មភាពទីផ្សារទាំងនេះ។ កិច្ចសន្យា មានសារៈសំខាន់ណាស់ចំពោះសកម្មភាពរបស់ រដ្ឋាភិបាល ក្រុមហ៊ុន និងបុគ្គលក ជាពិសេសកិច្ចសន្យាអាចជួយដល់ការលូតលាស់សេដ្ឋកិច្ចរបស់សង្គម។ មូលហេតុសំខាន់ដែលយើងត្រូវយល់ដឹងពីច្បាប់កិច្ចសន្យា គឺដោយសារតែទំនាក់ទំនងដែលកើតចេញពីមនុស្សក្នុងសង្គមតែងតែមានវិវាទនឹងគ្នា ដូចជាវិវាទដែលកើតឡើង ដោយសារ ការបង្កើតកិច្ចសន្យា ឬការអនុវត្តកិច្ចសន្យាជាដើម។ ដូចនេះ ដើម្បីដោះស្រាយវិវាទដែលមានលក្ខណៈស្មុកស្មាញ យុត្តិធម៌ នឹងប្រសិទ្ធភាព គឺយើត្រូវការច្បាប់កិច្ចសន្យា។

គេត្រូវបង្កើតកិច្ចសន្យាដើម្បីទិញអ្វីៗដែលត្រូវការសំរាប់ដំណើរការមិនថាស្ថាប័នឯកជន ឫរដ្ឋ។ ដើម្បីកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសំខាន់ៗរបស់ប្រទេសជាតិដូចជា ព្រលានយន្តហោះ ផ្លូវអោយស្ព័យាន និងការធ្វើផ្លូវថ្នាល់។ រដ្ឋាភិបាលធ្វើកិច្ចសន្យាជាមួយរដ្ឋាភិបាលផ្សេងៗ តាមរយៈ សន្ធិសញ្ញា អនុសញ្ញា ដែលពាក់ព័ន្ធនឹង ពាណិជ្ជកម្ម ឧស្សាហកម្ម ទេសចរណ៍ សិទ្ធមនុស្ស បរិស្ថានជាដើម។ ក្រុមហ៊ុន ចាប់ពីអាជីវកម្មខ្នាតតូចរហូតដល់ខ្នាតធំ សុទ្ធតែត្រូវការកិច្ចសន្យាសំរាប់ដំណើរការអាជីវកម្មរបស់ពួកគេ ដូចជា ការទិញវត្ថុធាតុដើម ការលក់ផលិតផលសំរេចជាដើម។ យើងពិបាកនឹងរកឧទាហរណ៍ ដែលក្រុមហ៊ុនអាចដំណើរការអាជីវកម្មដោយមិនប្រើកិច្ចសន្យា នេះដោយហេតុផលថា ក្រុមហ៊ុនត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីស្វែងរកប្រាក់ចំណេញ ដូចនេះគេចាំបាច់ត្រូវតែប្រើកិច្ចសន្យាដើម្បីលក់ដូរផលិតផលរបស់គេ។ ចំណែក រូបវន្តបុគ្គល និងនីតិបុគ្គលវិញ ត្រូវការកិច្ចសន្យម្រាប់ជីវភាពរស់នៅរបស់គេដូចជា ទិញអាហារ ជួលផ្ទះ ការដឹកជញ្ជូន ការងារ កំចីប្រាក់ ផ្ញើរឡាន ឬម៉ូតូ ការបញ្ញាំវត្ថុ ការដូរវត្ថុ ការអប់រំ ការថែទាំសុខភាព ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍។ល។

ដូច្នេះហើយទើបក្រុមរបស់យើងខ្ញុំជ្រើសរើសប្រធានបទមួយស្តីពី ៖ **របៀបតាក់តែងកិច្ចសន្យា** មកសរសេរជាស្នាដៃនេះឡើង។ ជាទូទៅមនុស្សពិបាកនឹងរស់នៅក្នុងសង្គមនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះណាស់ ប្រសិនបើគេមិនបង្កើតកិច្ចសន្យាចង់គ្នានោះទេ មនុស្សជាច្រើនមិនបានយល់ច្បាប់ពី សារៈសំខាន់របស់កិច្ចសន្យាដោយសារការធ្វើកិច្ចសន្យាមានភាពសាមញ្ញពេក។ ពេលខ្លះអ្នកធ្វើកិច្ចសន្យាមិនបានដឹងថា អ្វីទៅជាកិច្ចសន្យា?

តាមការសិក្សាស្រាវជ្រាវកន្លងមកយើងខ្ញុំនឹងខិតខំប្រឹងប្រែងធ្វើបទបង្ហាញ និងអធិប្បាយឱ្យបានលម្អិត និថមានភាពច្បាស់លាស់ទៅលើចំណុចមួយចំនួនក្នុងនោះរួមមាន៖

ជំពូកទី១ ៖ ការបង្កើតកិច្ចសន្យា

ជំពូកទី២ ៖ លក្ខខណ្ឌគ្រឹះ និងលក្ខខណ្ឌទម្រង់

ជំពូកទី ៣ ៖ ការអនុវត្តកិច្ចសន្យា

ចំពោះខ្លឹមសារលម្អិតនៃជំពូកនីមួយៗខាងលើនេះ និងមានការអធិប្បាយបង្ហាញជូនទាងស្រុងនៅក្នុង អត្ថន័យនៃសារណាបញ្ចប់ការសិក្សារបស់ក្រុមយើងខ្ញុំដូចដែលមានការរៀបរាប់ខាងក្រោមដូចតទៅ៖

ជំពូកទី១ ៖ ការបង្កើតកិច្ចសន្យា

ផ្នែកទី១៖ សញ្ញាណទូទៅនៃកិច្ចសន្យា

កថាខណ្ឌទី១ ៖និយមន័យ និងប្រភេទកិច្ចសន្យា

១.និយមន័យ

កិច្ចសន្យា[1] គឺជាការព្រមព្រៀងរវាងបុគ្គលពីរនាក់ ឬពីរក្រុមដើម្បីបង្កើត កែប្រែ ឬរំលត់នូវកាតព្វកិច្ច។

កិច្ចសន្យា គឺជាកិរិយាដែលបុគ្គលពីរនាក់ ឬច្រើននាក់មានឆន្ទៈត្រូវគ្នាព្រមព្រៀងគ្នាបង្កើតកែប្រែ ឬរំលត់កាតព្វកិច្ច។ មាននន័យថា កិច្ចសន្យាត្រូវបានកើតឡើងដោយសារតែឆន្ទៈព្រមព្រៀងគ្នា រវាងបុគ្គលពីរនាក់ ឬច្រើននាក់ ព្រមបង្កើត កែប្រែ ឬរំលត់កាតព្វកិច្ចណាមួយដែលសមីខ្លួនបានបង្កើតឡើង។ ពោលគឺភាគីមានចំណង់ចង់បង្កើតកិច្ចសន្យា ហើយកិច្ចសន្យា បានបង្កើតឱ្យមានកាតព្វកិច្ច ត្រូវឱ្យភាគីនៃកិច្ចសន្យា ត្រូវអនុវត្តដោយភាពស្មោះត្រង់តាមអ្វីដែលខ្លួនបានព្រមព្រៀងរួចហើយ។

២.ប្រភេទកិច្ចសន្យា

កិច្ចសន្យាត្រូវបែងចែកជាពីរប្រភេទ គឺ៖

- កិច្ចសន្យាផ្ទាល់មាត់
- កិច្ចសន្យាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។

២.១.កិច្ចសន្យាផ្ទាល់មាត់

កិច្ចសន្យាធ្វើឡើងដោយផ្ទាល់មាត់ គឺជាកិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើងដោយការនិយាយរវាងគូរ ភាគីនៃកិច្ចសន្យា ដោយមិនធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទេ[2]។

<u>**ឧទាហរណ៍៖**</u> **ក** ដែលជាអតិថិជន បាននិយាយទៅ **ខ** ដែលជាអ្នកលក់ថា តើទឹកបរិសុទ្ធមួយដបថ្លៃប៉ុន្មាន? **ខ** បាននិយាយថា មួយដបតម្លៃ ១០០០៛ (មួយពាន់រៀល) ហើយបន្ទាប់មក **ក** ក៏ប្រគល់លុយ ហើយ **ខ** ក៏ប្រគល់ទឹកសុទ្ធ។

២.២.កិច្ចសន្យាធ្វើដោយលាយលក្ខណ៍អក្សរ

[1] មាត្រា៣១១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[2] មាត្រា៣៣៦ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

កិច្ចសន្យាធ្វើដោយលាយលក្ខណ៍អក្សរ គឺជាកិច្ចសន្យាដែលត្រូវបានសរសេរជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដោយគូរភាគីនៃកិច្ចសន្យា។ ជាទូទៅត្រូវមានចុះកាលបរិច្ឆេទ ព្រមទាំងស្នាមមេដៃរបស់ភាគីទាំងពីរនាក់ និងស្នាមមេដៃរបស់សាក្សីផងដែរ។

ការធ្វើកិច្ចសន្យាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ភាគច្រើនប្រើចំពោះកិច្ចសន្យាដែលមានកម្មវត្ថុមានតម្លៃខ្ពស់ ហើយមានប្រភេទកិច្ចសន្យាមួយចំនួន ច្បាប់តម្រូវឲ្យធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។

<u>ឧទាហរណ៍៖</u> ចំពោះមតកសាសន៍ ពុំអាចធ្វើបានឡើយ បើពុំផ្អែកតាមទម្រង់ដែលបានកំណត់ក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

<u>ឧទាហរណ៍៖</u> កិច្ចសន្យាគ្រប់ប្រភេទសស្តីពីប្រាក់ ឬវត្ថុដែលមានចំនួន ឬមានតម្លៃ លើសពី ៥០០០រ (ប្រាំពាន់រៀល) ត្រូវធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។

កិច្ចសន្យាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ត្រូវបានបែងចែកជាពីរប្រភេទដូចជា ៖ **លិខិតយថាភូត និងលិខិតឯកជន**។

- លិខិតយថាភូត គឺជាលិខិតធ្វើឡើងតាមរូបមន្តច្បាប់ ដោយមន្ត្រីសាធារណៈ ដែលត្រូវបានប្រតិបត្តិមុខងារនោះ។ តាមន័យចង្អៀត គឺជាលិខិតទាំងឡាយណាដែលរៀបចំឡើងដោយសារការី។
- លិខិតឯកជន គឺជាលិខិតទាំងឡាយណាដែលបង្កើតឡើងដោយបុគ្គលឯកជន ដោយមានហត្ថលេខា ឬស្នាមមេដៃ។

២.២.១.កិច្ចសន្យាឯកជន ឬលិខិតឯកជន

កិច្ចសន្យាឯកជន គឺជាកិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើងដោយគូរភាគី តាមការព្រមព្រៀងណាមួយដើម្បីបង្កើតឱ្យមានលក្ខណៈគតិយុត្តតាមច្បាប់។

កិច្ចសន្យាឯកជន គឺជាកិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើងតែគ្នាឯង ឥតមានមន្ត្រីរាជការសាធារណៈណាមួយដឹងឮឃើញផងទេ មានតែហត្ថលេខានៃគូរភាគីតែប៉ុណ្ណោះ។

កិច្ចសន្យាឯកជន គឺគេអាចធ្វើឡើងដោយផ្ទាល់មាត់ និងជាលាយក្ខណ៍អក្សរ។ ច្បាប់អាចកំណត់ឲ្យមានទម្រង់មួយជាក់លាក់ក្នុងការធ្វើកិច្ចសន្យា។

តាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីមាត្រា ៥១៧ បានចែងថា កិច្ចសន្យាលក់ទិញ អាចត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយមានការព្រមព្រៀងគ្នារវាងភាគីទាំងសងខាងតែប៉ុណ្ណោះ លើកលែងតែ ក្នុងករណីដែលមានបញ្ញត្តិពិសេសក្នុងច្បាប់។ ប៉ុន្តែ ភាគីអាចកំណត់ការធ្វើលិខិតយថាភូត ឬលិខិតឯកជន ជាលក្ខខណ្ឌសម្រាប់ការបង្កើត

កិច្ចសន្យាបាន។ តាមមាត្រានេះ មានន័យថា កិច្ចសន្យាលក់ទិញអាចធ្វើឡើងដោយផ្ទាល់មាត់បាន តែត្រូវធ្វើដោយលិខិតឯកជនបាន លើកលែងតែកិច្ចសន្យាមួយចំនួនដែលច្បាប់បានកំណត់នៅទម្រង់មួយជាក់លាក់ ដូចជាកិច្ចសន្យាលក់អចលនវត្ថុជាដើម ដែលត្រូវធ្វើឡើងតាមទម្រង់ជាលិខិតយថាភូត។

២.២.២.លិខិតយថាភូត

លិខិតយថាភូត គឺជាលិខិតដែលធ្វើឡើងដោយសារការី ឬលិខិតឯកជន ដែលសារការីចុះនិទ្ទេសថា លិខិតនោះមានភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ និងចុះកាលបរិច្ឆេទ និង ហត្ថលេខាក្រោយបេលខ្លួនបញ្ជាក់ថាលិខិតនោះមានភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់[3]។ ការធ្វើកិច្ចសន្យាតាមលិខិតយថាភូតនោះ គឺដាច់ខាតត្រូវតែមាន មន្ត្រីដែលមានសមត្ថកិច្ចចូលរួមក្នុងការធ្វើ ដូចជាច្បាប់ភូមិបាល ឆ្នាំ២០០១ មាត្រា ៦៥ បានចែងថា « ការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិមុនអាចជំទាស់ពីអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច ហើយត្រូវបានចុះបញ្ជីនៅអង្គភាពសុរិយោដី »។ កិច្ចន្យាលក់ឯកជនមិនអាចចាត់ជាការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិទ្រព្យសម្បត្តិនោះពេញលេញលក្ខណៈច្បាប់បានឡើយ។

កថាខណ្ឌទី២ ៖ សំណើ

១.និយមន័យ

សំណើ[4] គឺជាការសុំបង្កើតកិច្ចសន្យា ដែលធ្វើឡើងដែលមានឆន្ទៈភ្ជាប់ខ្លួនជាមួយនឹងចំណងគតិយុត្ត ក្នុងករណីដែលមានស្ទីការ របស់ភាគីម្ខាងទៀតចំពោះសំណើនេះ។ សំណើត្រូវមានអានុភាពនៅពេលដែលសំណើនោះបានដល់ភាគីម្ខាងទៀត។ ប៉ុន្តែប្រសិនបើ ដំណឹងអំពីការដកសំណើវិញ ដល់ភាគីម្ខាងទៀត នៅពេលព្រមគ្នានឹងពេលសំណើរដល់ ឬមុនពេលសំណើដល់ នោះអានុភាពនៃសំណើមិនត្រូវកើតឡើងឡើយ។

<u>**ឧទាហរណ៍៖**</u> **ក** បាននិយាយថា ប្រសិនបើ **ខ** ចង់បានទូរស័ព្ទរបស់ **ក** នោះ **ខ** ត្រូវអោយប្រាក់ទៅ **ក** ៥០០$ (ប្រាំរយដុល្លារ)។ នេះជាសំណើលក់ទូរស័ព្ទរបស់ **ក** ទៅកាន់ **ខ**។

២.លក្ខខណ្ឌនៃសំណើ

២.១.គោលបំណងពិតប្រាកដ

ត្រូវកំណត់តាម ពាក្យសំដី ឬអំពើរបស់ភាគីដែលជាមនុស្សប្រកបដោយគតិ ដោយសម្រេចមានហេតុផលត្រឹមត្រូវ។ ប្រសិនបើ អ្នកស្នើធ្វើសំណើដោយការ ភ័យខ្លាច ខឹង លេងសើច បញ្ឆេីចបញ្ឆេី ញុះញង់ សំណើបែបនេះ គឺគ្មានគោលបំណងច្បាស់លាស់ទេ ដែលជាហេតុមិនអាចចាត់ទុកជាសំណើមានប្រសិទ្ធភាពនោះទេ។

[3] មាត្រា ៩ នៃច្បាប់ស្តីពីការអនុវត្តក្រមរដ្ឋប្បវេណី
[4] មាត្រា ៣៣៧ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

<u>ឧទាហរណ៍៖</u> ក ទើបតែទិញទូរស័ព្ទថ្មីមួយគ្រឿងតម្លៃ ១០០០$ (មួយពាន់ដុល្លារ) ដើម្បីប្រើប្រាស់ តែបានតែប៉ុន្មានថ្ងៃក្រោយមក ពេល **ក** កំពុងប្រើ ស្រាប់តែទូរស័ព្ទនោះគាំងអត់ដំណើរការ ដែលធ្វើឲ្យ **ក** ខឹងយ៉ាងខ្លាំង ហើយស្រែកថា អ្នកណាចង់បានខ្ញុំលក់ ១០០$ (មួយរយដុល្លារ)។ សំណើរបស់ **ក** មិនមានលក្ខខណៈគ្រប់គ្រាន់តាមផ្លូវច្បាប់ទេ ព្រោះ **ក** ធ្វើសំណើនេះដោយកំហឹងដែលមិនបានគិតពិចារណាឲ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ។

២.២.លក្ខខណ្ឌច្បាស់លាស់

សំណើត្រូវមានខ្លឹមសារ ជាក់លាក់ ច្បាស់លាស់ និងសមហេតុផល នេះមានន័យថា សំណើត្រូវតែបញ្ជាក់ឲ្យបានច្បាស់លាស់អំពី ប្រភេទនៃវត្ថុ បរិមាណ តម្លៃ គុណភាព ពេលវេលា ទីកន្លែង ជាដើម។

<u>ឧទាហរណ៍៖</u> ក បាននិយាយទៅកាន់ **ខ** ថា ខ្ញុំចង់លក់ម៉ូតូមួយគ្រឿងទៅឱ្យអ្នកដែលមានម៉ាក ហុងដា-សេ ១២៥ ពណ៌ក្រហម ស៊េរីឆ្នាំ ២០១៦ ក្នុងតម្លៃ២០០០$ (ពីរពាន់តម្លៃ)។

២.៣.ជូនដំណឹងដល់អ្នកទទួលសំណើរ

សំណើ ត្រូវមានអានុភាពនៅពេលដែលសំណើនោះបានដល់ភាគីម្ខាងទៀត ដូចនេះអ្នកធ្វើសំណើត្រូវតែបញ្ជូនសំណើ អោយដល់អ្នកទទួលសំណើ តាមគ្រប់មធ្យោបាយ ដែលអ្នកធ្វើសំណើអាចធ្វើទៅបាន។ នៅពេលដែលអ្នកទទួលសំណើមិនបានទទួលសំណើទេ នោះអ្នកទទួលសំណើក៏គ្មានសិទ្ធិដើម្បីធ្វើស្វីការតបនឹងសំណើនោះដែរ នេះមានន័យថា គ្មានកិច្ចសន្យា រវាងអ្នកធ្វើសំណើ និងអ្នកទទួលសំណើទេ។

<u>ឧទាហរណ៍៖</u> ប្រសិនបើ **ក** ដាក់សំណើដើម្បីលក់ម៉ូតូ មួយគ្រឿងទៅឲ្យ **ខ** ប៉ុន្តែ **ខ** មិនបានដឹងពីសំណើនេះទេ តែ **ខ** បានប្រាប់ **ក** វិញថា ខ្លួនចង់ទិញម៉ូតូរបស់ **ក**។ ពេលដែល **ខ** ប្រាប់ **ក** ថា ខ្លួនចង់ទិញម៉ូតូរបស់ **ក** មិនមែនជាស្វីការទេ ពីព្រោះគាត់ មិនដឹងពីសំណើរបស់ **ក** នោះទេ តែវាជាសំណើថ្មីមួយទៀតដែលយើងហៅបាតុភូតនេះថាជា សំណើខ្វែង។ ដូចនេះ **ខ** មិនអាចធ្វើស្វីការចំពោះសំណើនោះបានទេ។

ឧទាហរណ៍៖ ក បានបាត់គោមួយក្បាល ហើយបានប្រាប់អ្នកភូមិថា ប្រសិនបើអ្នកណារកឃើញគោរបស់គាត់ គាត់នឹងជូនរង្វាន់១០០$ (មួយរយដុល្លារ)។ នៅថ្ងៃបន្ទាប់ **ខ** បានឃើញគោរបស់ **ក** ហើយបានយកមកប្រគល់អោយ **ក** វិញ ដោយគាត់មិនបានដឹងថាមានរង្វាន់នោះទេ ហើយ **ក** ក៏មិនបានឲ្យរង្វាន់ដល់ **ខ** ដែរ។ ថ្ងៃបន្ទាប់ **ខ** បានដឹងពីរង្វាន់នោះ ហើយក៏មកទាមទាររង្វាន់ពី **ក** វិញ។ ដូចនេះ **ខ** មិនអាចទាមទាររង្វាន់បានទេ ព្រោះគ្មានកិច្ចសន្យា រវាង **ក** និង **ខ** កើតមានឡើយ ។

៣.ប្រភេទនៃសំណើ

ប្រភេទនៃសំណើត្រូវបែងចែកជាពីរប្រភេទគឺ ៖

- សំណើមានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ
- សំណើគ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ។

៣.១. សំណើរមានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ

សំណើមានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ គឺជាប្រភេទសំណើមួយបែបដែលអ្នកធ្វើសំណើ បាន កំណត់អំឡុងពេលជាក់លាក់មួយសម្រាប់អ្នកទទួលសំណើដើម្បីធ្វើស្ទីការ។ ស្ទីការត្រូវគិតចាប់ពីថ្ងៃដែលជូល ដំណឹងអំពីសំណើ បើមិនច្បាស់ថាអ្នកស្នើកំណត់ពេលផ្សេង[5]។

<u>ឧទាហរណ៍៖</u> ក បានប្រាប់ **ខ** ថាគាត់ចង់លក់ម៉ូតូរបស់គាត់ម៉ាក ហុងដាសេ ១២៥ ពណ៌ខ្មៅ ស៊េរីឆ្នាំ ២០១៦ ឲ្យ **ខ** ដើម្បីទិញម៉ូតូថ្មី ដោយទុករយៈពេលឲ្យ **ខ** ចំនួន ៥ថ្ងៃ។

៣.២. សំណើគ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ

សំណើគ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ គឺជាប្រភេទនៃសំណើមួយបែបដែលអ្នកធ្វើសំណើ មិន បានកំណត់អំឡុងពេលជាក់លាក់មួយសម្រាប់ទទួលសំណើដើម្បីធ្វើស្ទីការទេ។

<u>ឧទាហរណ៍៖</u> ក បានប្រាប់ **ខ** ថាគាត់ចង់លក់ម៉ូតូរបស់គាត់ម៉ាក ហុងដា ១២៥ ពណ៌ខ្មៅ សេរីឆ្នាំ ២០១៦ ឱ្យ **ខ** ដើម្បីទិញម៉ូតូថ្មី។

៤.បុគ្គលដែលទទួលសំណើ

៤.១.បុគ្គលដែលកំណត់ជាក់លាក់

បុគ្គលដែលកំណត់ជាក់លាក់ សំដៅលើបុគ្គលដែល អ្នកធ្វើសំណើស្គាល់យ៉ាងច្បាស់ ហើយអ្នកធ្វើ សំណើ មានបំណងចង់ធ្វើសំណើចំពោះបុគ្គលនោះតែម្តង។

<u>ឧទាហរណ៍៖</u> ក បានប្រាប់ **ខ** ថាគាត់ចង់លក់កុំព្យូទ័រដែលគាត់កំពុងប្រើនេះឱ្យ **ខ** ក្នុងតម្លៃ ១០០$ (មួយរយដុល្លារ) ។ ដូចនេះបុគ្គលដែលបានកំណត់ជាក់លាក់គឺជា **ខ**។

៤.២.បុគ្គលដែលមិនកំណត់ជាក់លាក់

បុគ្គលដែលមិនកំណត់ជាក់លាក់ សំដៅទៅលើបុគ្គលដែលអ្នកធ្វើសំណើមិនបានបញ្ជាក់នៅពេល ដែលគាត់បានធ្វើសំណើ បុគ្គលណាក៏អាចធ្វើស្ទីការបានដែរ ឬ យើងអាចនិយាយបានថា បុគ្គលដែលមិនបាន កំណត់ជាក់លាក់ គឺជាសាធារណៈជន។

[5] មាត្រា ៣៣៨ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

<u>ឧទាហរណ៍</u>៖ ក បានប្រកាសលក់ទូរស័ព្ទរបស់ខ្លួនម៉ាក IPhone6 ពណ៌ខ្មៅមួយគ្រឿង តម្លៃ៧០០$ (ប្រាំពីររយដុល្លារ) តាមរយៈ Internet។ ក្នុងករណីនេះ ក មិនបានបញ្ជាក់ពីអ្នកដែលត្រូវធ្វើស្វីការទេ (អ្នកទិញ) ដូចនេះ អ្នកណាក៏អាចទិញទូរស័ព្ទរបស់ **ក** បានដែរ។

៥.វិធីនៃការធ្វើសំណើ

សំណើអាចត្រូវបានធ្វើឡើងតាមរយៈវិធីជាច្រើនដូចជា ៖

- ផ្ទាល់មាត់
- លាយលក្ខណ៍អក្សរ
- អាកប្បកិរិយា
- ប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងសង្គម ទូរស័ព្ទ ទូរសារ Email ហ្វេសប៊ុក ជាដើម។

៦.ការបញ្ចប់សំណើ

៦.១.ការដកសំណើ

សំណើដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដែលមានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការ មិនអាចដកបានទេ[6]។ ការកំណត់អំឡុងពេលនេះ គឺចង់ទុកពេលឲ្យអ្នកទទួលសំណើធ្វើការពិចារណា តើទទួលយកសំណើនេះ ឬមិនទទួលយក ម៉្យាងវិញទៀត ការកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការគឺដើម្បីបញ្ជាក់អំពី ឆន្ទៈរបស់អ្នកស្នើក្នុងការរង់ចាំអំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការ។

ប្រសិនបើអ្នកស្នើមិនបានទទួលដំណឹងអំពីស្វីការ ក្នុងអំឡុងពេលដែលបានកំណត់ សំណើនោះត្រូវបាត់បង់អានុភាពដោយស្វ័យប្រវត្តិនៅពេលផុតអំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការ។

សំណើដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដោយគ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការ រវាងគូរភាគីដែលកំពុងនិយាយគ្នានៅក្នុងស្ថានភាពដែលអាចឆ្លើយភ្លាមៗបាន ។ ប្រសិនបើភាគីដែលទទួលសំណើ មិនបានយល់ព្រមភ្លាមៗទេ សំណើនោះត្រូវបាត់បង់អានុភាព។

<u>ឧទាហរណ៍</u>៖ ក បាននិយាយទៅកាន់ **ខ** ថាខ្លួនចង់លក់ អង្ករ ឱ្យទៅ **ខ** ១០០គីឡូក្រាម ក្នុងមួយគីឡូតម្លៃ ៤៥០០៛ (បួនពាន់ប្រាំរយរៀល) តែ **ខ** មិនបានឆ្លើយតបទេ។ ករណីនេះ **ក** អាចដកសំណើរបស់ខ្លួនបាន។

ចំពោះសំណើដែលធ្វើរវាងគូរភាគីដែលមិននិយាយគ្នា ដោយគ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការទេ អ្នកស្នើមិនអាចដកសំណើនោះវិញក្នុងអំឡុងពេលសមរម្យបានឡើយ។ អំឡុងពេលសមរម្យ សំដៅទៅលើ

[6] មាត្រា ៣៣៨ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

អំឡុងពេលមួយដែលចាំបាច់សម្រាប់ការវិនិច្ឆ័យថា តើទទួលយកសំណើ ឬអត់។ រយៈពេលនេះ អាស្រ័យទៅតាមខ្លឹមសារ និងប្រភេទកិច្ចសន្យា។

ឧទាហរណ៍៖ ប្រសិនបើចំនួនទឹកប្រាក់ក្នុងកិច្ចសន្យាមានចំនួនច្រើន ឬប្រសិនបើកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យាគឺជាវត្ថុមានតម្លៃ ដូចជាអចលនវត្ថុ អំឡុងពេលសមរម្យនោះប្រហែលជាមានរយៈពេលវែង តែប្រសិនបើកិច្ចសន្យាសាមញ្ញធម្មតាអំឡុងពេលសមរម្យនោះមានរយៈពេលខ្លី។

ចំពោះបុគ្គលដែលមិនបានកំណត់ជាក់លាក់ តាមការផ្សាយជាសាធារណៈ ឬតាមវិធីផ្សេងទៀតអាចដកបាន តែតាមវិធីដូចគ្នានឹងសំណើនោះ[7]។ ជាគោលការណ៍ ការដកសំណើត្រូវធ្វើចំពោះបុគ្គលដែលបានទទួលសំណើ ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលសំណើមិនបានកំណត់បុគ្គលជាក់លាក់ អ្នកស្នើមិនអាចដកសំណើនោះចំពោះបុគ្គលទាំងអស់ដែលទទួលសំណើទេ ដូច្នេះដើម្បីភាពងាយស្រួលអ្នកស្នើអាចដកសំណើតាមវិធីដូចគ្នានឹងការធ្វើសំណើនោះ។

ឧទាហរណ៍៖ ប្រសិនបើការធ្វើសំណើតាមរយៈកាសែតណាមួយ ការដកសំណើក៏អាចធ្វើបានតាមរយៈកាសែតដូចគ្នានោះបានដែរ។

៦.២.ការបដិសេធសំណើ

ការបដិសេធសំណើរបស់អ្នកទទួលសំណើ គឺជាការបញ្ចប់សំណើដោយសារអ្នកទទួលសំណើមិនមានចេតនា ដើម្បីធ្វើស៊ីការក្នុងគោលបំណងបង្កើតកិច្ចសន្យានោះឡើយ។

ឧទាហរណ៍៖ **ក** បានប្រាប់ថា គាត់ចង់លក់សៀវភៅដែលគាត់បានទិញមកឲ្យ **ខ** តែ **ខ** បានប្រាប់ **ក** ថាគាត់មានសៀវភៅនេះហើយ គាត់មិនត្រូវការទេ។ នេះមានន័យថា **ខ** បានបដិសេធសំណើរបស់ **ក**។

៦.៣.សំណើតប ឬបដិសំណើ

អ្នកទទួលសំណើ អាចធ្វើសំណើតប ដោយមានការកែប្រែលក្ខខណ្ឌណាមួយពីសំណើដើម។ សំណើតប បានបង្កើតសំណើថ្មីមួយទៀត ហើយឋានៈ របស់ភាគីត្រូវបានប្តូរអ្នកធ្វើសំណើដើម ក្លាយទៅជាអ្នកទទួលសំណើថ្មី ដែលមានអំណាចក្នុងការទទួល ឬបដិសេធសំណើថ្មី។

ឧទាហរណ៍៖ **ក** និយាយទៅកាន់ **ខ** ថាបើសិនជា **ខ** ចង់បាននាឡិកា របស់គាត់ **ខ** ត្រូវឱ្យលុយគាត់ ៥០$ (ហាសិបដុល្លារ) តែ **ខ** និយាយថា គាត់យកនាឡិកានេះលុះត្រាតែតម្លៃត្រឹមតែ ៣០$ (សាមសិបដុល្លា)។ **ខ** បានធ្វើសំណើតបទៅ **ក** ដូចនេះ **ក** មានជម្រើស ថាតើចង់លក់ ឬមិនចង់លក់នាឡិការបស់ខ្លួន។

៦.៤.កាលៈទេសៈជាក់លាក់មួយ

[7] មាត្រា ៣៤៤ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

សំណើត្រូវបានបញ្ចប់ដោយសារកាលៈទេសៈជាក់លាក់មួយចំនួនដូចជា៖

- កម្មវត្ថុនៃសំណើត្រូវអន្តរាយ
- ភាគីណាមួយ ទទួលមរណភាព ឬក្លាយទៅជាមនុស្សអសមត្ថភាព
- ការកែប្រែ ឬវិសោធនកម្មច្បាប់ ដែលបណ្ដាលឲ្យសំណើក្លាយជាខុសច្បាប់។

កថាខណ្ឌទី៣ ៖ ស្វីការ

១.និយមន័យ

ស្វីការ[8] គឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈដែលអ្នកទទួលសំណើ យល់ព្រមចំពោះសំណើនោះ។ មានន័យថា ជាការឆ្លើយតបយល់ព្រមទៅនឹងសំណើក្នុងគោលបំណងដើម្បីបង្កើតកិច្ចសន្យា។ ស្វីការត្រូវមានអានុភាពនៅពេលដែលស្វីការនោះបានដល់អ្នកស្នើ ។ ប៉ុន្តែប្រសិនបើដំណឹងអំពីការដកស្វីការវិញ ដល់អ្នកស្នើ នៅពេលព្រមគ្នានឹងពេលស្វីការដល់ ឬមុនពេលស្វីការដល់នោះអានុភាពនៃស្វីការ មិនត្រូវកើតឡើយ។

ឧទាហរណ៍៖ ក បាននិយាយទៅកាន់ **ខ** ថាប្រសិនបើ **ខ** ចង់បានទូរស័ព្ទ របស់នាង **ខ** ត្រូវឲ្យប្រាក់ទៅនាង ៥០០$ (ប្រាំរយដុល្លារ) ។ ហើយ **ខ** បានយល់ព្រមទិញទូរស័ព្ទរបស់ **ក**។

ប៉ុន្តែប្រសិនបើគ្មានសំណើទេ តែបុគ្គលម្នាក់បង្ហាញឆន្ទៈថា <<ខ្ញុំចង់ទិញទំនិញនេះ>> ការបង្ហាញឆន្ទៈនេះមិនមែនជាស្វីការទេ ប៉ុន្តែវាត្រូវចាត់ទុកថាសំណើ។

២. លក្ខខណ្ឌ

២.១.ស្វីការត្រូវធ្វើឡើងដោយអ្នកទទួលសំណើ

មានតែអ្នកទទួលសំណើតែប៉ុណ្ណោះ ទើបអាចធ្វើស្វីការចំពោះសំណើនោះក្នុងគោលបំណងបង្កើតកិច្ចសន្យាមួយបាន។ លើកលែងតែ ការតំណាង ឬជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព។

<u>ឧទាហរណ៍៖</u> ក បាននិយាយទៅកាន់ **ខ** ថាប្រសិនបើអ្នកចង់បានសៀវភៅរបស់ខ្ញុំ អ្នកត្រូវឲ្យប្រាក់ខ្ញុំ ១$ (មួយដុល្លារ)។ ដូចនេះ មានតែ **ខ** ទេទើបអាចធ្វើស្វីការចំពោះសំណើរបស់ **ក** បាន។

២.២.ស្វីការត្រូវតែជូនដំណឹងដល់អ្នកស្នើ

ស្វីការ ត្រូវមានអានុភាពនៅពេលដែលស្វីការនោះបានដល់អ្នកស្នើ។ កិច្ចសន្យាកើតឡើងនៅពេលដែលសំណើជួប នឹងស្វីការ។ ដូចនេះប្រសិនបើអ្នកទទួលសំណើចង់បង្កើតកិច្ចសន្យា នោះគាត់ត្រូវធ្វើយ៉ាងណាបញ្ជូនស្វីការរបស់គាត់ឲ្យបានទៅដល់ភាគីអ្នកធ្វើសំណើ ។

២.៣. ស្វីការត្រូវតែដូចគ្នាទៅនឹងសំណើ

[8] មាត្រា ៣៣៧ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ស្ទីការ[9] ដែលអ្នកធ្វើបានដាក់លក្ខខណ្ឌលើសំណើ ឬកែប្រែសារធាតុផ្សេងនៃសំណើ មិនត្រូវក្លាយជាស្ទីការ សុពលភាព តែស្ទីការនោះមានអានុភាពជាសំណើថ្មី។ កិច្ចសន្យាត្រូវកើតឡើងនៅពេលដែលអ្នកធ្វើសំណើដើមធ្វើស្ទីការចំពោះសំណើថ្មីនោះ។

<u>ឧទាហរណ៍៖</u> ក ចង់លក់ម៉ូតូរបស់ខ្លួនក្នុងតម្លៃ ១០០០$ (មួយពាន់ដុល្លារ) ទៅឱ្យ **ខ** តែ **ខ** ឆ្លើយតបថាគាត់សុខចិត្តទិញម៉ូតូនេះតែក្នុងតម្លៃ ៨០០$(ប្រាំបីរយដុល្លារ)។ ដូចនេះស្ទីការ របស់ **ខ** គឺមិនមានសុពលភាពនោះទេ តែវាក្លាយជាទៅជាសំណើថ្មីមួយទៀត។

ប្រសិនបើលក្ខខណ្ឌ ឬការកែប្រែដែលភ្ជាប់ជាមួយនឹងស្ទីការ មិនធ្វើឲ្យមានការកែប្រែសារធាតុនៃសំណើទេ ស្ទីការនោះមានសុពលភាព លុះត្រាតែអ្នកស្នើមិនតវ៉ាភ្លាម។

២.៤.ស្ទីការត្រូវតែធ្វើមុនពេលកំណត់លក់

ប្រសិនបើសំណើត្រូវបានគេរំលត់ មុនពេលស្ទីការកើតឡើងនោះគ្មានសន្យាដែលមានសុពលភាពកើតឡើងទេ ដោយហេតុថា កិច្ចសន្យាដែលមានសុពលភាពត្រូវកើតឡើងដោយសារ ការជួបគ្នារវាងសំណើដែលមានសុពលភាព និងស្ទីការដែលមានសុពលភាព។ ប្រសិនបើគូរភាគី កំពុងតែនិយាយទល់មុខគ្នា នោះនឹងមានភាពងាយស្រួលក្នុងការកំណត់ថា ពេលណាសំណើនឹងត្រូវរលត់ តែប្រសិនបើភាគីបានធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយគ្នាពីចម្ងាយ នោះ វានឹងមានភាពពិបាកក្នុងការកំណត់ថាពេលណាសំណើនឹងត្រូវរលត់។

អ្នកស្នើ អាចចាត់ទុកថាស្ទីការដែលបានមកដល់អ្នកស្នើ ក្រោយពេលផុតអំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ ជាសំណើថ្មី។

<u>ឧទាហរណ៍៖</u> ក និយាយទៅកាន់ **ខ** ថាប្រសិនបើ **ខ** ចង់ទិញអាវដូច **ក** នោះ **ខ** ត្រូវឲ្យលុយ ក ៥$ (ប្រាំដុល្លារ) នៅថ្ងៃនេះ។ តែ **ខ** នៅធ្វើព្រងើយ ស្រាប់តែថ្ងៃស្អែក **ខ** ដឹងថាអាវនេះអស់ពីស្តុកហើយ ប្រសិនបើចង់បានត្រូវចាំរហូតដល់ ១ខែទៀត ដូចនេះ **ខ** ប្រាប់ **ក** ថាគាត់ចង់បាន។ ដូចនេះស្ទីការរបស់ **ខ** មិនមាន សុពលភាពទេ ពីព្រោះសំណើត្រូវបានរលត់ទៅហើយ តែ **ក** អាចចាត់ទុកស្ទីការរបស់ **ខ** ថាជាសំណើថ្មីបាន ។

៣.វិធីនៃការធ្វើស្ទីការ

ស្ទីការ អាចត្រូវបានធ្វើឡើងតាមរយៈវិធីជាច្រើនដូចជា ៖

- ផ្ទាល់មាត់
- លាយលក្ខណ៍អក្សរ

---

[9] មាត្រា ៣៣៧ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

- អាកប្បកិរិយា
- ប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងសង្គម ទូរស័ព្ទ ទូរសារ Email ហ្វេសប៊ុក ជាដើម។

ជំពូកទី២ ៖ លក្ខខណ្ឌគ្រឹះ និងលក្ខខណ្ឌទម្រង់

ផ្នែកទី១ ៖ លក្ខខណ្ឌគ្រឹះ

១.១ ការព្រមព្រៀង

កិច្ចសន្យាដែលមានសុពលភាព គឺត្រូវធ្វើឡើងដោយ មានការព្រមព្រៀងពិតប្រាកដ និងដោយសេរី របស់គូរភាគីទាំងសង់ខាង។ រាល់ការព្រមព្រៀងពិតប្រាកដ ត្រូវតែកើតចេញពិឆន្ទៈពិតប្រាកដ របស់គូរភាគី ពោលគឺការព្រមព្រៀងនេះត្រូវតែប្រាកដថា គ្មានវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈជាដាច់ខាត់។ វិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ មានដូចជា ការឆបោក ពត៌មានមិនពិត ការភាន់ច្រឡំ ការគម្រាម់កំហែង អំពើកេងយកផលចំណេងហួសហេតុ ព្រមទាំងការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត ជាដើម។

១.១.១ ការភន់ច្រឡំ

១.១.១.១ គោលគំនិត

ការភាន់ច្រឡំ មានន័យថា ជាការបង្ហាញឆន្ទៈ ដែលមានលក្ខខណ្ឌផ្ទុយទៅនឹងឆន្ទៈពិតរបស់ខ្លួន ហើយបានធ្វើឲ្យភាគីម្ខាងទៀតមិនបានដឹងពីភាពខុសគ្នានោះ នៅពេលដែកគេធ្វើការបង្ហាញ់ឆន្ទៈ។

<u>**ឧទាហរណ៍ ៖**</u> **ក** លក់ផ្ទះនៅភំពេញទៅឱ្យលោក **ខ** ប៉ុន្តែលោក **ខ** បែរជាមានការភន់ច្រឡំថាលោក **ក** លក់ផ្ទះនៅខេត្ត កណ្តាល មកឱ្យខ្លួនទៅវិញ។

១.១.១.២ ការភន់ច្រឡំអំពីចំណុចសំខាន់ៗនៃកិច្ចសន្យា

ក្នុងករណីដែលភាគី ណាម្នាក់មានការភាន់បច្រឡំអំពីចំណុចសំខាន់ៗនៃកិច្ចសន្យា ប៉ុន្តែបើមានភាគីម្ខាងទៀតបានស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពដែលអាចដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំនេះ ដូច្នេះភាគីដែលបានភាន់ច្រឡំ អាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យានោះបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ[10]។

ជាការលំបាកក្នុងការកំណត់ចំណុចសំខាន់ៗនៃកិច្ចសន្យា ព្រោះពុំមានច្បាប់ណា មួយចាយអត់បានច្បាស់លាស់អំពីចំណុចសំខាន់ៗនោះទេ។ វាត្រូវបានសម្រេចដោយការពិចារណា ទៅលើខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យា ដែលអាចនិយាយបានថា ប្រសិនបើពួកគាត់ពុំមានការភ័ន្តច្រឡំនោះទេ គាត់ក៏មិនបង្ហាញឆន្ទៈព្រមព្រៀងដែរ។

[10] មាត្រា ៣៤៦ (១) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

លទ្ធភាពនៃការយល់ដឹងរបស់ភាគីម្ខាងទៀត មានសារៈសំខាន់ណាស់ ដើម្បីលុបកិច្ចសន្យាដោយយោងទៅលើការភ័ន្តច្រឡំ។ ប្រសិនបើអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ អាចលុបចោលកិច្ចសន្យាដោយគ្មានកម្រិតនោះសុវត្ថិភាពនៃកិច្ចសន្យាជំនួយហ្នឹងត្រូវបានធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ ព្រោះវាមានការលំបាកខ្លាំងណាស់ក្នុងការវិនិច្ឆ័យថា អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ខ្លួនដោយមានឬគ្មានការភាន់ច្រឡំ។

<u>**ឧទាហរណ៍**</u> **៖ ក** មានដីពីរកន្លែង ដែលទីតាំងទីមួយស្ថិតនៅខេត្ត កណ្ដាល ទីតាំងទីពីរស្ថិតនៅខេត្តកំពង់ចាម។ **ក** បានយល់ព្រមលក់ដីទី១ ទៅឱ្យ **ខ** ហើយ **ខ** ព្រមទិញដីនោះដោយគិតថាដីនោះ មានទីតាំងស្ថិតនៅខេត្ត កំពង់ចាមដែលជាប់នឹងផ្ទះរបស់ខ្លួន។ ដូច្នេះ **ខ** មានការភាន់ច្រឡំ ទៅលើកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យាដែលជាចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា។

១.១.១.៣ ការភាន់ច្រឡំទៅលើចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា ដែលភាគីយល់ថាសំខាន់

ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យា យល់ឃើញថាមានការភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចសំខាននៃកិច្ចសន្យាដែលខ្លួន យល់ឃើងថាសំខាន់ ឬចំណុចណាដែលខ្លួនយល់ថាសំខាន់នៅក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា បើគូភាគីម្ខាងទៀត បានស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពដែលអាចដឹងអំពីភាពសំខាន់នៃកិច្ចសន្យានេះ និងការភាន់ច្រឡំរបស់អ្នកបង្ហាញ ឆន្ទៈនោះ ភាគីដែលបានភាន់ច្រឡំអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យានោះបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ[11]។

ចំណុចដែលគូភាគីយល់ឃើញថាសំខាន់នៅក្នុងកិច្ចសន្យានោះ អាចមិនមែនពាក់ព័ន្ធទៅនឹងកម្មវត្ថុចម្បងនៃកិច្ចសន្យា ហើយមិនមែនសំខាន់សំរាប់ភាគីទាំងសងខាង់នោះទេ គឺវាមានសារៈសំខាន់តែទៅលើភាគីតែម្ខាងប៉ុណ្ណោះ។

<u>**ឧទាហរណ៍**</u> **៖ ក** ចង់ទិញសៀវដែលនិយាយពីការរកស៊ី។ ថ្ងៃមួយ **ក** ទៅទិញសៀវភៅមួយក្បាល់ដែលមើលពីខាងក្រៅហាក់ដូចជាសៀវភៅដែលនិយាយពីការរកស៊ី ដូច្នេះ **ក** ក៏បានទិញសៀវភៅនោះមក តែតាមការពិតវាមិនមែនជាសៀវភៅដែលនិយាយពីការរកស៊ីទេ។ ដូច្នេះ **ក** មានការភាន់ច្រឡំ ទៅលើសៀវភៅដែលនិយាយពីការរកស៊ីនោះ ដែលគាត់យល់ឃើញថាសំខាន់សម្រាប់គាត់។

១.១.១.៤ ការភាន់ច្រឡំដោយភាគីភាគីទាំងសងខាង

ក្នុងករណីដែលភាគីទាំងសងខាង មានការភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចសំខាន់ៗនៃកិច្ចសន្យា ឬចំណុចនៃកិច្ចសន្យាដែលភាគីទាំងសងខាងយល់ឃើញថាសំខាន់ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា ទោះបីជាភាគីម្ខាងមិនមាន

[11] មាត្រា ៣៤៦ (២) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

លទ្ធភាពអាចដឹង អំពីការភាន់ច្រឡំរបស់ភាគីម្ខាងទៀតក៏ដោយ ក៏ភាគីដែលបានភាន់ច្រឡំអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបានដែរ ដោយហេតុថាការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ។

ភាគីទាំងសងខាងមានការភាន់ច្រឡំ ដូចនេះភាពចាំបាច់ក្នុងការការពារភាគីម្ខាងទៀត គឺមានកម្រិតទាបដែលខុសពីករណីមានតែ ភាគីម្ខាងមានការភាន់ច្រឡំ។ ដូចនេះ វាមានភាពចាំបាច់ក្នុងការពិចារណាទៅលើលទ្ធភាពក្នុងការដឹងរបស់ភាគីម្ខាងទៀត។

ឧទាហរណ៍ ៖ ក និង **ខ** បានបង្កើតកិច្ចសន្យាលក់កង់មួយ ដោយពួកគាត់ជឿជាក់ថាជាកង់ថ្មី តែតាមការពិតជាកង់មួយទឹក ទៅវិញ។ ដូច្នេះ ពួកគាត់មានការទន់ច្រឡំរួម។

១.១.១.៥ ការការពារតតិយជន

ការលុបចោលនៃកិច្ចសន្យា ដោយភាន់ច្រឡំក្រៅពីភាគីម្ខាងទៀត អាចអះអាងចំពោះ តតិយជនបាន។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើតតិយជនជាជនសុចរិត ហើយគ្មានកំហុសអំពីការភាន់ច្រឡំ មិនអាចអះអាងនូវការលុបចោលចំពោះតតិយជននោះបានឡើយ[12]។

ការការពារតតិយជនគឺ មានសារៈសំខាន់ណាស់ដើម្បីការពារដល់ប្រយោជន៍របស់ តតិយជន ដែលកើតចេញអំពីការបង្កើតកិច្ចសន្យាដោយមានវិការៈនោះ។

ឧទាហរណ៍ ៖ ក បានលក់កង់ទៅឱ្យ **ខ** ហើយ **ខ** បានលហក់កង់នោះទៅឱ្យ **គ** បន្តទៀត។ បន្ទាប់មកទៀត **ក** ក៏បានលុបចោលកិច្ចសន្យាវវាង **ខ** ដោយសារការភាន់ច្រឡំ។ នៅក្នុងករណីនេះ **គ** ត្រូវបានចាត់ទុកថាបានទិញពី **ខ** ដែលមិនមែនជាកម្មសិទ្ធិ ព្រោះអានុភាពនៃកិច្ចសន្យាវវាង **ក** និង **ខ** ត្រូវបានចាត់ទុកថាមោឃៈតាំងពីដំបូង។ **ខ** ត្រូវបង់មូលដ្ឋានតាមផ្លូវច្បាប់ក្នុងការកាន់កាប់កង់នេះ ហើយគាត់ត្រូវប្រគល់កង់នោះមកវិញ។ ក៏ប៉ុន្តែវានឹងធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សុវត្ថិភាពនៃកិច្ចការជំនួយរបស់ **គ**។ ដូច្នេះប្រសិនបើ **គ** គឺជាជនដែលសុចរិត និងគ្មានកំហុស **ក** មិនអាចអះអាងពីអានុភាពនៃការលុបចោលនៃកិច្ចសន្យានេះទេ។

១.១.២ ការឆបោក

១.១.២.១ គោលគំនិត

ការឆបោក មានន័យថា បុគ្គលណាម្នាក់ ឬតតិយជន បានធ្វើឲ្យអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ មានការភាន់ច្រឡំដោយសារ មធ្យោបាយឆបោកណាមួយ ហើយអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ខ្លួន ដោយផ្ទុយពីឆន្ទៈពិតប្រាកដរបស់ខ្លួន និងគាត់មិនបានដឹងពីភាពខុសគ្នានោះ នៅពេលដែលគាត់ធ្វើការបង្ហាញឆន្ទៈ។

[12] មាត្រា ៣៨៦ (៣) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ការឆបោក មានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាទៅនឹងការភាន់ច្រឡំដែរ ត្រង់ចំណុច ដែលឆន្ទៈពិតប្រាកដនិងការបង្ហាញឆន្ទៈចេញមកក្រៅមិនត្រូវគ្នា។ ប៉ុន្តែ ភាពខុសគ្នានេះកើតពិតប្រាកដ និងការបង្ហាញឆន្ទៈចេញមកក្រៅមិនត្រូវគ្នានេះកើតឡើងពីសកម្មភាពឆបោករបស់ភាគីម្ខាងទៀត ឬតតិយជន នៅក្នុងករណីនៃការឆបោក ដែលមានលក្ខណៈខុសគ្នាពីការភាន់ច្រឡំ។

<u>ឧទាហរណ៍ ៖</u> អ្នកលក់ បានប្រាប់ **អ្នកទិញ** ថាមានផលិតផលពិសេសមួយដែលនាំមកពីប្រទេកូ៉រេ តែតាមការពិតជាផលិតផលនោះ ជាផលិតផលធម្មតាដែលផលិតនៅតាមផ្ទះសោះ។ ក្នុងករណីនេះជាការឆបោកដែលប្រព្រឹត្តិដោយអ្នកលក់ ព្រោះគាត់បានដឹងអំពីប្រភព នៃផលិតផលនោះយ៉ាងច្បាស់។

១.១.២.២ ការឆបោករបស់តតិយជន

ក្នុងករណីដែលការបង្ហាញឆន្ទៈ បានធ្វើឡើងដោយសារការឆបោករបស់តតិយជន អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈអាចលុបចោលនៃកច្ចសន្យា ដោយហេយុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈលុះត្រាតែក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងទៀតនៃការបង្ហាញឆន្ទៈនោះបានដឹង ឬអាចដឹងអំពីការឆបោកនោះ។

ការឆបោកដោយតតិយជន គឺសំដៅទៅលើជន ដែលក្រៅពីភាគីក្នុងកិច្ចសន្យា បានប្រើមធ្យោបាយឆបោក ដើម្បីធ្វើឲ្យអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមានការភាន់បច្រឡំដោយសារមធ្យោបាយឆបោកនោះ ហើយអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានបង្ហាឆន្ទៈរបស់ខ្លួនដោយខុសពីឆន្ទៈពិតប្រាកដរបស់ខ្លួន។

<u>ឧទាហរណ៍ ៖</u> ក បានប្រាប់ទៅកាន់ ខ ថាទីតាំងផ្ទះរបស់ គ នឹងមានការអភិវឌ្ឍន៍ដោយមានក្រុមហ៊ុនដ៏ល្បីមួយមកវិនិយោគនៅទីនោះ។ គ្រាន់តែលឺដូចនេះ ខ បានទិញផ្ទះរបស់ ក ភ្លាមៗ នៅក្នុងករណីនេះដែល ខ មានការភាន់ច្រឡំ ដោយសារតែការជឿលើការឆបោករបស់ ក។ ដូច្នេះ ខ អាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបាន ប្រសិនបើ គ បានដឹង ឬអាចដឹងពីការឆបោលរបស់ ក។

១.១.២.៣ ការការពារតតិយជន

ការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យា ដោយការឆបោកក្រៅពីភាគីម្ខាងទៀតអាចអះអាងចំពោះតតិយជនបាន។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើតតិយជនជាជនសុចរិត ហើយគ្មានកំហុសអំពីការឆបោក មិនអាចអះអាងអានុភាពចំពោះតតិយជននោះបានឡើយ។

<u>ឧទាហរណ៍ ៖</u> ក បានឆបោក **ខ** ឱ្យលក់ទូរស័ព្ទរបស់ខ្លួនក្នុងតម្លៃទាប ហើយ **ក** បានលក់ទូរស័ព្ទ នោះបន្តទៅ **គ**។ បន្ទាប់មក **ខ** ក៏បានដឹងថា **ក** បានឆបោកខ្លួនក៏បានសុំលុបចោលកិច្ចសន្យានេះចោល។

ក្នុងករណីនេះ **ខ** អាចអះអាងពីអានុភាពនៃការលុបចោលចំពោះ **ក** បានដោយយោងទៅលើការឆបោករបស់ **ក** ទើបធ្វើឱ្យ **ខ** បង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការលក់ដីនេះ ដែលជាការបង្ហាញឆន្ទៈមានវិការៈ។ ក៏ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើ **គ**

ជាជនសុចរិត និងគ្មានកំហុស **ខ** មិនអាចអះអាងពីអានុភាពនៃការលុបចោលនេះចំពោះ គបានទេ។ ដូចនេះ **ខ** មិនអាចទាមទារទូវស័ព្ទពី **គ** ដែលជាជនសុចិត និងគ្មានកំហុសបានទេ។

១.១.៣ ពត៌មានមិនពិត

១.១.៣.១ គោលគំនិត

នៅពេលធ្វើកិច្ចសន្យា បើហេតុដែលបានបង្ហាះដោយភាគីម្ខាងនោះខុសពីការពិត ហើយភាគីម្ខាងទៀតបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយជឿជាក់ថាហេតុទាំងនោះជាការពិត ប៉ុន្តែ ប្រសោនបើភាគីណោះដឹងថា ហេតុនោះមិនមែនជាកាពិតខ្លួននិងមិនបង្ហាញឆន្ទៈនោះទេ ភាគីនោះអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈទេ ភាគីនោះអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ។

ក្នុងករណីនេះ មិនរារាំងភាគីដែលបានបង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការទាមទារសំណងនៃការខូចខាត ពីបុគ្គលដែលបានបង្ហាញការណ៍មិនពិតនោះទេ ក្នុងករណីដែលបុគ្គលនោះមានកំហុស។

នៅក្នុងករណីនៃពត៌មានមិនពិត គេតម្រូវឲ្យភាគីម្ខាងទៀតមិនបានដឹងថាហេតុ ដែលគាត់បានលើកឡើងនោះមិនមែនជាការពិត។ ប្រសិនបើគាត់បានដឹងថាហេតុនោះខុសពីការពិត ត្រូវបានគេចាត់ទុកជាការឆបោក។

<u>**ឧទាហរណ៍ ៖**</u> ក ជាអ្នកលក់សំលៀកបំពាក់ បានប្រាប់ ខ ដែលជាភ្ញៀវថាសំលៀកបំពាក់នេះផលិសតអំពីក្រណាត់ល្អប្រណិតដែលផលិតនៅប្រទេសថៃ ហើយលក់ក្នុងតម្លៃ១៥០$ (មួយរយហាសិបដុល្លាសហរដ្ឋអាមេរិក) ក្នុងមួយអាវ បន្ទាប់មក **ខ** ក៏បានទិញអាវនោះ តែតាមការពិតអាវនោះ ផលិតពីក្រណាត់ធម្មតាតែប៉ុណ្ណោះ។ ក្នុងករណីនេះ **ខ** អាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបានដោយផ្អែកលើព័ត៌មានមិនពិតរបស់ **ក** ព្រោះគាត់មិនបានពិនិត្យក្រណាត់នេះឱ្យបានត្រឹមត្រូវនោះទេ។ ករណីនេះអាចចាត់ទុកថាជាកំហុសរបស់ **ក** ព្រោះគាត់មិនបានពិនិត្យក្រណាត់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ។ ដូច្នេះ ប្រសិនបើ **ខ** ទទួលរងការខូបខាត នោះ **ខ** អាចទាមទារសំណងនៃការខូចខាតពី **ក** បាន។

១.១.៣.២ ការការពារតតិយជន

ការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាដោយពត៌មានមិនពិត ក្រៅពីភាគីម្ខាងអាចអះអាងចំពោះតតិយជនបាន។ ប៉ុន្តែ ប្រសោនបើតតិយជនជាជនសុចរិត ហើយគ្មានកុំហុសអំពីពត៌មាន មិនអាចអះអាងនូវអានុភាព នៃការលុបចោលចំពោះតតិយជននោះបានឡើយ[13]។

១.១.៤ ការរំលោបចំពានលើស្ថានភាព

[13] មាត្រា ៣៨៧ (៣) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

១.១.៤.១ គោលគនិត

នៅពេលធ្វើកិច្ចសន្យា បើភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យាបានប្រើឋានៈខ្លួនដែលមានអាទិភាពជាង ភាគីម្ខាងទៀត ខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ឬផ្នែកសង្គម ឬបានប្រើប្រាស់ស្ថានភាពផ្សេងទៀតដែលភាគីម្ខាងទៀតមិនអាចប្រឆាំងតបបានទេ ភាគីម្ខាងទៀតនោះអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ[14]។

ការរំលោបបំពានលើស្ថានភាព មានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាទៅនឹង អំពើកេងយកចំណេញហួសហេតុត្រង់ចំណុចដែល ភាគីម្ខាងទៀត បានឆ្លៀតឱកាសមិនត្រឹមត្រូវ នៅពេលមានការលំបាកខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ។ ក៏ប៉ុន្តែវាតម្រូវឲ្យ ភាគីម្ខាងទៀតកេងយកយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ពីកិច្ចសន្យា នៅក្នុងករណីនៃអំពើកេងយកកេងចំណេញយ៉ាងហួសហេតុ ដែលមានក្ខណៈខុសពីគ្នាពីករណី នៃការរំលោភបំពានលើស្ថានភាព។

<u>ឧទាហរណ៍ ៖</u> កម្មករ ម្នាក់ទើបតែទិញបានចានបុរាណ ដែលកំររកបាន បន្ទាប់មក **ថៅកែរ** របស់គាត់បានឃើងចានបុរាណនោះ ហើយក៏ស្រលាញ់ ហើយបានប្រាប់ទៅកាន់ **កម្មករ** នោះថា ត្រូវតែលក់ចានបុរាណនោះមកឱ្យគាត់ក្នុងតម្លៃដើម បើមិនដូច្នេះទេគាត់នឹងបញ្ឈប់ **កម្មករ** នោះភាម។

១.១.៤.២ ការការពារតតិយជន

ការលុបចោលកិច្ចសន្យាដោយការរំលោភបំពានលើស្ថានភាពនេះ មិនអាចអះអាងបំពោះ តតិយជនដែលជាជនសុចរិត ហើយគ្មានកំហុសអំពីការរំលោភបំពានលើស្ថានភាពបានឡើយ[15]។

១.១.៥ ការគម្រាមកំហែង

១.១.៥.១ គោលគំនិត

ការគម្រាមកំហែងសំដៅលើករណីដែល អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ បានបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ខ្លួន ដែលផ្ទុយនឹងគោលបំណងរបស់ខ្លួន ដោយសារមានការភ័យខ្លាចភាគីម្ខាងទៀត ឬតតិយជន។

បុគ្គលដែលបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយសារមានការគម្រាមកំហែង ពីសំណាក់ភាគីម្ខាងទៀត ពីសំណាក់តតិយជន អាលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថាការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ។

❖ លក្ខណៈខុសគ្នារបស់ ការភាន់ច្រឡំ ការឆបោក និងការគម្រាមកំហែង ៖

- ការភាន់ច្រឡំ ៖ អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ បានបង្ហាញឆន្ទៈ ដោយមានការភាន់ច្រឡំ។

[14] មាត្រា ៣៤៨ (១) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[15] មាត្រា ៣៤៨ (៣) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

- ការឆបោក ៖ អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ បានបង្ហាញឆន្ទៈ ដោយមានការភាន់ច្រឡំ ដែលបង្ក ឡើងដោយភាគីម្ខាងទៀត ឬតតិយជន។
- ការគម្រាមកំហែង ៖ អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ បានបង្ហាញឆន្ទៈ ដោយគ្មានការភាន់ច្រឡំ ប៉ុន្តែ វាផ្ទុយនឹងគោលបំណង់របស់ខ្លួន ដោយសារមានការភ័យខ្លាច ដែលបង្កលើងដោយ ភាគីម្ខាងទៀត ឬតតិយជន។

<u>**ឧទាហរណ៍ ៖**</u> **ក** ចង់ទិញដីរបស់ **ខ** ប៉ុន្តែ **ខ** ដែលជាម្ចាស់ដីមិនព្រមលក់ដីនោះទៅឱ្យ **ក** ទេ ដោយហេតុថា **ខ** ចង់ទុកដីនេះដើម្បីប្រកបរបរ។ ដោយហេតុតែ **ក** ស្រលាញ់ដីនោះពេក ក៏បានគម្រាម **ខ** ថាបើមិនលក់ដីនេះឱ្យទៅខ្លួនទេនឹងបាញ់សំលាប់ **ខ** ដែលជាម្ចាស់ដី បន្ទាប់មក **ខ** ក៏មានការភ័យខ្លាចយ៉ាងខ្លាំងក៏សម្រេចចិត្តលក់ដីនោះនៅ ឱ្យ **ក**។

១.១.៥.២ ការការពារតតិយជន

មិនមានបញ្ញត្តិច្បាប់ សម្រាប់ការពារតតិយជននោះទេ ទោះបីតតិយជនបានបង្កើតទំនាក់ទំនងក្នុងកិច្ចសន្យាដោយផ្អែកលើកិច្ចសន្យា ដែលអាចត្រូវបានគេលុបចោលនោះ។ ក្នុងករណីនេះអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ អាចប៉ះអាលពីអនុភាពនៃការលុបចោលចំពោះតតិយជនបានទោះបីជាតតិយជននោះគឺជាជនសុចរិតក៏ដោយ។

មូលហេតុដែលមិនមានបញ្ញត្តិ សម្រាប់ការការពារតតិយជនទាក់ទងនឹងការគំរាមកំហែង គឺថាអ្នកបង្ហាញ ឆន្ទះ បានបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ខ្លួនដោយគ្មានការភ័ន្តច្រឡំ ដែលមានលក្ខណៈខុសពីការភាន់ច្រឡំ ឬការឆបោក ដូច្នេះ អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ ត្រូវបានគេការពារច្រើនជាង នៅក្នុងករណីដៃរនៃការឆបោក ឬភាន់ច្រឡំ។

១.១.៦ ការគេចចំណេញហួសហេតុ

១.១.៦.១ គោលគំនិត

ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងបានធ្វើកិច្ចសន្យា ដោយឆ្លៀតយកឱកាសដែលភាគីម្ខាងទៀតកំពុងជួបប្រទះនូវការលំបាកខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ឬល្ងង់ខ្លៅ ឬការខ្វះខាតបទពិសោធន៍ ហើយបានគេយកចំណេញយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ពីកិច្ចសន្យានោះ ភាគីម្ខាងទៀតអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ[16]។

[16] មាត្រា ៣៤៩ (១) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

គោលបំបងក្នុងចំណុចនេះ ចង់ការពារភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យា ដូចជាអ្នកប្រើប្រាស់ ពីអ្នកផលិតផលិតផលយ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ ដែលប៉ុនប៉ងកេងយកចំណេញយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ ដោយឆ្លៀតឱកាសនៅនូវភាពល្ងង់ខ្លៅ ឬខ្វះបទពិសោធរបស់អ្នកប្រើប្រាស់។

<u>ឧទាហរណ៍ ៖</u> ក បានទិញម៉ូតូថ្មីមួយគ្រឿងក្នុងតម្លៃ ២000 ដុល្លាសហរដ្ឋអាមេរិក ប៉ុន្តែបន្ទាប់មកប្រពន្ធរបស់ **ក** មានជំងឺឈឺជាទំងន់ដែលធ្វើឲ្យ **ក** ត្រូវការលុយដើម្បីព្យាបាលជំងឺ។ ដោយមើលឃើញដូច្នេះ**ខ**ចង់ទិញម៉ូតូរបស់ **ក** ក្នុងតម្លៃទាបត្រឹមតែ ១000 ដុល្លាសហរដ្ឋអាមេរិក តែប៉ុណ្ណោះដោយសារតែក៏ **ក មា**មិនលុយគ្រប់គ្រាន់គ្រប់ សំរាប់ព្យាបាលជម្ងឺរបស់ប្រពន្ធគាត់ ហើយក៏ត្រូវការលុយជាប្រញាប់ទៀតនោះ ក៏បានយល់ព្រមលក់ម៉ូតូទៅឱ្យ **ខ** តម្លៃ ១000 ដុល្លាសហរដ្ឋអាមេរិកទៅ។

១.១.៦.២ ការការពារតតិយជន

មិនមានបញ្ញត្តិច្បាប់ សម្រាប់ការពារតតិយជននោះទេ ព្រោះនៅក្នុងបញ្ញត្តិនេះសន្មតថា អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ គឺជាសាធារណៈជនដែលប្រើប្រាស់ផលិតផល និងភាគីម្ខាងទៀតជាផលិតករ ដែលផលិតផលក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ។ ដូចនេះវាមិនមានបញ្ហាដើម្បីការពារជនជាងការការពារសាធារណៈជនដែលប្រើប្រាស់ផលិតផលនោះទេ។

១.១.៧ ឋបនីយផ្លូវចិត្ត

១.១.៧.១គោលគំនិត

បានបង្ហាញនោះ មិនមែនជាឆន្ទៈពិតប្រាកដរបស់ខ្លួនឡើយ ហើយខ្លួននៅតែសម្រេចចិត្តធ្វើការបង្ហាញទៀត។ ឋបនីយផ្លូវចិត្ត គឺជាអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានដឹងថា ការបង្ហាញឆន្ទៈតាមការជាក់ស្តែងរបស់ខ្លួនមានលក្ខណៈខុសគ្នាទៅនឹងឆន្ទៈពិតប្រាកដរបស់ខ្លួន។ មានន័យថា ភាគីដែលបង្ហាញឆន្ទៈ បានដឹងយ៉ាងពិតប្រាកដថាការបង្ហាញឆន្ទៈដែល។

<u>ឧទាហរណ៍ ៖</u> ក បានប្រាប់ទៅ **ខ** ថាគាត់ចង់ទិញដីមួយហិតារបស់ **ខ** នៅខេត្តព្រះវិហារ ក្នុង តម្លៃ ១ ម៉ឺនដុល្លារ តែតាមការពិតទៅ **ក** មិនចង់ទិញដីរបស់ **ខ** ឡើយ។ ក្នុងករណីនេះប្រសិនបើ **ខ** យល់ព្រមលក់ដីទៅឱ្យ **ក** នោះ **ក** នឹងបានបង្កើតកិច្ចសន្យាដែលមានសុពលភាពមួយជាមួយ **ខ** ហើយ **ក** ក៏ត្រូវតែបង់ប្រាក់ឱ្យទៅ **ខ**។

១.១.៧.២ ការការពារតតិយជនលើស្ថានភាព

ប្រសិនបើ កិច្ចសន្យាត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយការបង្ហាញឆន្ទៈដែលភាគីដឹងខ្លួនថាខុសឆន្ទៈពិតរបស់ខ្លួន កិច្ចសន្យានោះមិនត្រូវរារាំងនូវអានុភាពឡើយ។ ព្រោះភាគីម្ខាងទៀតមិនបានដឹងថាតើអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ

បានបង្ហាញឆន្ទៈពិតប្រាកដដែរឬទេ។ ដូចនេះគេមិនចាំបាច់ការពារអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈដោយដឹងថាការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមិនមែនជាឆន្ទៈពិតប្រាកដរបស់ខ្លួនឡើយ។

ទោះបីជាមិនមានបញ្ញត្តិច្បាប់ សម្រាប់ការពារតតិយជនក្នុងចំណុចនេះក៏ដោយ ក៏ត្រូវតែការពារតតិយជនដែរ ព្រោះថាកិច្ចសន្យាមានអានុភាពទៅហើយដូចនេះត្រូវតែការពារតតិយជនដែលមានផលប្រយោជន៍ទាក់ទងនឹងកិច្ចសន្យានេះ។

<u>**ឧទាហរណ៍ ៖**</u> **ក** បានប្រាប់ទៅ **ខ** ថាគាត់ចង់ទិញផ្ទះរបស់ **ខ** ដែលស្ថិតនៅជិតផ្សារតាខ្មៅ ក្នុងតម្លៃ ១០០,០០០ ដុល្លាសហរដ្ឋអាមេរិក តែតាមការពិតទៅ **ក** មិនចង់ទិញផ្ទះរបស់ **ខ** ឡើយ។ បន្ទាប់ **ក** ក៏បានទិញផ្ទះនោះ ហើយ **ក** បានលក់ផ្ទះនោះទៅឱ្យ **គ**។ ដូច្នេះ **ក** មិនអាលុបចោល ឬក៏ទាមទាផ្ទះពី **គ** វិញបានទេ ដោយហេតុថា កិច្ចសន្យារវាង **ក** និង **ខ** គឺជាកិច្ចសន្យាដែលមានសុពលភាព ដូច្នេះ កិច្ចសន្យាដែល **ក** បានធ្វើជាមួយ **គ** ក៏ជាកិច្ចសន្យាមានសុពលភាពដែរ។

ក្នុងករណីដែល ភាគីម្ខាងទៀតក៏ដឹងថាការបង្ហាញឆន្ទៈនោះ ខុសនឹងឆន្ទៈពិតរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈដែរ អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈនោះអាចបដិសេធការអនុវត្តកិច្ចសន្យានោះបាទ។ ក្នុងករណីនេះ កិច្ចសន្យាត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយមានសុពលភាព ប៉ុន្តែការដែលភាគីម្ខាងទៀតបានដឹងថា ការបង្ហាញឆន្ទៈខុសពីឆន្ទៈរបស់អ្នកបង្ហាញនោះត្រូវចាត់ទុកថាជាការតវ៉ា ដូច្នេះ អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈដែលចង់បដិសេធការអនុវត្ត កាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ចាំបាច់ត្រូវបង្ហាញពីភាពទុច្ចរិតរបស់ភាគីម្ខាងទៀត។

១.១.៨ ការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត

១.១.៨.១ គោលគំនិត

គោលគំនិតៈការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត គឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈខុសពីការពិត ដែលបានធ្វើឡើងដល់ការឃុបឃិតជាមួយភាគីម្ខាងទៀត។

កិច្ចសន្យាដោយផ្អែកលើការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការឃុបឃិតជាមួយនឹងភាគីម្ខាងទៀត ត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ[17]។

<u>**ឧទាហរណ៍**</u> **៖ ក** ជំពាក់ប្រាក់ **ខ** ចំនួន ១០,០០០ ដុល្លាអាមេរិក ហើយ **ខ** មានផ្ទះមួយកន្លែង ។ ដោយ **ក** ខ្លាច **ខ** ប្ដឹងទៅតុលាការដោយហេតុថាខ្លួនមិនមានប្រាប់សងទៅឱ្យ **ខ** បន្ទាប់មក **ខ** ក៏បានអនុវត្តដោយបង្ខំនូវផ្ទះរបស់ **ក**។ ប៉ុន្តែ **ក** គាត់បានឃុមឃិតជាមួយ **គ** ដើម្បីបង្កើតរូបភាពខាងក្រៅដែល **ក** បានលក់ដីទៅឱ្យ **គ**

[17] មាត្រា ៣៥៣ (១) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ហើយ **ក** នឹង **គ** បានធ្វើលិខិតយថាភូត ហើយ **ក** បានចុះបញ្ជីផ្ទេរផ្ទះនោះទៅឱ្យ **គ**។ ដូច្នេះ កិច្ចសន្យានោះត្រូវទុកជាមោឃៈ ដូចនេះ **ខ** អាចអនុវត្តដោយបង្ខំផ្ទះនោះបាន។

ក្នុងករណី ឋបនីផ្លូវចិត្ត មានតែអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈទេដែលបង្ហាញនូវឆន្ទៈមិនពិតប្រាកដ ប៉ុន្តែនៅក្នុងករណីការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត មិនត្រឹមតែអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈទេ ថែមទាំងភាគីម្ខាងទៀតបានដឹងថា ការបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ខ្លួនគឺមិនពិត។ ដូចនេះមានន័យថា ភាគីទាំងពីរនៃកិច្ចសន្យាបានបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតដូចគ្នា។

១.១.៨.២ ការការពារតតិយជន

មោឃភាពនៃកិច្ចសន្យា ដែលបានកំណត់ក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតនេះមិនអាចអះអាងចំពោះតតិយជនដែលមានទំនាក់ទំនងផលប្រយោជន៍ ដោយយកកិច្ចសន្យាដោយផ្អែកទៅលើការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតជាមូលដ្ឋានបានឡើយ។ ប៉ុន្តែបញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលតតិយជននោះជាជនទុច្ចរិតឬមិនបានដឹងអំពីការបង្ហាញនូវឆន្ទៈមិនពិតដោយមានកំហុសធ្ងន់ធ្ងរ[18]។

១.២ សមត្ថភាព

១.២.១ សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ

១.២.១.១ គោលគំនិត

សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ គឺជាសមត្ថភាពដែលអាចយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យបានអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន។ សកម្មភាពនៅទីនេះ ចង់សំដៅទៅលើកិច្ចសន្យា និងសកម្មភាពឯកតោភាគី។

កិច្ចសន្យា គឺជាកិរិយាដែលបុគ្គលពីរនាក់ ឬច្រើននាក់មានឆន្ទៈត្រូវគ្នាព្រមទាំងបង្កើតកែប្រែ ឬរំលត់នូវកាតព្វកិច្ច។

សកម្មភាពឯកតោភាគី គឺជាសកម្មភាពដែលបង្កើត កែប្រែ ឬរំលត់នូវកាតព្វកិច្ច ដែលបង្ហាញឆន្ទៈនៃការចាត់ចែងទ្រព្យដោយភាគីម្ខាង ឬដោយអនុវត្តសិទ្ធិដែលបានទទួលតាមរយៈកិច្ចសន្យា ឬតាមបញ្ញត្តិនៃច្បាប់។

១.២.១.២ អានុភាព

សកម្មភាពដែលភាគីបានធ្វើ នៅក្នុងស្ថានភាពដែលខ្លួនមិនអាចយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យបាន អំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់ នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន អាចលុបចោលបាន។ មានន័យថា ទោះបីមិនមែនជាជនដែលត្រូវបានកម្រិតនូវសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ក៏អាចលុបចោលបាន នូវសកម្មភាពដែលបានធ្វើឡើងក្នុងស្ថានភាពខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការយល់ដឹង និងការវិនិច្ឆ័យអំពី លទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន។

[18] មាត្រា ៣៥៣ (២) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ឧទាហរណ៍ ៖ ការលុចកិច្ចសន្យាដែលខ្លួនបានចុះហត្ថលេខា ក្នុងស្ថានភាពគ្មានសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ដោយសារការបរិភោគគ្រឿងស្រវឹងច្រើន ឬការប្រើប្រាស់ថ្នាំដែលធ្វើឱ្យមានការចុះថយខ្លាំងនូវសមត្ថភាពក្នុងការវិនិច្ឆ័យ។

១.២.២ សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព

របបសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព គឺជារបបការពារកុំឱ្យមានការទទួលរងនូវការខូចខាត ដែលកើតឡើងដោយសារកិច្ចការជួញដូរ របស់ជនដែលពុំមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុង ការវិនិច្ឆ័យ ដោយមិនឲ្យជននៅក្នុងប្រភេទមួយចំនួនបង្កើតកិច្ចសន្យាដែលមានសុពលភាពពេញលេញ។

ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព ត្រូវទទួលការអនុញ្ញាតពី អ្នកមានអំណាចមេបា អ្នកអាណាព្យាបាល ឬហិតូបត្ថម្ភកៈរបស់ជននោះ ប្រសិនបើមិនបានទទួលការអនុញ្ញាតទេ នោះសកម្មភាពរបស់ជននោះអាចលុបចោលបាន។ ក៏ប៉ុន្តែប្រសិនបើចេះតែឲ្យ ភាគីខាងជនអសមត្ថភាពអាចលុបចោល សកម្មភាពដោយសារការអសមត្ថភាពដោយមិនមានកម្រិត វាអាចធ្វើឱ្យបាត់បង់ដល់ស្ថិរភាពក្នុងការប្រកបកិច្ចការ។ ដូចនេះ បានជាក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចាត់ថ្នាក់ជនទាំងនោះជាបីប្រភេទ ដើម្បីរក្សាតុល្យភាពរវាងការការពារជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព និងរក្សានូវស្ថិរភាពក្នុងការប្រកបកិច្ចការ។

ជនដែលត្រូវកម្រិត សមត្ថភាព ត្រូវបានបែងចែកជា ៣ ប្រភេទគឺ៖

- អនីតិជន
- ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ
- ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ។

១.២.២.១ អនីតិជន

- **គោលគំនិត**

អនីតិជន សំដៅទៅលើជនដែលមានអាយុក្រោម ១៨ឆ្នាំ[19]។

- **សិទ្ធិលុបចោលសកម្មភាព**

សកម្មភាពដែលអនីតិជនបានធ្វើ ដោយមិនបានទទួលការយល់ព្រមពីអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបាឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនអាចលុបចោលបាន។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវអនុវត្តឡើយ ចំពោះសកម្មភាពដែលទទួលសិទ្ធិ ឬឲ្យរួចផុតពីកាតព្វកិច្ច ឬសកម្មភាពដែលទាក់ទងទៅនឹងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ។ ដោយសារតែរយៈ

---

[19] មាត្រា ១៧ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

សកម្មភាពទាំងនេះ អនីតិជនពុំមានបាត់បង់នូវផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួនទេហេតុនេះហើយមិនចាំបាច់ទទួលស្គាល់នូវការលុបចោលទេ។

- សកម្មភាពទទួលសិទ្ធិ
- សកម្មភាពឱ្យរួចផុតពីកាតព្វកិច្ច
- សកម្មភាពដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ។

- **ការចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិដែលអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់ អនីតិជនអនុញ្ញាតឲ្យចាត់ចែង**

ការចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិដែលអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់ អនីតិជនអនុញ្ញាតឱ្យចាត់ចែង ដោយកំណត់គោលបំណងក្នុងទំហំនៃគោលបំណងនេះបាន។ ម្យ៉ាងទៀត អនីតិជនក៏អាចចាត់ចែង ទ្រព្យសម្បត្តិដែលអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនអនុញ្ញាតឲ្យចាត់ចែងដោយមិនបានកំណត់គោលបំណងបានដែរ[20]។

ក្នុងករណីនេះ អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន បានផ្តល់ទ្រព្យសម្បត្តិដូចជា ប្រាក់ដល់អនីតិជន ដោយបានកំណត់គោលដៅប្រើប្រាស់ ឬសម្រាប់ចាយវាយកំប៉ិកកំប៉ុក ដោយមិនបានកំណត់គោលដៅប្រើប្រាស់ ទោះបីជាអនីតិជនក៏ដោយ ក៏អាចធ្វើកិច្ចសន្យាសុពលពេញលេញបានដែរ ប្រសិនបើកិច្ចសន្យានោះ ស្ថិតក្នុងទំហំដែលអាចបងតម្លៃបានដោយប្រាក់ដែលបានផ្តល់ឲ្យនោះ។

- **អនីតិជនដែលត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យប្រកបអាជីវកម្ម**

អនីតិជន ដែលត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យប្រកបអាជីវកម្មមួយប្រភេទ ឬច្រើនប្រភេទពីអ្នកមានអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ត្រូវមានសមត្ថភាពដូចអនីតិជនចំពោះមុខជំនួញនោះ[21]។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ ក មានហាងលក់សំលៀកបំពាក់មួយកន្លែង ហើយបានឱ្យ **ខ** ដែលជាកូនរបស់គាត់ជួលលក់សំលៀកបំពាក់ក្នុងហាងនៅពេលដែល **ក** មិននៅ ។ ដូច្នេះ **ខ** អាចបង្កើតកិច្ចសន្យាដែលមានសុពលភាពមួយ ដោយខ្លួនឯងបាន ព្រោះថា **ខ** អាចលក់សំលៀកបំពាក់ឱ្យទៅអតិថិជនបាន ដែលមកទិញសំលៀកបំពាក់កនៅក្នុងហាងរបស់ **ក** បាន។

[20] មាត្រា ១៩ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[21] មាត្រា ២០ (១) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ប្រសិនបើដឹងច្បាស់ថា អនីតិជននោះមិនអាចបំពេញកិច្ចការអាជីវកម្មនោះបាន អ្នកមានអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនអាចលុបចោល ឬកម្រិតនូវការអនុញ្ញាតនៃការប្រកបអាជីវកម្មនោះបាន។

- **អត្តាធីនភាព**

អនីតិជនដែលទទួលអត្តាធីនភាពត្រូវ បានចាត់ទុកថាបានដល់នីតិភាព[22]។ អនីតិជន អាចទទួលបាននូវអត្តាធីនភាព តាមវិធី២យ៉ាងគឺ ការសុំទៅតុលាការ និងការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍។

ក្នុងករណីដែលអនីតិជនដែលបានដល់អាយុ១៦ឆ្នាំ ទ្រទ្រង់ជីវភាពរបស់ខ្លួនឯងដោយឯករាជ្យ តុលាការអាចប្រកាសនូវអត្តាធីនភាពរបស់អ្នកនោះ បានតាមពាក្យសុំរបស់អនីតិជននោះ ប្រសិនបើតុលាការយល់ឃើញថាអត្តាធីនភាពស្រប និងផលប្រយោជន៍របស់អនីតិជននោះ។ ក្នុងករណីនេះ តុលាការត្រូវសួរយោបល់ពីអ្នកមានអំណាចមេបា។

អនីតិជនដែលបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ហើយ ត្រូវទទួលអត្តាធីនភាពដោយមិនចាំបាច់ការមានសាលក្រមពីតុលាការទេ។ ប៉ុន្តែទោះបីជាភាគីលែងលះគ្នាក៏ដោយក៏អានុភាពនៃអត្តាធីនភាពមិនត្រូវបានរលត់ឡើយ[23]។

- **កិច្ចសន្យាការងាររបស់អនីតិជន**

អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន មិនអាចធ្វើកិច្ចសន្យាការងារជំនួសអនីតិជនបានឡើយ លើកលែងតែអនីតិជននោះបានផ្តល់សច្ចានុមតិលើកិច្ចសន្យានោះ។ ក្នុងករណីដែលយល់ឃើញថា កិច្ចសន្យាការងាររបស់អនីតិជនអាចធ្វើឲ្យខូចផលប្រយោជន៍ដល់អនីតិជននោះ អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ឬស្ថាប័នរដ្ឋបាលអាចរំលាយកិច្ចសន្យានោះឆ្ពោះទៅអនាគតបាន[24]។

អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន មិនអាចធ្វើកិច្ចសន្យាការងារជំនួសអនីតិជនបានឡើយ ពីព្រោះដើម្បីការពារកុំឱ្យឪពុកម្តាយ កេងប្រវ័ញ្ចកំលាំងពលកម្មលើអនីតិជន ។ ដូចនេះ

[22] មាត្រា ២២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[23] មាត្រា ២១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[24] មាត្រា ២៣ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

អនីតិជនត្រូវបង្កើតកិច្ចសន្យាដោយខ្លួនឯង ដោយមានការយល់ព្រមពីអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន។

១.២.២.២ ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ

- **គោលគំនិត**

ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ គឺជាជនដែលស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាព ជានិរន្តរ៍ដែលខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការយល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួនដោយសារមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី។

ដើម្បីក្លាយជាជនក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅពេញច្បាប់ ត្រូវមានលក្ខខណ្ឌ២យ៉ាងគឺ ការខ្វះសមត្ថភាពជានិរន្ត និងការប្រកាសអំពីការចាប់ផ្តើមពីតុលាការ។

<u>**ឧទាហរណ៍ ៖**</u> ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ គឺជាជនដែលមិនស្គាល់ឈ្មោះខ្លួនឯង គ្រួសារ សាច់ញាតិរបស់ខ្លួន ឬទីកន្លែងដែលខ្លួនរស់នៅ ឬជនដែលស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពមនុស្សរុក្ខជាតិជាដើម។

- **ការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ**

ចំពោះជនដែលស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពជានិរន្តរ៍ ដែលខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យ អំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់ នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួនដោយសារមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតីតុលាការអាចប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅបានតាមពាក្យសុំរបស់សាមីខ្លួន សហព័ន្ធញាតិដែលស្ថិតក្នុង៤ថ្នាក់ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ត្រូវត្រួតពិនិត្យអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ហិតូបត្ថម្ភកៈ មេឃុំ ឬចៅសង្កាត់នៃលំនៅដ្ឋានរបស់ជននោះ ឬតំណាងអយ្យការ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះ មិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលសាមីខ្លួនមិនទាន់ដល់អាយុ១៥ឆ្នាំនៅពេលដែលមានពាក្យសុំ។

ក្នុងករណីដែលធ្វើការប្រកាសដែលបានកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ បើសាមីខ្លួនជាជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ តុលាការត្រូវលុបចោលការប្រកាសការចាប់ផ្តើម ហិតូបត្ថម្ភចំពោះជននោះ។

- **សិទ្ធិលុបចោលសកម្មភាព**

សកម្មភាពរបស់ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ អាចលុបចោលបាន។ ប៉ុន្តែបញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះសកម្មភាពដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ។

សកម្មភាពដែលបានធ្វើឡើង ដោយជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ដោយមានការយល់ព្រមពីអាណាព្យាបាលទូទៅ ក៏អាចលុបចោលបានដែរ។ ដោយសារតែអ្នកនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ជាជនដែលខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈហេតុនេះហើយ ទោះបីជាអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ បានយកព្រមដោយវិនិច្ឆ័យថា

អ្នកនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅនោះ មានសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈឡើងវិញក៏ដោយក៏ប៉ុន្តែអាចបាត់បង់ម្តងទៀតនូវ សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈនោះពេលធ្វើសកម្មភាព។

- **ការលុបចោលអាណាព្យាបាលទូទៅ**

បើមូលហេតុដែលបានកំណត់ក្នុងមាត្រា ២៤ (ការប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ) នៃក្រមនេះបានរលាយ តុលាការត្រូវលុបចោលនូវការប្រកាស ចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ តាមពាក្យសុំរបស់សាមីខ្លួនសហព័ទ្ធ ញាតិដែលស្ថិតនៅក្នុង៤ថ្នាក់ អ្នកអាណាព្យាបាល អ្នកត្រួតពិនិត្យអ្នកអាណាព្យាបាល មេឃុំ ឬចៅសង្កាត់នៃលំនៅឋានរបស់ជននោះ ឬតំណាងអយ្យការ[25]។

១.២.២.៣ ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ

- **គោលគំនិត**

ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ គឺជាជនដែលមានសមត្ថភាពតិចតួចពេកក្នុងការយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួនដោយសារមានវិបត្តិនៃបញ្ញាស្មារតី ។ ដើម្បីក្លាយជាជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភពេញច្បាប់ត្រូវមានលក្ខខណ្ឌពីរយ៉ាង គឺមានសមត្ថភាពតិចតួចពេកក្នុងការយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួនដោយសារមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី និងការប្រកាសពីតុលាការ។

ឧទាហរណ៍ ៖ ជនដែលស្ថិតនៅក្រោមហិតូត្ថបត្ថម្ភមានដូចជា ជនដែលមានសតិទន់ខ្សោយ មនុស្សជរាជាដើម។

ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ មានលក្ខណៈខុសគ្នានឹងជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅគឺជននៅ ក្រោមហិតូបត្ថម្ភ មានស្មារតី និងសមត្ថភាពតិចតួចក្នុងការយល់ដឹង ក៏ប៉ុន្តែជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈជានិរន្តរ៍។

- **ការចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភ**

ចំពោះជនដែលមានសមត្ថភាពតិចតួចពេកក្នុងការយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ដោយសារមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតីតុលាការអាចប្រកាស ការចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភលើកជននោះបាន តាមពាក្យសុំរបស់សាមីខ្លួន សហព័ទ្ធ ដែលស្ថិតនៅក្នុង៤ថ្នាក់ អ្នកអាណាព្យាបាល អ្នកត្រួតពិនិត្យអ្នកអាណាព្យាបាល មេឃុំ ឬចៅសង្កាត់នៃលំនៅឋានរបស់ជននោះ ឬតំណាងអយ្យការ។

[25] មាត្រា ២៧ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ក្នុងករណីដែលធ្វើការប្រកាសដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី១ ខាងលើនេះ បើសាមីខ្លួនជាជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ តុលាការត្រូវលុបចោលការប្រកាសការចាប់ផ្ដើមអាណាព្យាបាលទូទៅចំពោះជននោះ[26]។

- **សិទ្ធិលុបចោលសកម្មភាព**

លើកលែងតែសកម្មភាពដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ សកម្មភាពដែលបានធ្វើឡើងដោយជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ ដោយគ្មានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈ ដូចខាងក្រោមនេះ អាចលុបចោលបាន[27]៖

- ការទទួលឬការប្រើប្រាស់ទុន។
- ការខ្ចីទ្រព្យឬការធានា។
- ការធ្វើសកម្មភាពដែលមានគោលបំណងទទួលបាន ឬធ្វើឱ្យបាត់បង់សិទ្ធិដែលទាក់ទងនឹងអចលនវត្ថុឬទ្រព្យសម្បត្តិដែលមានសារៈសំខាន់ផ្សេងទៀត។
- ការធ្វើសកម្មភាពបណ្ដឹង។
- ការធ្វើប្រទានកម្មឬធ្វើកិច្ចសន្យាស្រុះស្រួលឬកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តកម្ម។
- ការទទួលស្គាល់នូវសន្តកម្មឬការបោះបង់ចោលនូវសិទ្ធិសន្តតិកម្មឬការចែកនូវមត៌ក។
- ការប្រកែកមិនព្រមទទួលប្រទានកម្មឬអច្ច័យទានឬការយល់ព្រមទទួលនូវប្រទានកម្ម ឬអច្ច័-យទានដែលភ្ជាប់នឹងបន្ទុក។
- ការសាងសង់សំណង់ថ្មី ការសង់ឡើងវិញ ការសង់បន្ថែមឬការជួសជុលធំ។
- ការធ្វើភតិសន្យា ដែលមានអំឡុងពេលលើសពី៣ឆ្នាំចំពោះដីធ្លី លើសពី២ឆ្នាំចំពោះអគារ លើសពី៦ខែចំពោះចលនវត្ថុ។
- សកម្មភាពដែលតុលាការបានប្រកាសជាពិសេសថា ចាំបាច់ត្រូវមានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថ-ម្ភកៈតាមពាក្យសុំ របស់ជនដែលអាចសុំតុលាការក្នុងការចាប់ផ្ដើមហិតូបត្ថម្ភ។

- **ការលុបចោលហិតូបត្ថម្ភ**

បើមូលហេតុដែលបានកំណត់ក្នុងមាត្រា ២៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានរលាយ តុលាការត្រូវលុបចោលនូវការប្រកាសចាប់ផ្ដើមហិតូបត្ថម្ភតាមពាក្យសុំរបស់សាមីខ្លួន សហព័ន្ធ ញាតិដែលស្ថិតក្នុង៤ថ្នាក់ អ្នកអាណា

[26] មាត្រា ២៨ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[27] មាត្រា ៣០ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន អ្នកត្រួតពិនិត្យ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ហិតូបត្ថម្ភកៈ អ្នកត្រួតពិនិត្យហិតូបត្ថម្ភកៈ មេឃុំ ឬចៅសង្កាត់នៃលំនៅឋានរបស់ជននោះ ឬតំណាងអយ្យការ[28]។

១.២.២.៤ ការការពារភាគីម្ខាងទៀត

- **សិទ្ធិដាស់តឿន**

កិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើងដោយជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពតែឯង មានសុពលភាពដែរ ប៉ុន្តែអាចលុបចោលបាន ហេតុនេះហើយ ចំពោះភាគីម្ខាងទៀតទំនាក់ទំនងគតិយុត្ត និងមានភាពខុសគ្នាទៅតាមការដែលថា តើភាគីខាងជនដែលត្រូវកម្រិតនូវសមត្ថភាពលុបចោល ឬមិនលុបចោលនូវកិច្ចសន្យានោះ ដូច្នេះនេះគឺជាស្ថានភាពដែលពុំមានស្ថិរភាពសោះ។ ហេតុនេះហើយ បានជា មាត្រា ៣២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចែងពីសិទ្ធិដាស់តឿនដល់ភាគីម្ខាងទៀតនៃជនដែលត្រូវកម្រិតនូវសមត្ថភាព ដើម្បីធ្វើអោយមានការកំណត់ ឲ្យបានច្បាស់ពីទំនាក់ទំនងគតិយុត្តនោះអោយបានឆាប់រហ័ស។

យោងតាមមាត្រា ៣២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី សិទ្ធិដាស់តឿនមាន៣ប្រភេទ ៖

- ភាគីម្ខាងទៀត អាចធ្វើការដាស់តឿន ចំពោះអ្នកដែលការពារជន ដែលត្រូវបានកម្រិតនូវសមត្ថភាព ដោយមានរយៈពេល១ខែ សម្រាប់ពិចារណា ដើម្បីធ្វើការផ្តល់ ឬមិនផ្តល់នូវសច្ចានុមតិ ហើយប្រសិនបើមិនមានចម្លើយទេ ត្រូវចាត់ទុកថាបានផ្តល់សច្ចានុមតិ។
- ភាគីម្ខាងទៀតអាចធ្វើការដាស់តឿន អោយជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភទទួលយក សច្ចានុមតិពីហិតូបត្ថម្ភក្នុងរយៈពេល១ខែ ដើម្បីធ្វើការផ្តល់ ឬមិនផ្តល់នូវសច្ចានុមតិ ប្រសិនបើមិនមានចម្លើយទេ ត្រូវចាត់ទុកថាជននោះបានលុបចោលសកម្មភាពនោះ។
- ក្នុងករណីដែលជនដែល ត្រូវបានកម្រិតនូវសមត្ថភាពបានក្លាយជាសមត្ថជនវិញភាគី ម្ខាងទៀតត្រូវដាស់តឿនចំពោះជននោះតែម្តង ដើម្បីធ្វើការផ្តល់ ឬមិនផ្តល់នូវសច្ចានុមតិ ហើយប្រសិនបើមិនមានចម្លើយទេ ត្រូវចាត់ទុកថាបានផ្តល់សច្ចានុមតិ។

- **ការឆបោករបស់ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព**

---
[28] មាត្រា ៣១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ប្រសិនបើជនត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព បានប្រើប្រាស់មធ្យោបាយឆបោកដើម្បីឲ្យគេជឿជាក់ ថាខ្លួនជាសមត្ថជន ជននោះមិនអាចលុបចោលសកម្មភាពបានទេ[29]។ មធ្យោបាយឆបោក ត្រូវបានប្រើ ដោយទាក់ទងនឹងសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើកិច្ចសន្យា។

ឧទាហរណ៍ ៖ អនីតិជនបាននិយាយថា ខ្លួនមានអាយុ២០ឆ្នាំ ដោយបង្ហាញនូវអត្តសញ្ញាណបណ្ណ័ក្លែងក្លាយ នៅពេលដែលធ្វើកិច្ចសន្យា។

១.៣ កម្មវត្ថុ

១.៣.១ ភាពខុសច្បាប់

យោងតាមមាត្រា ៣៥៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ទោះបីជាភាគីនៃកិច្ចសន្យា បានធ្វើការបង្ហាញឆន្ទះដោយគ្មានវិការៈក៏ដោយ ក៏កិច្ចសន្យាត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈប្រសិនបើអត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យានោះផ្ទុយ នឹងបញ្ញត្តិដែលត្រូវអនុវត្តដោយបង្ខំណាមួយ។ បញ្ញត្តិនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីជាធម្មតា គឺជាបញ្ញត្តិដែលមិនអនុញ្ញាតដោយបង្ខំ ហេតុនេះហើយ ទើបភាគីនៃកិច្ចសន្យាអាចយកព្រមពីអ្វីដែលខុសពីបញ្ញត្តិនេះបាន។

១.៣.២ ភាពផ្ទុយនឹងសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងទំនៀមទំលាប់ល្អ

យោងតាមមាត្រា ៣៥៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ទោះបីជាភាគីនៃកិច្ចសន្យា បានធ្វើការបង្ហាញឆន្ទះដោយគ្មានវិការៈក៏ដោយ ក៏កិច្ចសន្យាត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈប្រសិនបើអត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យានោះផ្ទុយនឹងសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងទំនៀមទំលាប់ល្អ។ ខ្លឹមសារនៃសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងទំនៀមទម្លាប់ល្អ មិនអាចបញ្ជាក់អោយបានច្បាស់លាស់នៅក្នុងច្បាប់ទេ តែវាគួរត្រូវសម្រេចដោយយុត្តិសាស្ត្រ។

ប្រសិនបើអត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យាមានផ្នែកណាមួយដែលផ្ទុយ នឹងបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ ឬផ្ទុយនឹងសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងទំនៀមទំលាប់ល្អ ហើយទោះបីជាទុកផ្នែកផ្សេងទៀត ក៏មិនអោយខូចសេចក្ដីសង្ឃឹមសមហេតុសមផលរបស់គូភាគីទេនោះ មានតែចំណុចដែលផ្ទុយនឹង បញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ ឬផ្ទុយនឹងសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងទំនៀមទំលាប់ល្អ តែប៉ុណ្ណោះទេដែលត្រូវទុកជាមោឃៈ[30]។

មោឃៈភាពនៃកិច្ចសន្យាធ្វើឲ្យផលប៉ះពាល់ បុគ្គលជាច្រើនដែលមានផលប្រយោជន៍ ដែលធ្វើសកម្មភាពដោយគិតថា កិច្ចសន្យានោះមានសុពលភាព ដើម្បីកាត់បន្ថយការប៉ះពាល់ នៃបញ្ហាមោឃភាពឱ្យបានច្រើន វាជាការសមរម្យដែលត្រូវទុកមោឃភាពតែផ្នែកដែលផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ ឬសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងទំនៀមទំលាប់ប៉ុណ្ណោះ។ មោឃភាពនេះត្រូវបានគេហៅថាមោឃភាពមួយផ្នែក។

---

[29] មាត្រា ៣៣ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[30] មាត្រា ៣៥៤ (២) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

១.៣.៣ អលទ្ធភាពតាំងពីដំបូង

ទោះបីជាអត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យា មិនអាចសម្រេចបាន តាំងពីពេលដែលបង្កើតកិច្ចសន្យានោះក៏ដោយ ក៏កិច្ចសន្យានោះមិនត្រូវបានចាត់ទុកថាជាមោឃៈ ដោយយកមូលហេតុ អលទ្ធភាពនោះដែរ។ ប៉ុន្តែ បញ្ហានេះមិនរារាំងភាគីក្នុងការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យា ដោយយកមូលហេតុនៃការភាន់ច្រឡំឡើយ ក្នុងករណីដែលលក្ខខណ្ឌនៃការភាន់ច្រឡំត្រូវបានបំពេញ[31]។ អលទ្ធភាពតាំងពីដំបូងមានន័យថា នៅពេលកិច្ចសន្យាត្រូវបានបង្កើតមានភាពច្បាស់លាស់ជាស្ថាពរថា ការអនុវត្តកិច្ចសន្យានោះ មិនអាចធ្វើបានទេ។

ក្នុងករណីដែលភាគីគួរតែអាចដឹងថា អត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យាមិនអាចសម្រេចតាំងពីដំបូងបាន នាំឲ្យមានការខូចខាតដល់ ភាគីម្ខាងទៀតដោយសារការបង្កើតកិច្ចសន្យាភាគីនោះ ត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការសងការខូចខាតដល់ភាគីម្ខាងទៀត[32]។

<u>ឧទាហរណ៍ ៖</u> ក មានបំណង់ចុះកិច្ចសន្យាទិញលក់រថយន្តជាមួយ **ខ** តែមុនពេលចុះកិច្ចសន្យាមួយថ្ងៃរថយន្តត្រូវបានចោលលួចយកទៅបាត់។ ក្នុងករណីនេះ **ក** ដែលជាអ្នកលក់រថយន្តមិនចាំបាច់ទទួលខុសត្រូវពីអលទ្ធភាពក្នុងការអនុវត្តទេ តែ **ក** គួរតែដឹងអំពីការលួចរថយន្តនេះ និងបានផ្តល់ដំណឹងទៅការភាគីម្ខាងទៀតនោះមិនចាំបាច់ឱ្យ **គ** ធ្វើកិច្ចសន្យាដែលគ្មានប្រយោជន៍នោះទេ ។

១.៤ តម្លៃតបស្នង

តម្លៃតបស្នង[33] គឺជាការចរចាដើម្បីដោះដូរនូវអ្វីដែលមានតម្លៃតាមច្បាប់។ មានន័យថា តម្លៃតបស្នងគឺជាការលះបង់ផលប្រយោជន៍ តាមផ្លូវច្បាប់របស់ភាគីនីមួយៗចំពោះកិច្ចសន្យា។ ដូច្នេះត្រូវតែមានការដូរ តែអំណោយមិនមែនជាការចរចាដើម្បីដោះដូរទេ ហើយក៏មិនមែនជាតម្លៃតបស្នងដែរ។ ជាទូទៅវត្ថុខ្លះមានតម្លៃតបស្នងតាមច្បាប់ បើវាតម្រូវអោយភាគីដែលផ្តល់តម្លៃតបស្នងដើម្បី ៖

- ធ្វើអ្វីដែលខ្លួនគ្មានកាតព្វកិច្ចតាមច្បាប់និងធ្វើ។
- មិនធ្វើអ្វីដែលខ្លួនមានសិទ្ធិស្របច្បាប់និងធ្វើ។

ដូចនេះ តម្លៃតបស្នងអាចត្រូវបានដោះដូរក្នុងរូបភាពជាប្រាក់ ទំនិញសេវាកម្ម ឬជាទ្រព្យផ្សេងៗទៀត។

សរុបសេចក្តីមក ដើម្បីអោយមានតម្លៃតបស្នងស្របច្បាប់ ភាគីម្ខាងៗនៃកិច្ចសន្យា ត្រូវមានការខាតបង់ផលប្រយោជន៍ស្របច្បាប់មួយ ហើយត្រូវទទួលបានផលប្រយោជន៍ស្របច្បាប់ មួយវិញទៀត។

[31] មាត្រា ៣៥៥ (១) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧
[32] មាត្រា ៣៥៥ (២) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧
[33] ឯកសារបណ្ណះបណ្តាលរបស់ ADB មូលដ្ឋានគ្រឹះនៃច្បាប់ពាណិជ្ជកម្ម

ជាទូទៅ តុលាការមិនសាកសួរពីភាពសមរម្យនៃតម្លៃតបស្នងទេ ដោយហេតុថា តុលាការមិនចង់ពិនិត្យឲ្យល្អិតល្អន់លើតាវកាលិកតបនោះទេ ពីព្រោះតុលាការមិនចង់រំខានដល់សិទ្ធិរបស់ភាគីក្នុងការចុះកិច្ចសន្យាដោយសេរីនោះទេ។ ច្បាប់កម្ពុជាយើងក៏មាននិយាយពីតម្លៃតបស្នងផងដែរដូចជា ៖ ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងថាបានធ្វើកិច្ចសន្យា ឆ្លៀតឱកាសដែលភាគីម្ខាងទៀតកំពុងជួបប្រទះការលំបាកខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ឬភាពល្ងង់ ឬការខ្វះការពិសោធន៍ហើយបានកេងយកចំណេញ យ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ពីកិច្ចសន្យានោះ ភាគីម្ខាងទៀតនោះអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថាការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ[34]។

នៅពេលចុះកិច្ចសន្យា កាលណាមានភាពខុសគ្នាមិនសមស្របរវាងតម្លៃនៃតាវកាលិក និងតម្លៃតាវកាលិកតបវិញ ភាគីរងគ្រោះអាចប្ដឹងបដិសេធកិច្ចសន្យាបានក្នុងលក្ខណៈដែលខ្លួនពុំដែលមានបំណងធ្វើអំណោយទេនោះ[35]។

តាមរយៈអត្ថបទទាំងពីរខាងលើនេះ អាចបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា តម្លៃតបស្នង គឺជាធាតុផ្សំមួយដែលធ្វើឲ្យកិច្ចសន្យាមានសុពលភាព។

ផ្នែកទី២ ៖ លក្ខខណ្ឌទម្រង់

កិច្ចសន្យា អាចត្រូវបានធ្វើដោយផ្ទាល់មាត់ ឬជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ប៉ុន្តែកិច្ចសន្យាមួយចំនួន ដែលច្បាប់បានតម្រូវឲ្យធ្វើជាទម្រង់លាយលក្ខណ៍អក្សរ ទើបមានសុពលភាពគតិយុត្ត។

២.១ កិច្ចសន្យាធ្វើដោយផ្ទាល់មាត់

២.១.១ និយមន័យ

កិច្ចសន្យាធ្វើឡើងដោយផ្ទាល់មាត់ គឺជាកិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើងដោយការនិយាយ រវាងគូភាគីនៃកិច្ចសន្យាដោយមិនធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទេ ហើយក៏មានសុពលភាពដែរ។

ឧទាហរណ៍ ៖ កិច្ចសន្យាទិញសៀវភៅ កិច្ចសន្យាទិញទឹក កិច្ចសន្យាទិញនំ ជាដើម។

២.១.២ គុណសម្បត្តិមាន

- លក្ខណៈសាមញ្ញងាយយល់
- មានភាពងាយស្រួលក្នុងការបង្កើតនិងចំណាយពេលខ្លី។

២.១.៣ គុណវិបត្តិ

- ចំណងគតិយុត្តមិនសូវច្បាស់លាស់។

[34] មាត្រា ៣៥១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[35] មាត្រា ១២ ក្រឹត្យច្បាប់លេខ៣៨ ក្រ.ច ស្ដីពីកិច្ចសន្យា និង ការទទួលខុសត្រូវក្រៅកិច្ចសន្យា

- ពិបាកក្នុងការបង្ហាញនូវភស្តុតាង នៅក្នុងករណីដែលមានវិវាទក្រោយពេលកិច្ចសន្យាត្រូវបានបង្កើត។

២.២ កិច្ចសន្យាធ្វើឡើងដោយលាយលក្ខណ៍អក្សរ

២.២.១ និយមន័យ

កិច្ចសន្យាធ្វើឡើងដោយលាយលក្ខណ៍អក្សរ គឺជាកិច្ចសន្យាដែល ត្រូវបានសរសេរជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដោយគូភាគីនៃកិច្ចសន្យា។ ជាទូទៅត្រូវមាន ចុះកាលបរិច្ឆេទព្រមទាំងស្នាមមេដៃរបស់ភាគីទាំងពីរនាក់ និងស្នាមមេដៃរបស់សាក្សីផងដែរ។

ការធ្វើកិច្ចសន្យាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ភាគីប្រើចំពោះកិច្ចសន្យាដែលមានកម្មវត្ថុមានតម្លៃខ្ពស់ ហើយមានប្រភេទកិច្ចសន្យាមួយចំនួន ច្បាប់តម្រូវឲ្យធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។

ឧទាហរណ៍៖ កិច្ចសន្យាគ្រប់ប្រភេទស្តីពីប្រាក់ ឬវត្ថុដែលមានចំនួន ឬមានតម្លៃលើសពី ៥,០០០ រៀល ត្រូវធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ[36]។

កិច្ចសន្យាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ត្រូវបានចែកជាពីរប្រភេទដូចជា៖ **លិខិតយថាភូត និងលិខិតឯកជន** ។

- លិខិតយថាភូត គឺជាលិខិតធ្វើឡើងតាមរូបមន្តច្បាប់ដោយ មន្ត្រីសាធារណៈ ដែលត្រូវបានប្រតិបត្តិមុខងារនោះ។ តាមន័យចង្អៀត គឺជាលិខិតទាំងឡាយណាដែលរៀបចំឡើងដោយសារការី ។
- លិខិតឯកជន គឺជាលិខិតទាំងឡាយណា ដែលបង្កើតឡើងដោយបុគ្គលឯកជន ដោយមានហត្ថលេខា ឬស្នាមមេដៃ។

២.២.២ គុណសម្បត្តិ

កិច្ចសន្យាធ្វើដោយលាយលក្ខណ៍អក្សរ មានគុណសម្បត្តិមួយចំនួនដូចជា ៖

- អត្ថិភាពរបស់វា មិនអាចត្រូវបានបដិសេធដោយងាយស្រួលពីភាគីណាមួយទេ ពីព្រោះកិច្ចសន្យាត្រូវបានធ្វើឡើងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ខ្មែរដែលយើងអាចយកមកធ្វើជាភស្តុតាងបាន នៅពេលមានវិវាទកើតឡើង។

[36]មាត្រា ៤ ក្រឹត្យច្បាប់លេខ៣៨ ក្រ.ច ស្តីពីកិច្ចសន្យា និង ការទទួលខុសត្រូវក្រៅកិច្ចសន្យា

- កាតព្វកិច្ចទាំងឡាយរបស់ភាគី ត្រូវបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់ ។ នេះជាកត្តាមួយដែល មិនធ្វើឱ្យភាគីនៃកិច្ចសន្យាមានការច្រឡំ ឬក៏ភ្លេចអត្ថន័យ នៃកិច្ចសន្យាឡើយហើយ នឹងធ្វើឱ្យ ភាគីដឹងយ៉ាងច្បាស់អំពីសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់គេ ។
- ការធ្វើកិច្ចសន្យាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ បានធ្វើអោយភាគីកិច្ចសន្យាធ្វើការពិចារណា យ៉ាង យកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា។

២.២.២ គុណវិបត្តិ

កិច្ចសន្យាធ្វើដោយលាយលក្ខណ៍អក្សរ មានគុណវិបត្តិ ដោយហេតុថា ភាគីនៃកិច្ចសន្យា ត្រូវចំណាយពេលវេលាច្រើន និងចំណាយថវិកាច្រើន ដោយហេតុថាជាទូទៅបុគ្គលដែលមានសមត្ថភាពក្នុងការតាក់តែងកិច្ចសន្យា គឺមានតែមេធាវី សារការីនិង បុគ្គលដែលមានចំណេះដឹងផ្នែកច្បាប់ដទៃទៀតទេ។

ជំពូកទី ៣ ៖ ការអនុវត្តកិច្ចសន្យា

កថាខណ្ឌទី ១ ៖ ការអនុវត្តកិច្ចសន្យា

១.១.ករណីកិច្ចរបស់កូនបំណុលក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច

កូនបំណុលត្រូវអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនអោយស្របទៅតាម ខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យា និងគោលការណ៍នៃភាពសុចរិត និងភាពស្មោះត្រង់[37]។ ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់កូនបំណុល ត្រូវចាត់ទុកជាការសង ដែលនាំអោយកាតព្វកិច្ចរលត់។

<u>ឧទាហរណ៍ ៖</u> ក ជំពាក់ ខ ១០០$ (មួយរយដុល្លាអាមេរិក) ដែលត្រូវកំណត់សងថ្ងៃទី២៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៥ ដូច្នេះពេលថ្ងៃកំណត់សងមកដល់ **ក** ត្រូវសង **ខ** ដោយសុចរិត និងភាព ស្មោះត្រង់។

១.២. សិទ្ធិទាមទាររបស់ម្ចាស់បំណុលអោយអនុវត្តកាតព្វកិច្ច

ម្ចាស់បំណុលអាចទាមទារអោយកូនបំណុល អនុវត្តកាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវតុលាការ[38] ប៉ុន្តែជាទូទៅ ភាគីទាំងសងខាងមិនចង់ទៅតុលាការនោះទេ ដោយហេតុថា នៅតុលាការត្រូវការចំណាយថវិកាច្រើន ពេលវេលាយូជាពិសេស នីតិវិធីស្មុគស្មាញ ដូច្នេះភាគីតែងតែចង់ដោះស្រាយវិវាទ របស់ពួកគេអោយអស់លទ្ធភាពទើបពួកគេទៅតុលាការ។

[37] មាត្រា ៣៨៤ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[38] មាត្រា ៣៨៥ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ឧទាហរណ៍ ៖ ក ជំពាក់លុយ **ខ** ចំនួន ៥០០០$ (ប្រាំពាក់ដុល្លាអាមេរិក) ថ្ងៃដែលត្រូវសងលុយ បានកន្លងផុតទៅច្រើនថ្ងៃហើយ តែ **ក** នៅតែមិនសងលុយនោះទៀត ទោះបីជា **ខ** ព្យាយាមលួងលោមដើម្បីអោយ **ក** សងលុយក៏ដោយ ក៏ **ក** នៅតែមិនសង។ ដូច្នេះ **ខ** អាចដាក់ពាក្យបណ្ដឹងទៅតុលាការ ដើម្បីបង្ខំអោយ **ខ** សងលុយ។

១.៣. ការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នាភាគីនីមួយៗនៃកិច្ចសន្យាអញ្ញមញ្ញ អាចប្រកែកមិនព្រមអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនរហូតដល់ពេល ដែលភាគីម្ខាងទៀតផ្ដល់នូវការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច។ ប៉ុន្តែបញ្ញាត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលកាតព្វកិច្ចរបស់ភាគីម្ខាងទៀតមិនទាន់ដល់ពេលកំណត់ដើម្បីអនុវត្ត[39]។

ការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នារវាងកូនបំណុល និងម្ចាស់បំណុល មានសារៈសំខាន់ណាស់ ដោយសារជំរុញអោយមានការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច និងជៀសវាងនូវការខូចខាត ក្នុងករណីមិនកាតព្វកិច្ច ប្រសិនបើមិនមានការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នាក្នុងកិច្ចសន្យា អញ្ញមញ្ញនោះទេ គឺធ្វើអោយមានភាពមិនស្មើគ្នាក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចកើតឡើង ពីព្រោះភាគីម្ខាង មិនមានសិទ្ធិតវ៉ា ក្នុងករណីដែល ភាគីម្ខាងទៀត មិនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន។

ឧទាហរណ៍ ៖ ក ទិញម៉ូតូពី **ខ** ក្នុងតំលៃ ២០០០$ (ពីរពាន់ដុល្លាអាមេរិក) នៅពេលដែលថ្ងៃប្រគល់ម៉ូតូបានមកដល់ **ក** អាចបដិសេធមិនប្រគល់លុយបាន ប្រសិនបើ **ខ** មិនបានប្រគល់ម៉ូតូ ឬក៏ **ខ** អាចបដិសេធមិនប្រគល់ម៉ូតូបាន ប្រសិនបើ **ក** មិនបានប្រគល់លុយ ។ លើកលែងតែ ភាគី បានកំណត់អំពីការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចនៅថ្ងៃខុសគ្នា។

ឧទាហរណ៍៖ ប្រគល់លុយមុន ប្រគល់ម៉ូតូ ដូចនេះ ត្រូវតែប្រគល់លុយមុននឹងប្រគល់ម៉ូតូតាមក្រោយដោយមោនមានការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នាបានទេ។

១.៤. ការតវ៉ាដោយមានការបារម្ភ

ភាគីដែលត្រូវអនុវត្តកាតព្វកិច្ចជាមុន នៅក្នុងកិច្ចសន្យាអញ្ញមញ្ញ អាចប្រកែកមិនព្រមអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនបាន ក្នុងករណីដែលមានការបារម្ភដែលគួរអោយកត់សម្គាល់ថា ភាគីម្ខាងទៀតនឹងមិនអនុវត្តតាមខ្លឹមសារនៃកាតព្វកិច្ច ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញាត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលភាគីម្ខាងទៀតដាក់ប្រាតិភោគ ឬចាត់ចែងវិធានការផ្សេងទៀត ដើម្បីរំលត់ការបារម្ភនោះ[40]។

---

[39] មាត្រា ៣៨៦ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧
[40] មាត្រា ៣៨៧ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ក្នុងករណីដែលភាគីមានការបារម្ភថា ភាគីម្ខាងទៀតនឹងមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចតប ប្រសិនបើភាគីដែលត្រូវអនុវត្តកាតព្វកិច្ចមុន អនុវត្តកាតព្វកិច្ច ភាគីនោះនឹងអាចទទួលនូវការខូចខាត នៅពេលដែលភាគីម្ខាងទៀតមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចតប។ ម៉្យាងវិញទៀត ភាគីដែលត្រូវអនុវត្តកាតព្វកិច្ចមុន មិនអាចទាមទារ ការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នាទេ។ ដូច្នេះចាំបាច់ត្រូវតែមាន ការតវ៉ាដោយមានការបារម្ភ ដើម្បីការពារភាគីដែលមានកាតព្វកិច្ចត្រូវអនុវត្តមុននោះ ខ្លាចក្រែងថា ភាគីម្ខាងទៀតមិនព្រមអនុវត្តកាតព្វកិច្ចតប។

<u>**ឧទាហរណ៍ ៖**</u> **ក** បានលក់រថយន្ត អោយទៅ **ខ** នៅថ្ងៃទី២៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៥ ហើយពួកគាត់បានព្រមព្រៀងគ្នាថា **ក** ត្រូវប្រគល់រថយន្តនៅថ្ងៃទី០៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៥ ហើយ **ខ** ត្រូវបង់ប្រាក់នៅថ្ងៃទី១០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៥ ក៏ប៉ុន្តែនៅថ្ងៃទី០១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៥ ខ បានក្ស័យធន ។ ក្នុងករណីនេះ **ក** អាចអះអាងអំពីការតវ៉ាដោយមានការបារម្ភ ហើយបដិសេធការប្រគល់រថយន្តរបស់ខ្លួនទៅអោយ ខ ដោយសារការក្ស័យធនរបស់ **ខ** ដោយខ្លាច **ខ** មិនមានលុយដើម្បីប្រគល់អោយខ្លួននៅពេលដល់កំណត់តម្រូវប្រគល់។ ក៏ប៉ុន្តែប្រសិនបើ **ខ** បានដាក់ប្រាតិភោគ ដូចជា ផ្ទះ ដើម្បីធានាកាតព្វកិច្ច ដូចនេះ **ក** មិនអាចបដិសេធការអនុវត្តកាតព្វរបស់ខ្លួនឡើយ។

កថាខណ្ឌទី២ ៖ មោឃភាព និងការលុបចោល

១. មោឃភាព

១.១ គោលគំនិត

ប្រសិនបើអត្ថន័យនៃសម្មភាព ផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ ឬផ្ទុយនឹង សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងទំនៀមទម្លាប់ល្អជនណាក៏ដោយក៏អាចអះអាងនូវមោឃភាពនៃកិច្ចសន្យានោះបក្នុងករណីដែលសកម្មភាពត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃភាពដោយសារសកម្មភាពនោះផ្ទុយនឹងទម្រង់ដែលត្រូវបានទាមទារអោយមានដោយក្រមនេះ ឬច្បាប់ផ្សេង ជនណាក៏អាចអះអាងនូវមោឃភាពនៃកិច្ចសន្យានោះបាន[41]។

<u>**ឧទាហរណ៍ ៖**</u> នៅក្នុងករណីកិច្ចសន្យាលក់ទិញមនុស្ស ត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ ព្រោះវាផ្ទុយនឹងច្បាប់ដែលហាមឃាត់ការជួញដូរមនុស្ស។

<u>**ឧទាហរណ៍ ៖**</u> មតកសាសន៍ ដែលមិនស្របទៅនឹងទំរង់ដែលកំណត់នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ (មាត្រា១១៧០នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី)។

[41] មាត្រា ៣៥៧ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ម្យ៉ាងវិញទៀត កិច្ចសន្យាដោយផ្អែកលើការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតដែលត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយមានការឃុបឃិតជាមួយនឹងភាគីម្ខាងទៀត ត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ[42]។

១.២ អានុភាព

សកម្មភាពដែលទុកជាមោឃៈ មិនមានអានុភាពតាំងពីដំបូង ចាប់តាំងពីពេលធ្វើសកម្មភាព ។ ប្រសិនបើភាគីបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ដោយផ្អែកលើកិច្ចសន្យា ដែលត្រូវទុកជាមោឃៈ ជាទូទៅភាគីម្ខាងទៀតត្រូវសងតាវកាលិកនោះវិញ ដោយផ្អែកសេចក្តីចម្រើនឥតហេតុ។ ក៏ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីដែលការទាមទាររបស់បុគ្គល ដែលត្រូវខូចខាតផលប្រយោជន៍ ចំពោះបុគ្គល ដែលបានទទួលផលប្រយោជន៍នោះ ផ្ទុយនឹងរបៀបរៀបរយសាធារណៈ ឬទំនៀមទម្លាប់ល្អ ឬច្បាប់ដែលទាក់ទងនឹងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ការទាមទារឱ្យសងនោះពុំត្រូវបានអនុញ្ញាតឡើយ (មាត្រា៧៤១នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី)។

ផ្ទុយទៅវិញ មោភាពដោយសារការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត ជាទូទៅគឺមិនអាចអះអាងចំពោះតតិយជនដែលមានទំនាក់ទំនងផលប្រយោជន៍ ដោយយកកិច្ចសន្យាដែលផ្អែកលើការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតជាមូលដ្ឋានបានឡើយ។ ប៉ុន្តែបញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលតតិយជននោះ ជាជនទុច្ចរិត ឬមិនបានដឹងអំពីការបង្ហាញនូវឆន្ទៈមិនពិតដោយមានកំហុសឆ្គងធ្ងន់ធ្ងរ[43]។ នេះជាករណីលើកលែងដ៏សំខាន់មួយ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត គេអាចផ្តល់សច្ចសន្ទមតទៅលើសកម្មភាពដែលចាត់ទុកជាមោឃៈបាន។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ ជាមូលហេតុនៃមោឃភាពនៃសកម្មភាពនោះនៅតែមានអានុភាព នៅពេលផ្តល់សច្ចានុម័ត ឬការវាយតម្លៃអំពីភាពផ្ទុយនឹងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងទំនៀមទម្លាប់ល្អនោះ គឺនៅតែមិនមានការផ្លាស់ប្តូរនៅពេលផ្តល់សច្ចានុម័ត ទោះបីជាសកម្មភាពនោះត្រូវបានផ្តល់សច្ចានុម័តក៏ដោយ ក៏ត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈដែរ។

១.៣ មោឃភាពដោយផ្នែក

ប្រសិនបើអត្ថន័យន័យកិច្ចសន្យា មានផ្នែកណាមួយដែលផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិ ដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ ឬផ្ទុយនឹងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងទំនៀមទម្លាប់ល្អ ហើយទោះបីជាទុកផ្នែកផ្សេងៗទៀតក៏មិនធ្វើឱ្យខូចសេចក្តីសង្ឃឹមសមហេតុផលរបស់ភាគីទេនោះ មានតែចំណុចដែលផ្ទុយនឹង បញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ ឬផ្ទុយនឹង

[42] មាត្រា ៣៥៣ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[43] មាត្រា ៣៥៣(២) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងទំនៀមទម្លាប់ប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវទុកជាមោឃៈ ដែលហៅថាជាមោឃភាពមួយផ្នែក[44]។

ឧទាហរណ៏ ៖ មាត្រា៥៨៥ កថាខណ្ឌទី៣ បានចែងថា ប្រសិនបើអត្រាការប្រាក់ដែលព្រមព្រៀង លើសពីអត្រាការប្រាក់ដែលបានកម្រិត ការព្រមព្រៀងនោះត្រូវទុកជាមោឃៈ ប៉ុន្តែ អ្នកខ្ចី មានករណីកិច្ចសង ចំពោះតែការប្រាក់ដែលត្រូវបានគណនា តាមអត្រាការប្រាក់ដែលត្រូវបានកម្រិតនោះតែប៉ុណ្ណោះ។

១.៤ បុគ្គលដែលអាចអះអាងលើមោឃភាព

យោងតាមមាត្រា៣៥៧ នៃក្រមរដ្ឋប្រវេណី គោលបំណងនៃមោឃភាពគឺដើម្បីកុំឱ្យមានកិច្ចសន្យា ឬសកម្មភាពឯកតោភាគី (អច្ច័យទាន) ដែលផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិអនុវត្តដោយបង្ខំ ឬសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងទំនៀមទម្លាប់ល្អ និងមោឃភាព ក្នុងករណីដែលផ្ទុយនឹងទម្រង់ដែលត្រូវបានទាមទារដោយច្បាប់។ ដូច្នេះហើយ ជនណាក៏អាចអះអាងពីមោឃភាពនៃសកម្មភាពនោះបានគ្រប់ពេលដោយមិនមានអាជ្ញាយុកាលរំលត់ឡើយ។

២.ការលុបចោល

២.១. គោលគំនិត

អ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ[45]។ ការបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានវិការៈមានដូចជា ការភាន់ច្រឡំ ការឆបោក ពត៌មានមិនពិត ការរំលោភបំពានលើស្ថានភាព ការគម្រាមកំហែង និងអំពើកេងយកចំណេញហួសហេតុ។

២.២. អានុភាព

សកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន មានសុពលភាពរហូតដល់ពេលដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល លុបចោលសកម្មភាពនោះ។ ក្នុងករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល បានលុបចោលសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន សកម្មភាពនេះត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈតាំងពីដំបូង[46]។ យើងអាចនិយាយបានថា សកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបានមានសុពលភាព ហើយការលុបចោល គឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការបដិសេធនូវអានុភាពនោះ ។ អានុភាពនៃការលុបចោល គឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការបដិសេធនូវអានុភាពនោះ។អានុភាពនៃការលុបចោល ត្រូវកើតឡើងនៅពេលដែលដំណឹងនោះ បានដល់ភាគីម្ខាងទៀត (មាត្រា៣៦០ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី)។

[44] មាត្រា ៣៥៤(២) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[45] មាត្រា ៣៤៥ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[46] មាត្រា ៣៥៨(១)(២) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ឧទាហរណ៍ ៖ ក បានលក់ម៉ូតូ និងប្រគល់ឲ្យ **ខ** រួចហើយ ដោយសារតែ **ខ** បានឆបោកទៅលើ **ក** ប៉ុន្តែ **ក** មិនទាន់បានទទួលប្រាក់ទេ។ ក្រោយមក **ក** បានដឹងពីការឆបោកនេះ ហើយក៏លុបចោលកិច្ចសន្យានោះចោល។ ហេតុដូចនេះ កិច្ចសន្យាត្រូវចាត់ទុកថា មោឃៈតាំងពីដំបូង ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យ **ខ** មិនមានមូលហេតុស្របច្បាប់ ក្នុងការកាន់កាប់ម៉ូតូនោះទៀតទេ ដូច្នេះ **ខ** ត្រូវប្រគល់ម៉ូតូមកឲ្យ **ក** វិញដោយសេចក្តីចម្រើនដោយឥតហេតុ។

២.៣. ជនដែលអាចលុបចោលបាន

២.៣.១. ករណីវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ

ចំពោះសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ដោយមូលហេតុថា មានវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈដែលបានកំណត់ ចាប់ពីមាត្រា ៣៤៦ (ការភាន់ច្រឡំ) ដល់មាត្រា ៣៥១ (អំពើកេងយកចំណេញហួសហេតុ) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនេះ អ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានវិការៈ ឬអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់របស់អ្នកនោះ អាចលុបចោលនូវសកម្មភាពនោះបាន។ សន្តតិជនរបស់អ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈ ឬអ្នកដែលទទួលបន្តឋានៈក្នុងកិច្ចសន្យាពីអ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈ ក៏អាចអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលបានដែរ[47]។

២.៣.២. ករណីសមត្ថភាពក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ

ចំពោះការលុបចោល ដោយមូលហេតុគ្មានសមត្ថភាពក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ អនីតិភាព ឬការកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពផ្សេងទៀត សាមីខ្លួន អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ឬ ហិតូបត្ថម្ភកៈនៃជននោះ អាចលុបចោលនូវសកម្មភាពបាន។ សន្តតិជន ឬអច្ច័យលាភិសកលរបស់សាមីខ្លួន ក៏អាចអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលបានដែរ ។

២.៤. ការផ្តល់សច្ចានុមតិ

២.៤.១. គោលគំនិត

ក្នុងករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល បានផ្តល់សច្ចានុមតិលើសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន សកម្មភាពនេះត្រូវមានអានុភាពជាស្ថាពរ[48]។

២.៤.២. អានុភាព

អានុភាពនៃសច្ចានុមតិ ត្រូវកើតឡើងនៅពេលដែលដំណឹងនោះបានដល់ភាគីម្ខាងទៀត (មាត្រា ៣៦០ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី)។ ការផ្តល់សច្ចានុមតិនេះគឺជាសកម្មភាពឯកតោភាគី។

---

47 មាត្រា ៣៥៩(១) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

48 មាត្រា ៣៥៨(៣) ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

២.៤.៣. ជនដែលអាចធ្វើសច្ចានុមតិ

អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល អាចផ្ដល់សច្ចានុមតិចំពោះសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន។ ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីដែលលុបចោលសកម្មភាព ដោយយកការបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានវិការៈជាមូលហេតុ អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល អាចផ្ដល់សច្ចានុមតិបានចាប់តាំងពីពេលដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលនោះ បានដឹងអំពីមូលហេតុនៃការលុបចោល។ រីឯសកម្មភាពរបស់ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពវិញ អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល អាចផ្ដល់សច្ចានុមតិបាន នៅក្រោយពេលដែលស្ថានភាពដែលជាមូលហេតុនៃការលុបចោលត្រូវបានរលត់[49]។

<u>ឧទាហរណ៍ ៖</u> ក ជាអនីតិជន បានទិញកង់មួយតម្លៃ ១០០$ (មួយរយដុល្លាអាមេរិក) ពី **ខ** ដែលជានីតិជន។ ករណីនេះ ឪពុកម្ដាយរបស់ **ក** ជាអ្នកមានសិទ្ធិផ្ដល់សច្ចានុមតិ។ ក៏ប៉ុន្តែប្រសិនបើ **ក** បានក្លាយជានីតិជនវិញ គាត់ក៏អាចផ្ដល់សច្ចានុមតិបានដែរ។

២.៤.៤. សច្ចានុមតិដែលច្បាប់បានកំណត់

នៅក្នុងករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល បានធ្វើនូវសកម្មភាពមួយចំនួនដែលច្បាប់បានកំណត់ គេអាចចាត់ទុកថាជាការផ្ដល់សច្ចានុមតិបាន (មាត្រា៣៦២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី)។

២.៤.៤.១. ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ឬការផ្ដល់នូវប្រាតិភោគ

ប្រសិនបើជន ដែលមានសិទ្ធិលុបចោល បានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចទាំងមូល ឬមួយផ្នែក ចំពោះកាតព្វកិច្ចដែលកើតឡើងដោយសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ឬបានដាក់ ប្រាតិភោគ ដើម្បីធានាកាតព្វកិច្ចនោះ នោះគាត់មិនអាចលុបចោលនូវសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបានទេ។

<u>ឧទាហរណ៍ ៖</u> ក បានបង្កើតកិច្ចសន្យាលក់ទិញម៉ូតូមួយគ្រឿង ដោយមានការភាន់ច្រឡំជាមួយ **ខ** ក្រោយពីបានដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំហើយ **ក** នៅតែប្រគល់ម៉ូតូនោះឲ្យ **ខ** ទៀត។ក្នុងករណិនេះសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបានរបស់ **ក** ត្រូវចាត់ទុកថាបានផ្ដល់នូវសច្ចានុមតិ។

២.៤.៤.២. ការអនុវត្តសិទ្ធិ ឬការទាមទារឲ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ច

នៅក្នុងករណីខាងលើ ទោះបីជា ក បានដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំរបស់ខ្លួនក៏ដោយ ក បានទាមទារឲ្យ ខ បង់នូវប្រាក់ថ្លៃទិញ នៅមុនពេលប្រគល់ម៉ូតូ។នៅក្នុងករណីនេះ សកម្មភាពដែលអាចលុបចោលរបស់ ក ត្រូវចាត់ទុកថាបានផ្ដល់នូវសច្ចានុមតិ។

២.៤.៤.៣. អនុប្បទាន ឬចាត់ចែងសិទ្ធិ

[49] មាត្រា ៣៦១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

នៅពេលបុគ្គលដែលមានសិទ្ធិលុបចោលការធ្វើអនុប្បទាន ឬចាត់ចែងសិទ្ធិដែលទទួលបានតាមរយៈសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន នោះគាត់មិនអាចលុបចោលសកម្មភាពនោះទៀតទេ។

ឧទាហរណ៍ ៖ នៅក្នុងករណីខាងលើ ប្រសិនបើ **ក** បានផ្ទេរនូវសិទ្ធិទាមទារឲ្យបង់ប្រាក់ថ្លៃទិញទៅឲ្យតតិយជន នោះគាត់មិនអាចលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបានទេ។

២.៥. អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិលុបចោល

យោងតាមមាត្រា ៣៦៣ ប្រសិនបើអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលមិនអនុវត្តសិទ្ធិនោះក្នុង រយៈពេល៣ឆ្នាំ ចាប់តាំងពីពេលដែលខ្លួនក្លាយទៅជាអ្នកដែលអាចផ្តល់សច្ចានុមតិ នោះសិទ្ធិលុបចោល និងសិទ្ធិទាមទារឲ្យសងសេចក្តីចម្រើនដោយឥតហេតុដែលកើតឡើង ដោយសារ ការលុបចោលនោះត្រូវរលត់។បញ្ញត្តិស្តីពីការផ្អាកអាជ្ញាយុកាលមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើងចំពោះអំឡុងពេលនេះ។ ប៉ុន្តែសិទ្ធិលុបចោលត្រូវរលត់ដោយអំឡុងពេល១០ឆ្នាំ ចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទនៃសកម្មភាពនោះ។ ក្រោយពេលអាជ្ញាយុកាលរំលត់ ត្រូវបានបញ្ចប់ នោះជនដែលមានសិទ្ធិលុបចោល មិនអាចលុបចោលសកម្មភាព ដែលអាចលុបចោលនោះទៀតទេ ដូច្នេះសកម្មភាពនោះត្រូវចាត់ទុកថាមានសុពលភាពជាស្ថាពរ។

ឧទាហរណ៍ ៖ **ក** បានលក់ផ្ទះឲ្យ **ខ** ដោយសារការឆបោករបស់ **ខ** បន្ទាប់ពីបានដឹងការឆបោកនេះក្នុងរយៈពេល៤ឆ្នាំក្រោយ ក បានអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោល។ក្នុងករណីនេះសិទ្ធិលុបចោលរបស់ **ក** បានរលត់ទៅហើយ ដូច្នេះ **ក** មិនអាចលុបចោលសកម្មភាពនេះបានទេ។ ក្នុងករណីនេះដដែលប្រសិនបើ គាត់បានដឹងអំពីការឆបោកនេះក្នុងរយៈពេល១១ឆ្នាំ ក្រោយពីការឆបោក ហើយគាត់អនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលភ្លាមក្នុងអំឡុងពេល៣ឆ្នាំក៏ដោយ ក៏សិទ្ធិលុបចោលរបស់គាត់ត្រូវរលត់ដែរ។

២.៦. ការប្រៀបធៀបរវាង មោឃភាព និងការលុបចោល

ជាសរុបមក មោឃភាព និងការលុបចោល មានភាពខុសគ្នាដូចតារាងទាញសេចក្តីសង្ខេបខាងក្រោម៖

មោឃភាព	ការលុបចោល
▪ មិនមានអានុភាពតាំងពីដំបូង	▪ មានសុពលភាពរហូតដល់អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល លុបចោលសកម្មភាពនោះ
▪ ជនណាក៏អាចអះអាងពីមោឃភាពនោះបានដែរ	▪ មានតែជនដែលមានសិទ្ធិលុបចោលទើបអាចលុបចោលឬផ្តល់សច្ចានុមតិលើសកម្មភាពនោះ

▪ គ្មានអាជ្ញាយុកាល	▪ ៣ ឆ្នាំ
▪ ការពារសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ	▪ ការពារប្រយោជន៍របស់គូភាគី

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ឆ្លងកាត់ការស្រាវជ្រាវយ៉ាងលំអិតទៅលើកិច្ចសន្យានៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងតំណើរវិវត្តន៍យ៉ាងច្រើនតំណាក់កាលបានបង្ហាញអោយយើងឃើញថា កិច្ចសន្យាមិនមែនជាសញ្ញាណថ្មីដែរទបនឹងកើតមានឡើងនៅលើរទឹកដីប្រទេសកម្ពុជានោះទេ។ កិច្ចសន្យាបានកើតមានឡើងតាំងពីយ៉ូណាស់មកហើយ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែមិនមានទម្រង់ច្បាស់លាស់ដូចបច្ចុប្បន្នមិនតែប៉ុណ្ណោះយើងឃើញការលេចចេញជារូបរាងនភទម្រង់ និងការប្រតិបត្តិទៅកិច្ចសន្យា គឺត្រូវបានអនុវត្តន៍តាមការចែងនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ មិនតែប៉ុណ្ណោះកិច្ចសន្យាដើរតួយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការអភិវឌ្ឍនប្រទេស និងការអនុវត្តស្ទើរគ្រប់វិស័យ ហើយការបង្កើតកិច្ចសន្យាមិនមែនអាចធ្វើឡើងតែរាជរដ្ឋាភិបាលនោះទេសូមបីតែការរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់ប្រជាជនទូទាំងពិភពលោកក៏ត្រូវការការបង្កើតកិច្ចសន្យាដូចគ្នា។

សរុបជារួមមកដើម្បីអោយការរស់នៅប្រកបដោយភាពយុត្តិធម៌ សមធម៌ មនុស្សទូទប្ញំងពិភពលោកគួរណាស់ត្រូវតែបង្កើតកិច្ចសន្យាព្រោះកិច្ចសន្យាពិតជាមានសារសំខាន់។

ជាចុងក្រោយ ឆ្លងកាត់តាមខ្លឹមសារសារណានេះ ខ្ញុំសង្ឃឹមថាបានចូលរួមយ៉ាងសំខាន់ក្នុងវិស័យច្បាប់។ មួយវិញទៀតខ្ញុំសង្ឃឹមយ៉ាងមុតមាំថា សារណាមួយនេះនឹងជួយជាយោលបល់ ឬជាឯកសារ បានមួយផ្នែកតូចចំពោះអ្នកដែលចង់សិក្សាក្នុងវិស័យច្បាប់ក៏ដូចជាប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញ ដែលមានបំណងចង់ស្វែងរកបារក់ចំណេញដោយការប្រកបរបរសម្រាប់ជីវភាពដូចជា ទិញផ្ទះ លក់ផ្ទះ ជួលផ្ទះ ទិញលក់ដី កំចីប្រាក់ ផ្ញើរឡានឬម៉ូតូ ការបញ្ចាំវត្ថុ និងការទិញលក់ជាច្រើនទៀតគឺសុទ្ធតែត្រូវការកិច្ចសន្យាជាចាំបាច់។ ជាថ្មីម្តងទៀត ថ្វីត្បិតតែសារណាមួយនេះមិនទាន់មានលក្ខណៈ សុក្រឹត្យមួយរយភាគរយក៏ពិតមែនខ្ញុំសង្ឃឹមយ៉ាងមុតមាំថាវានិងជួយ ជាគំនិតមួយផ្នែកក្នុងការពង្រឹងលើវិស័យយុតិធម៌ និងជួយសម្រួលដល់ប្រជាពលរដ្ឋ និងសង្គមជាតិមួយចំណែកដែរ។

អនុសាសន៍

អនុសាសន៍

ក្រោយពីយើងខ្ញុំទាំងពីរ បានធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវលើប្រធានបទនេះមក យើងខ្ញុំទទួលបានបទពិសោធន៍ និងចំណេះដឹងថ្មីៗជាច្រើនពាក់ព័ន្ធនឹងការរៀបចំតាក់តែងកិច្ចសន្យា ជាពិសេសបានយល់ដឹងពីអត្ថប្រយោជន៍នៃកិច្ចសន្យាផងដែល។ ទន្ទឹមនកាតស្រាវជ្រាវរបស់យើងខ្ញុំ ក៏បានជួបឧបសគ្គមួយចំនួនដូចជាការស្វែងរកឯកសារដែលពាក់ព័ន្ធនិងប្រធានបទ ព្រមទាំមទាំងមានភាពស្មុកស្មាញមួយចំនួនផងដែរ ប៉ុន្តែយើងខ្ញុំនៅតែព្យាយាមខិតខំប្រមូលឯកសារពាក់ព័ន្ធទាំងឡាយអស់ពីសម្ថភាពដែលអាចទៅរួច ដើម្បីចងក្រងជាសារណានេះឡើងឱ្យខានតែបាន។

ដើម្បីជាការឆ្លើយតបទៅនឹងបញ្ហាដែលបានលើកឡើងខាងលើ យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់សូមសំណូមពរដល់អ្នកដែលពាក់ព័ន្ធដូចជា៖

១ រដ្ឋាភិបាល : ជាពិសេសក្រសួងពាក់ព័ន្ធនានាបន្តពង្រឹង លើកកម្ពស់ ផ្សព្វផ្សាយ ចំណេះដឹងផ្នែកច្បាប់ឱ្យបានទូលំទូលាយបន្ថែមទៀត តាមរយៈការដាក់បញ្ចូលនូវកម្មវិធីសិក្សាថ្នាក់ក្រោមឧត្តមសិក្សានូវចំណេះដឹងមូលដ្ឋានផ្នែកច្បាប់ ក៏ដូចជាការបង្កើតកម្មវិធីផ្សព្វផ្សាយផ្សេងៗតាមរយៈការចុះទៅដល់សហគមន៍ផ្ទាល់ និងតាមរយៈប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនានាដោយសារប្រជាពលរដ្ឋភាគច្រើនជាពិសេសអ្នកដែលរស់នៅតំបន់ដាច់ស្រយាលពិតជាមិនសូវបានចាប់អារម្មណ៍ ឬទទួលបាននូវចំណេះដឹងផ្នែកច្បាប់ទេ ខណៈដែលច្បាប់ថ្មីៗបានបង្កើតឡើងជាបន្តបន្ទាប់។

២ ស្ថាប័នតុលាការ : ពន្លឿនការដោះស្រាយវិវាទដែលប្រជាពលរដ្ឋបានដាក់បណ្តឹងទៅឲ្យលឿននិងមានប្រសិទ្ធភាពជាងនេះទៀត ព្រោះកាលណានីតិវិធីបណ្តឹងមានរយៈពេលយូរប្រជាពលរដ្ឋគាត់មិនចង់ទៅតុលាការទេ ដោយសារគាត់ត្រូវចំណាយច្រើនទោះបីជារឿងខ្លះគាត់ជាអ្នកបាត់បង់ប្រយោជន៍ក៏ដោយ។

៣ មន្ត្រីរាជការ សិស្ស និស្សិត: បុគ្គលទាំងនេះត្រូវបានចាត់ទុកជាអ្នកដែលមានចំណេះដឹងនិងការយល់ដឹងអំពីច្បាប់ក៏ដូចជាព័ត៌មានផ្សេងៗ ច្បាស់ជាងប្រជាពលរដ្ឋ។ ដូចនេះ សិស្ស ន្ត្រីរាជការគួរតែធ្វើខ្លួនជាគំរូដោយគោរពច្បាប់និង មិនប្រព្រឹត្តអ្វីដែលល្មើសច្បាប់ ហើយជាពិសេសត្រូវមានស្មារតីចេះចែករំលែកក្នុងនាមជាខ្មែរដូចគ្នា។

៤ ប្រជាពលរដ្ឋ : ប្រជាពលរដ្ឋគួរតែចូលរួមក្នុងការអនុវត្តច្បាប់ឲ្យបានខ្ជាប់ខ្ជួន ស្របតាមភាពសុចរិតនិងស្មោះត្រង់ ព្រោះទាល់តែគាត់គោរពតាមច្បាប់ ទើបគេអាចប្រើប្រាស់ច្បាប់ការពារគាត់បាន។ ពួកគាត់ក៏គួរតែស្វះស្វែង យល់ពីច្បាប់នានាតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ព្រោះយើងទាំងអស់គ្នារស់នៅក្នុងសង្គមនីតិរដ្ឋ ការយល់ដឹងពីច្បាប់គឺជារឿងសំខាន់។

ឯកសារយោង

ឯកសារយោង

➢ បទដ្ឋានគតិយុត្តិ

- រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៣
- ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី ខែ ឆ្នាំ ២០០៧
- ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី ខែ ឆ្នាំ ២០០៦
- សេចក្តីកំណត់មាត្រានីមួយនៃរដ្ឋបវេណី ឆ្នាំ ២០១០

➢ សៀវភៅ និងស្នាដៃអ្នកនិពន្ធ

- សៀវភៅ ច្បាប់កិច្ចសន្យា របស់សាស្ត្រាចារ្យ **អៀង សំណាង** បោះពុម្ព ឆ្នាំ ២០១៨
- សៀវភៅ ច្បាប់កិច្ចសន្យា របស់មេធាវី **ចាន់ សុជីវៈ** បោះពុម្ព ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៣
- សៀវភៅ ច្បាប់កិច្ចសន្យា រៀបរាងដោយ មេធាវី ជ្រា ឈុនឡេង និង កែសម្រួលដោយ មេធាវី ស៊ុយ វុឌ្ឍី ឆ្នាំ២០១៨

➢ គេហទំព័រ

១. មេរៀនស្តីពី ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និង នីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី សមិទ្ធិផលរបស់គម្រោងអភិវឌ្ឍច្បាប់ និងតិលាការ
https://www.jica.go.jp/project/english/cambodia/014/materials/c8h0vm00009678s9-att/accomplishment_1st.pdf

២. ការរំលាយកិច្ចសន្យា-JICA
https://www.jica.go.jp/project/english/cambodia/025/materials/c8h0vm0000c54sbn-att/seminar01_02.pdf

៣. ច្បាប់ស្តីពីកិច្ចសន្យា
https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbnxjYW1ib2RpYWxhd3NvbmxpbmV8Z3g6ZTU3NTNjODAwYWYwOTgw

ឧបសម្ព័ន្ធ

ក្រឹត្យច្បាប់

ស្ដីពី

កិច្ចសន្យា និងការទទួល
ខុសត្រូវក្រៅកិច្ចសន្យា

សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា
ឯករាជ្យ សន្តិភាព សេរីភាព សុភមង្គល
****

ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ

លេខ ៣៨ ក្រ.ច

ក្រឹត្យ - ច្បាប់

ស្តីអំពី

កិច្ចសន្យានិងការទទួលខុសត្រូវក្រៅកិច្ចសន្យា

ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ

នៃ

សាធារណរដ្ឋមានិតកម្ពុជា

- បានឃើញរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា
- បានឃើញច្បាប់នៃការរៀបចំរដ្ឋសភា និងក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ នៃសាធារដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ដែលប្រកាសឱ្យប្រើតាមក្រឹត្យលេខ ០៤ ក្រ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៨២.
- បានឃើញច្បាប់នៃអង្គការចាត់តាំង និងសកម្មភាពរបស់ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី នៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ដែលប្រកាសឱ្យប្រើតាមក្រិត្យលេខ ០៣ ក្រ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៨២.
- បានឃើញច្បាប់ស្តីពីការចាត់តាំងតុលាការ និងអយ្យការ ដលប្រកាសឱ្យប្រើតាមក្រិត្យលេខ ០២ ក្រ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៨២ ។
- បានឃើញច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតតុលាការប្រជាជនកំពូល និង មហាអយ្យការអមតុលាការប្រជាជនកំពូល ដែលប្រកាសឱ្យប្រើតាមក្រិត្យលេខ ២៨ ក្រ ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៨៥
- បានឃើញក្រិត្យ-ច្បាប់ លេខ ៣៤ ក្រ ច ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៨៧ ស្តីពីការចាត់តាំង និងសកម្មភាពរបស់តុលាការប្រជាជនកំពូល និងមហាអយ្យការអមតុលាការប្រជាជនកំពូល
- បានឃើញក្រិត្យ-ច្បាប់ លេខ ០៧ ក្រ ច ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៨២ ស្តីពីសមត្ថកិច្ច និងនីតិវិធីនៃការធ្វើច្បាប់ និងបទបញ្ជា
- តាមសំណើរបស់ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី

សំរេច

....

ជំពូកទី១

ស្តីអំពីកិច្ចសន្យា

ផ្នែកទី១ បទបញ្ញត្តិទូទៅ

មាត្រា១- កិច្ចសន្យា គឺជាឆន្ទៈព្រមព្រៀងរវាងបុគ្គល២នាក់ ឬ ច្រើននាក់ ដើម្បីបង្កើត កែប្រែ ឬរំលត់កាតព្វកិច្ចមួយ ឬ ច្រើនដែលទាក់ទិននិងខ្លួន ។

ក្នុងអត្ថន័យខាងលើ បុគ្គលអាចជារូបវន្តបុគ្គល ជានីតិបុគ្គល ។

នីតិបុគ្គល អាចធ្វើកិច្ចសន្យាតាមរយៈបុគ្គលដែលជាតំណាងរបស់ខ្លួន ។

មាត្រា២- កិច្ចសន្យាទាំងឡាយ ត្រូវរួមចំណែកក្នុងការផ្សារភ្ជាប់ផលប្រយោជន៍បុគ្គល និងផលប្រយោជន៍សង្គម ។

ភាគីនៃកិច្ចសន្យា ត្រូវសហការនិងគ្នាក្នុងបរិយាកាសទុកចិត្ត ស្មោះត្រង់និងគ្នា អនុវត្តសមស្របនិងគោល-ការណ៍សីលធម៌សង្គម ហើយជាពិសេស កំចាត់នូវគំនិត មនុស្សជិះជាន់មនុស្ស ។

ផ្នែកទី២ សុពលភាព និងទំរង់នៃកិច្ចសន្យា

មាត្រា៣- កិច្ចសន្យាទាំងឡាយនិងយកជាការបាន លុះណាតែការតព្វកិច្ចដែលកើតពីកិច្ចសន្យានោះ :

១. កើតចេញពីការព្រមព្រៀងដោយពិតប្រាកដ និង ដោយសេរី

២. កើតចេញពីជនដែលមានសមត្ថភាពចុះកិច្ចសន្យា

៣. មានវត្ថុមួយដែលជាក់លាក់ ដែលអាចធ្វើកើត និងដែលស្របច្បាប់របៀបរៀបរយសាធារណៈ ឬទំនៀមទំលាប់ដ៏ល្អប្រពៃ ។

មាត្រា៤- កិច្ចសន្យាអាចធ្វើដោយផ្ទាល់មាត់ ឬ ជាលាយល័ក្ខអក្សរ ។ ច្បាប់អាចកំណត់ឱ្យមានទំរង់មួយជាក់លាក់ក្នុងការធ្វើកិច្ចសន្យា ។ កិច្ចសន្យាទាំងឡាយណា ដែលមិនបានធ្វើតាមទំរង់ដែលច្បាប់បានកំណត់ត្រូវទុកជាមោឃៈ លើកលែងតែមានបទបញ្ញត្តិនៃវិធានច្បាប់ណាមួយកំនត់ផ្ទុយពីនេះ ។

កិច្ចសន្យាគ្រប់ប្រភេទ ស្តីពីប្រាក់ ឬវត្ថុដែលមានចំនួន ឬមានតំលៃលើសពីប្រាំពាន់រៀល ត្រូវធ្វើជាលាយ-លក្ខអក្សរ ។

ផ្នែកទី៣ មោឃៈភាពនៃកិច្ចសន្យា

មាត្រា៥- ត្រូវទុកជាមោឃៈដាច់ខាត :

- កិច្ចសន្យាទាំងឡាយណាដែលមិនស្របនិងច្បាប់ របៀបរៀបរយសាធារណៈ ឬទំនៀមទំលាប់ដ៏ល្អប្រពៃ ។

- កិច្ចសន្យាទាំងឡាយណាដែលមិនស្របនិងផលប្រយោជន៍សង្គម ឬមិនស្របនិងគោលការណ៍សីលធម៌សង្គម ។

- កិច្ចសន្យាទាំងឡាយណាដែលមានតាវកាលិក កម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យា មិនអាចធ្វើកើត ។

មាត្រា៦ - អាចទុកជាមោឃៈបាន :

- កិច្ចសន្យាទាំងឡាយណាដែលមិនកើតចេញពីការព្រមព្រៀងដោយពិតប្រាកដ ឬដោយសេរី ។

- កិច្ចសន្យាទាំងឡាយណាដែលមិនកើតចេញពីបុគ្គលគ្មានសមត្ថភាព ចុះកិច្ចសន្យា ។

មាត្រា៧ - មិនអាចចាត់ទុកថា មានការព្រមព្រៀងត្រឹមត្រូវទេ កាលណាការព្រមព្រៀងនោះមិនធ្វើដោយការភ័ន្តច្រឡំ ដោយមានហិង្សា ឬដោយការបន្លំបោកប្រាស់ ។

មាត្រា៨ -ការភ័ន្តច្រឡំនិងជាមូលហេតុមោឃៈភាពនៃកិច្ចសន្យាបាន បើមានការភ័ន្តច្រឡំទៅលើសារជាតិនៃរបស់ដែលជាកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យា ។

ការភ័ន្តច្រឡំទៅលើបុគ្គល មិនអាចចាត់ទុកជាមូលហេតុមោឃៈភាពនៃកិច្ចសន្យាបានឡើយ លើកលែងតែបុគ្គលនោះ ជាមូលហេតុនៃកិច្ចចំបងនៃកិច្ចសន្យា ។

មាត្រា៩ - ហិង្សានិងទៅជាមូលហេតុនិងទៅជាមោឃៈភាពនៃកិច្ចសន្យាបាន កាលណាហិង្សានោះជាការគំរាមកំហែង បង្ខិតបង្ខំតាមផ្លូវកាយ ឬផ្លូវចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅលើភាគីណាមួយ ឬទៅលើប្តី ប្រពន្ធ បុព្វញ្ញាតិ ឬបច្ឆាញ្ញាតិណាមួយរបស់ភាគីនោះ ។

មាត្រា១០ - ការបន្លំបោកប្រាស់ ជាមោឃៈភាពនៃកិច្ចសន្យា កាលណាមានឧបាយកល អំពើបញ្ឆោត អំពើបន្លំភូតភរប្រព្រឹត្តដោយភាគីណាមួយ ដែលជាហេតុបញ្ជាក់ច្បាស់ថា បើគ្មានកិច្ចកលទាំងនោះទេ ភាគីម្ខាងទៀតប្រាកដជាមិនធ្វើកិច្ចសន្យានោះឡើយ ។

មាត្រា១១ - កាលណានៅពេលចុះកិច្ចសន្យា ភាគីណាមួយឆ្លៀតទាញយកប្រយោជន៍ពីស្ថានភាពភាគីម្ខាងទៀត ធ្វើកិច្ចសន្យាដោយមានចំណេញច្រើនមិនសមស្របមកលើខ្លួន ភាគីរងគ្រោះអាចប្តឹងបដិសេធកិច្ចសន្យានោះបានជានិច្ច ។

មាត្រា១២- នៅពេលធ្វើកិច្ចសន្យា កាលណាមានភាពខុសគ្នាមិនសមស្របរវាងតំលៃនៃតាវកាលិក និង តំលៃតាវកាលិកតបវិញ ភាគីរងគ្រោះអាចប្តឹងបដិសេធកិច្ចសន្យាបាន ក្នុងលក្ខណះដែលខ្លួនពុំដែលមានបំណងធ្វើអំណោយទេនោះ ។

មាត្រា១៣- ភាគីដែលដោះសាស់អាងថា ខ្លួនបានចុះកិច្ចសន្យាដោយមានការភ័ន្តច្រឡំ ដោយមានហឹង្សា ឬដោយមានការបន្លំបោកប្រាស់ ដើម្បីមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចដែលកើតចេញពីកិច្ចសន្យានោះ ត្រូវជូនភស្តុតាងអំពីរឿងនោះ ។

មាត្រា១៤- ជនទាំងឡាយដែលមានអាយុគ្រប់ ១៨ឆ្នាំ អាចធ្វើកិច្ចសន្យាបានគ្រប់ពេលវេលា លើកលែងតែជនគំហាត់ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ ។

មាត្រា១៥- អនីតិជនអាយុតិចជាង ១៨ឆ្នាំ មិនអាចធ្វើឱ្យកើតសិទ្ធិ ឬករណីកិច្ចនានា ជាពិសេសមិនអាចចុះកិច្ចសន្យាដោយគ្មានការយល់ព្រមពីអ្នកអាណាព្យាបាលស្របច្បាប់របស់ខ្លួនបានឡើយ ។

កិច្ចសន្យាដែលធ្វើឱ្យអនីតិជន គ្មានការយល់ព្រមជាបឋមពីអ្នកអាណាព្យាបាលស្របច្បាប់របស់ខ្លួន និងអាចយកទៅអនុវត្តបាន លុះត្រាតែអ្នកអាណាព្យាបាលស្របច្បាប់ឯកភាពលើកិច្ចសន្យានោះ ក្រោយពេលដែលអនីតិជនបានចុះកិច្ចសន្យានោះរួច ។

ប៉ុន្តែចំពោះកិច្ចសន្យាទាំងឡាយណា ធ្វើដោយអនីតិជនសំរាប់បំពេញការរស់នៅប្រចាំថ្ងៃនោះ មិនចាំបាច់មានការយល់ព្រមពីអ្នកអាណាព្យាបាលស្របច្បាប់នៃអនីតិជននោះឡើយ ។

មាត្រា១៦- គូសន្យានៃអសមត្ថជន មិនអាចដោះសាដើម្បីគេចកែពីកាតព្វកិច្ចនៃកិច្ចសន្យា ដោយសំអាងថារូបជនដែលចុះកិច្ចសន្យាជាមួយនិងខ្លួននោះ ជាអសមត្ថជនបានឡើយ ។

មាត្រា១៧- កិច្ចសន្យាទាំងឡាយត្រូវមានវត្ថុស្ថិតក្នុងពាណិជ្ជកម្ម ។ វត្ថុទាំងនេះត្រូវចែងឱ្យប្រាកដដោយឡែកពីគ្នា តាមប្រភេទ តាមបរិមាណ និងតាមគុណភាព ។

វត្ថុដែលនឹងមានក្នុងអនាគតកាល ក៏អាចជាវត្ថុនៃកិច្ចសន្យាបានដែល ។ ប៉ុន្តែកិច្ចសន្យាលក់មរតក ដែលមានម្ចាស់នៅរស់ពុំអាចធ្វើបានឡើយ ទោះបីម្ចាស់មរតកនោះយល់ព្រមផងក៏ដោយ ។

មាត្រា១៨- ជនគ្រប់រូបអាចនឹងសុំមោឃភាពដាច់ខាតនៃកិច្ចសន្យាដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៥ បានគ្រប់ពេលវេលា ។

មាត្រា១៩- ក្នុងករណីមោឃភាពនៃកិច្ចសន្យា បណ្តាលមកពីមូលហេតុអសមត្ថភាព ការភ័ន្តច្រលំ ហិង្សា ឬការការបន្លំបោកប្រាស់ ការសុំមោឃភាពនៃកិច្ចសន្យានេះអាចនឹងធ្វើឡើងបានដោយភាគីរងគ្រោះ ឬដោយជនទាំងឡាយណាដែលមានប្រយោជន៍ស្របច្បាប់ ក្នុងការសុំមោឃភាពនោះ ។

ភាគីរងគ្រោះ ឬជនដែលមានប្រយោជន៍ស្របច្បាប់ក្នុងការសុំមោឃភាព ត្រូវឱ្យដំណឹងទៅភាគីម្ខាងទៀត ។ ភាគីដែលទទួលដំណឹងត្រូវឆ្លើយតបជាបន្ទាន់ ។ ក្រោយពេលឱ្យដំណឹងភាគីរងគ្រោះ ឬជនដែលមានប្រយោជន៍ស្របច្បាប់ក្នុងការសុំមោឃភាព អាចសុំប្តឹងមោឃភាពនៃកិច្ចសន្យានោះ ក្នុងរយៈពេល ១២ ខែ យ៉ាងយូរ ។

មាត្រា២០- សិទ្ធិប្តឹងមោឃភាពនៃកិច្ចសន្យាដែលមានចែងក្នុងមាត្រាទី ១៩ ត្រូវរលត់ប្រសិនបើក្រោយពីពេលប្តឹងសុំឱ្យមានមោឃភាពនោះមក ជនដែលមានសិទ្ធិប្តឹងនេះយល់ព្រមអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ឬសុំឈប់ប្តឹងវិញដោយលាយល័ក្ខអក្សរ អំពីមោឃភាពនៃកិច្ចសន្យានោះ ។

មាត្រា២១- ក្នុងករណីមានមោឃភាពនៃកិច្ចសន្យា ស្ថានភាពដែលមាននៅពេលមុនចុះកិច្ចសន្យា ត្រូវមានឡើងវិញ ។

ផ្នែកទី ៤ អានុភាព និង ការបកស្រាយនៃកិច្ចសន្យា

មាត្រា២២- កិច្ចសន្យាទុកជាច្បាប់របស់គូភាគី ។

កិច្ចសន្យានឹងអាចកែប្រែបាន លុះត្រាតែមានការយល់ព្រមពីគូភាគី ។ កិច្ចសន្យាត្រូវយកទៅអនុវត្តដោយសុច្ចរិត និងតាមបំណងនៃគូភាគី ។

កិច្ចសន្យាមានអនុភាពតែទៅលើភាគីនៃកិច្ចសន្យាតែប៉ុណ្ណោះ ។

មាត្រា២៣- កាលបើកិច្ចសន្យាធ្វើឡើងដោយមានន័យមិនច្បាស់ កិច្ចសន្យានោះត្រូវបកស្រាយតាមទំលាប់ប្រើ ឬតាមទំនៀមទំលាប់នៃកន្លែងដែលកិច្ចសន្យានោះបានធ្វើ កុំឱ្យតែការបកស្រាយនោះផ្ទុយនឹងបទបញ្ញត្តិនៃក្រិត្យច្បាប់នោះ ។

ក្នុងករណីសង្ស័យ កិច្ចសន្យាត្រូវបានបកស្រាយជាប្រយោជន៍នៃភាគីកូនបំណុល ។

មាត្រា២៤- ភាគីកូនបំណុលនៃកិច្ចសន្យា មានកាតព្វកិច្ចសងដោយទ្រព្យសម្បត្តិ ជាចលនវត្ថុ និងអចលនវត្ថុបច្ចុប្បន្ន និង អនាគត ។

ផ្នែកទី ៥ អាជ្ញាយុកាលនៃកិច្ចសន្យា

មាត្រា២៥- លើកលែងតែច្បាប់ចែងផ្សេងពីនេះ កាតព្វកិច្ចទាំងឡាយដែលកើតចេញពីកិច្ចសន្យាត្រូវផុតអាជ្ញាយុកាល កាលបើភាគីដើមបំណុលមិនប្តឹងទាមទារឱ្យអនុវត្តក្នុងអំឡុង ៥ ឆ្នាំ គិតពីថ្ងៃកំណត់កិច្ចសន្យា ឬបើគ្មានកំណត់ថ្ងៃទេ ត្រូវគិតពីថ្ងៃចុះកិច្ចសន្យា ។

មាត្រា២៦ - អាជ្ញាយុកាលត្រូវបានផ្អាកសិន កាលបើភាគីកូនបំណុលអវត្តមានពីលំនៅស្ថាន ហើយអវត្តមាននេះត្រូវបានរដ្ឋអំណាចមូលដ្ឋានបញ្ជាក់ត្រឹមត្រូវបានច្បាប់ ។

បណ្តឹងរបស់ភាគីកូនបំណុល ក៏ត្រូវផ្អាកអាជ្ញាយុកាលនៃកិច្ចសន្យាដែរ ។

មាត្រា២៧ - កូនបំណុល ឬអ្នកធានា អាចនឹងលើកយកអាជ្ញាយុកាលមកតវ៉ាបាន ។ បើកូនបំណុល ឬអ្នកធានាមិនបានលើកយកអាជ្ញាយុកាលមកតវ៉ាទេ តុលាការប្រជាជនត្រូវលើកជូនសាម៉ីខ្លួន ។

មាត្រា២៨ - ភាគីកូនបំណុល ឬអ្នកធានាដែលបានបំពេញកាតព្វកិច្ចដែលផុតអាជ្ញាយុកាលរួចទៅហើយ ពុំអាចទាមទារយកចំនួនទឹកប្រាក់ ឬតំលៃនោះមកវិញបានឡើយ ។

ផ្នែកទី៦. ការអនុវត្តកិច្ចសន្យា

មាត្រា២៩ - កាតព្វកិច្ចទាំងឡាយដែលមានចែងក្នុងកិច្ចសន្យា ត្រូវតែអនុវត្តយ៉ាងទៀងទាត់ និងត្រឹមត្រូវជាពិសេសអំពីបរិមាណ គុណភាព ទីកន្លែង និងរយៈពេលកំណត់ ។

មាត្រា៣០ - ភាគីនីមួយនៃកិច្ចសន្យាគឺ :

- កូនបំណុល ចំពោះកាតព្វកិច្ចដែលខ្លួនត្រូវធ្វើ
- ដើមបំណុល ចំពោះកាតព្វកិច្ចដែលខ្លួនត្រូវទារ

មាត្រា៣១ - ភាគីដើមបំណុលមិនអាចត្រូវបានបង្ខំ :

- ឱ្យទទួលយកវត្ថុផ្សេងពីវត្ថុដែលខ្លួនត្រូវបាននោះឡើយ ថ្វីត្បិតតែតំលៃនៃវត្ថុដែលបង្ខំឱ្យយកនោះស្មើ ឬលើសពីតំលៃនៃវត្ថុដែលខ្លួនត្រូវបាន ។
- ឱ្យព្រមទទួលយកការអនុវត្តមួយផ្នែកនៃកិច្ចសន្យា ។ ប៉ុន្តែដោយយោលទៅលើស្មារតីសុច្ចរិត និងស្ថានភាពក្រលំបាករបស់ភាគីកូនបំណុល តុលាការប្រជាជនអាចឱ្យបន្ថយរយៈពេលអនុវត្ត និងបង្គាប់ឱ្យបង្គង់សិន ។ ក្នុងករណីពិសេសនេះ សេចក្តីសំរេចត្រូវតែដាក់មូលហេតុឱ្យបានច្បាស់លាស់ ហើយតុលាការប្រជាជនត្រូវប្រើអំណាចនេះដោយប្រុងប្រយ័ត្នបំផុត ។

មាត្រា៣២ - ការអនុវត្តកិច្ចសន្យា ត្រូវប្រព្រឹត្តិទៅនៅលំនៅស្ថានរបស់កូនបំណុលក្នុងករណីដែលកិច្ចសន្យាពុំបានកំណត់កន្លែងផ្សេងទៀត ។

មាត្រា៣៣ - ក្នុងករណីគ្មានកំណត់រយៈពេលដើម្បីអនុវត្តកិច្ចសន្យា កូនបំណុលអាចតាង ឬផ្តល់នៅពេលណាក៏បាន ។

ជំពូកទី ២

អំពីកិច្ចសន្យាមួយចំនួន ដែលប្រើញឹកញាប់

ផ្នែកទី ១.ការលក់ដូរ

មាត្រា៣៤- ការលក់ ជាកិច្ចសន្យាមួយដែលបុគ្គលម្នាក់មានកាតព្វកិច្ចផ្ទេរកម្មសិទ្ធិនៃវត្ថុមួយ ឬសិទ្ធិណាមួយឱ្យទៅបុគ្គលម្នាក់ទៀតដែលមានកាតព្វកិច្ចត្រូវប្រគល់ប្រាក់ថ្លៃវត្ថុ ឬសិទ្ធិនោះមកវិញ ។

មាត្រា៣៥- ត្រូវទុកជាមោឃៈ

- ការលក់វត្ថុរបស់អ្នកដទៃ
- ការលក់វត្ថុពីប្ដីទៅឱ្យប្រពន្ធ ឬពីប្រពន្ធទៅឱ្យប្ដី
- ការលក់វត្ថុអវិភាគ " ដែលបំបែកពីគ្នាមិនបាន " ដោយសហកម្មសិទ្ធិករម្នាក់ដោយគ្មានបានទទួលការព្រមព្រៀងពីសហកម្មសិទ្ធិករឯទៀត ។

១. កាតព្វកិច្ចរបស់អ្នកលក់

មាត្រា៣៦- អ្នកលក់ត្រូវរក្សាវត្ថុឱ្យបានល្អរហូតដល់ថ្ងៃកំណត់ ដើម្បីអាចបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនដែលត្រូវប្រគល់វត្ថុនោះ ។

មាត្រា៣៧- អ្នកលក់ត្រូវជៀសវាងកុំផ្លាស់ប្ដូរ កែប្រែវត្ថុតាមរបៀបណាក៏ដោយ ចាប់តាំងពីថ្ងៃលក់រហូតដល់ថ្ងៃប្រគល់វត្ថុ ។

មាត្រា៣៨- អ្នកលក់ត្រូវទទួលខុសត្រូវអំពីការអន្តរាយដែលបណ្ដាលឡើងដល់វត្ថុនោះ រហូតដល់ថ្ងៃដែលត្រូវប្រគល់ ។ ការលក់អាចរំលាយចោលបាន ប្រសិនបើវត្ថុដែលលក់នោះបាត់ ឬខូចខាតច្រើនមុនពេលប្រគល់ ឬក្នុងករណីដែលអ្នកលក់រកវត្ថុដូចគ្នាមកជំនួសពុំបាន ។ ប្រសិនបើការលក់ត្រូវរំលាយចោល អ្នកលក់ត្រូវបង់ជំងឺចិត្តឱ្យអ្នកទិញចំពោះការបាត់វត្ថុ ឬការខូចខាតវត្ថុបណ្ដាលមកពីកំហុសរបស់អ្នកលក់ ។

មាត្រា៣៩- អ្នកលក់ត្រូវប្រាប់អ្នកទិញនូវគុណភាពជាសារវន្តនៃវត្ថុ ព្រមទាំងស្ថានភាពទាំងឡាយសំខាន់ៗទាក់ទងទៅនឹងវត្ថុនោះ ជាពិសេសប្រាប់អំពីសិទ្ធិនោះឬអំពីបន្ទុកដែលមានលើវត្ថុនោះ។ ម្យ៉ាងទៀតអ្នកលក់ក៏ត្រូវប្រគល់ដល់ដៃអ្នកទិញនូវឯកសារទាំងឡាយដែលទាក់ទងនឹងស្ថានភាពទាំងនោះ ។

មាត្រា៤០- អ្នកលក់ត្រូវប្រគល់ពុំមែនតែវត្ថុដើមប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែត្រូវប្រគល់ផល ឬវត្ថុរាយរងទាក់ទងទៅនឹងវត្ថុដើមទៀតផង ។

ក្នុងរឿងលក់ចលនវត្ថុ ការប្រគល់ប័ណ្ណនៃចលនវត្ថុ ទុកជាការប្រគល់ចលនវត្ថុដោយត្រឹមត្រូវ ។ ប្រាក់ចំណាយក្នុងការប្រគល់ត្រូវធ្លាក់មកលើអ្នកលក់ ប្រសិនបើគ្មានចែងផ្សេងពីនេះ នៅក្នុងកិច្ចសន្យាលក់ទេនោះ ។

មាត្រា៩១- ចំពោះចលនវត្ថុ ការផ្ទេរសិទ្ធិរបស់អ្នកលក់ឱ្យទៅអ្នកទិញទុកជាត្រឹមត្រូវបាន លុះត្រាតែសំបុត្រលក់នោះមានសេចក្តីបញ្ជាក់ និងប្រថាប់ត្រា ។ ចាប់តាំងពីថ្ងៃដែលសំបុត្រនោះមានសេចក្តីបញ្ជាក់ និងប្រថាប់ត្រា តតិយជនជំទាស់លែងបាន ។

ចំពោះចលនវត្ថុ ការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិទុកជាត្រឹមត្រូវបាន ហើយតតិយជនក៏ជំទាស់លែងបាន ចាប់តាំងពីពេលដែលប្រគល់វត្ថុនោះដល់អ្នកទិញ លើកលែងតែការលក់ត្រូវធ្វើសំបុត្រមានសេចក្តីបញ្ជាក់ ។ ក្នុងករណីខាងក្រោយនេះ តតិយជនជំទាស់លែងបានចាប់តាំងពីថ្ងៃដែលសំបុត្រនោះមានសេចក្តីបញ្ជាក់ ។

មាត្រា៩២- អ្នកលក់ពុំទទួលខុសត្រូវចំពោះវិការៈដែលមើលឃើញពីក្រៅទេ ប៉ុន្តែត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះវិការៈដ៏កំបាំងដែលមានមុខពេលលក់ ។

បើអ្នកទិញមានភស្តុតាងថា វិការៈនោះមានមុខពេលលក់ អ្នកទិញអាចទាមទារឱ្យរំលាយការលក់នោះចោល ឬក៏បន្ថយថ្លៃបាន ។ ទោះនិងលែងទិញក្តី ទោះនិងទាមទារឱ្យបន្ថយថ្លៃក្តី អ្នកទិញត្រូវតវ៉ាក្នុងរយៈពេលមួយឆ្នាំចាប់ពីថ្ងៃប្រគល់វត្ថុ ។ បើមិនតវ៉ាក្នុងរយៈមួយឆ្នាំនោះទេ ការនៅស្ងៀមរបស់ខ្លួនទុកដូចជាការយល់ព្រម ។

មាត្រា៩៣- អ្នកលក់ត្រូវធានាដល់អ្នកទិញ ចំពោះការរំខានណាដែលតតិយជន គំរាមថានិងប្តឹងឱ្យដកហូតវត្ថុពីអ្នកទិញ ។ សេចក្តីគំរាមថា ប្តឹងឱ្យដកហូតនោះកើតឡើងក្នុងគ្រាដែលតតិយជនទាមទារឱ្យអ្នកទិញទទួលស្គាល់សិទ្ធិរបស់ខ្លួនលើវត្ថុនោះ ។

មាត្រា៩៤- ខណៈណាដែលមានតតិយជនគំរាមថា និងប្តឹងឱ្យដកហូត អ្នកទិញអាចទៅហៅអ្នកលក់ឱ្យមកធានារ៉ាប់រងភ្លាមបាន ។ ខណៈអ្នកលក់ត្រូវបញ្ចេញប័ណ្ណរបស់ខ្លួន ប្រើគ្រប់មធ្យោបាយដើម្បីឱ្យតតិយជនលែងប្តឹងទៅ ឬក៏ឱ្យបានឈ្នះតតិយជននោះតាមអំណាចសាលក្រមរបស់តុលាការ ។

មាត្រា៩៥- បើអ្នកលក់ដែលអ្នកទិញបានហៅឱ្យធានារ៉ាប់រងជួសខ្លួនរំងាប់សេចក្តី ដែលតតិយជនប្រកាន់នោះបាន អ្នកទិញមិនត្រូវបានជំងឺចិត្តអ្វីឡើយ ។

បើអ្នកលក់រំងាប់សេចក្តីរំខាននោះមិនបានទេ ការប្តឹងផ្តល់ក៏ត្រូវប្រព្រឹត្តទៅតាមតំណើរ ។

មាត្រា៩៦- បើតុលាការកាត់សេចក្តីឱ្យដកហូតវត្ថុ អ្នកលក់ត្រូវបង្វិលថ្លៃទាំងអស់ដែលខ្លួនបានទទួលឱ្យអ្នកទិញវិញ ម្យ៉ាងទៀតអ្នកលក់ត្រូវចេញជំងឺចិត្តផង នៅក្នុងជំងឺចិត្តនោះត្រូវគិតប្រាកបង់ខាតក្នុងការធ្វើកិច្ចសន្យា និងប្រាក់ចំណាយផ្សេងៗ ដែលអ្នកទិញគិតបញ្ចូលទៅក្នុងវត្ថុនោះ តាំងពីថ្ងៃលក់មក ។

មាត្រា៤៧- បើអ្នកលក់ស្លាប់ កាតព្វកិច្ចនៃការទទួលរ៉ាប់រងត្រូវធ្លាក់ទៅលើទាយាទទាំងអស់នៃអ្នកលក់ ។

មាត្រា៤៨- បើវត្ថុដែលលក់នោះបានមកដោយអំពើល្មើសជាបទឧក្រិដ្ឋ ឬជាបទល្មើសមធ្យមអ្នកទិញកាលបើដឹងហើយ អាចប្តឹងទាមទារឱ្យរំលាយការលក់នោះវិញបាន ទោះបីគ្មានតតិយជនណាត់វាមកហែងដកហូតវត្ថុនោះវិញក៏ដោយ ។

កិច្ចសន្យាដែលផ្ទុយពីសេចក្តីនេះ ត្រូវទុកជាមោឃៈ ។

មាត្រា៤៩- ប្រសិនបើវត្ថុដដែលហើយលក់ឱ្យច្រើននាក់ត១គ្នា អ្នកទិញក្រោយបង្អស់ត្រូវហៅអ្នកដែលលក់ឱ្យខ្លួនមកធានារ៉ាប់រង ។ អ្នកលក់នេះនិងប្រកាន់អ្នកដែលលក់ឱ្យខ្លួនត១គ្នាទៅទៀតតាមត្រូវការ ។

១_ភាតព្វកិច្ចនៃអ្នកទិញ

មាត្រា៥០- អ្នកទិញត្រូវប្រគល់ប្រាក់នៅថ្ងៃ និងទីកន្លែងដែលបានកំណត់ ។ ប្រសិនបើកិច្ចសន្យាពុំមានកំណត់ទីកន្លែង និងថ្ងៃដែលត្រូវទទួលប្រាក់ទេ ត្រូវសន្មត់ថា ការប្រគល់ប្រាក់ត្រូវធ្វើនៅទីកន្លែង និងនៅពេលដែលប្រគល់វត្ថុ ។

មាត្រា៥១- កិច្ចសន្យាអាចតំរូវឱ្យអ្នកទិញបង់ការប្រាក់និងតំលៃវត្ថុ ក្នុងករណីមានការប្រគល់យឺតយ៉ាវ ។ អត្រានៃការប្រាក់នោះ មិនអាចគិតឱ្យលើសពី ៥ ភាគរយក្នុងមួយឆ្នាំ ។

ប្រសិនបើកិច្ចសន្យាមិនកំណត់អំពីការប្រាក់ទេ អ្នកទិញត្រូវចេញតែថ្លៃវត្ថុដែលចុះក្នុងកិច្ចសន្យា ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលវត្ថុនោះបង្កើតជាផល ឬជាផលទុន ការប្រាក់ត្រូវគិតតាមអត្រាដែលច្បាប់កំនត់ ។

មាត្រា៥២- បើអ្នកទិញបានទទួលវត្ថុហើយ ហើយមានគេប្រកាន់ថា និងប្តឹងឱ្យដកហូតវត្ថុនោះវិញ អ្នកទិញអាចមិនទាន់បង់ថ្លៃវត្ថុនោះបាន ។ អ្នកទិញត្រូវប្រគល់ថ្លៃនោះទៅឱ្យអ្នកលក់ កាលណាការរំខានបានត្រូវរំងាប់វិញហើយ ។

មាត្រា៥៣- ដរាបណាអ្នកទិញមិនទាន់ចេញថ្លៃឱ្យ ដរាបនោះអ្នកលក់មានសិទ្ធិផ្អាកវត្ថុនោះទុកដែរ ។

មាត្រា៥៤- បើដល់ថ្ងៃសន្មត់ហើយ អ្នកទិញមិនទាន់បានបង់ថ្លៃ អ្នកលក់អាចសុំរំលាយការលក់នោះវិញបាន ប្រសិនបើអ្នកលក់មិនចង់ប្តឹងទារថ្លៃនោះទេ ។

ដរាបណាភាគខ្លះនៃថ្លៃមិនទាន់សងអស់ ដរាបនោះអ្នកលក់អាចសុំរំលាយការលក់បាន ។

មាត្រា៥៥- ការរំលាយការលក់ តំរូវឱ្យភាគីទាំងសងខាងនៃកាតព្វកិច្ច បង្វិលរបស់ដែលខ្លួនបានទទួលឱ្យគ្នាវិញ ។

អ្នកទិញត្រូវបង្វិលវត្ថុព្រមទាំងផល ឬផលទុនដែលខ្លួនបានយក ។

អ្នកលក់ត្រូវសងទៅអ្នកទិញវិញនូវប្រាក់ដែលអ្នកទិញបានចេញក្នុងថ្លៃវត្ថុ ហើយត្រូវគិតការប្រាក់តាមអត្រាដែលច្បាប់កំណត់ គាំងពីថ្ងៃដែលបានសងថ្លៃមួយលើក១ ។

ផ្នែកទី២. ការខ្ចីមានការប្រាក់

មាត្រា៥៦- ការខ្ចីមានការប្រាក់ ជាកិច្ចសន្យាដែលបុគ្គលម្នាក់ប្រគល់ប្រាក់ឱ្យទៅបុគ្គលម្នាក់ទៀត ហើយបុគ្គលក្រោយម្នាក់នេះមានកាតព្វកិច្ចសងវិញដោយមានតំឡើងទឹកប្រាក់ទៅតាមពេលវេលានៃកិច្ចសន្យា ។

មាត្រា៥៧- កិច្ចសន្យាត្រូវធ្វើជាលាយល័ក្ខអក្សរ ។ កិច្ចសន្យាត្រូវកំណត់ឱ្យច្បាស់អំពីឈ្មោះ ទីលំនៅរបស់គូភាគី ចំនួនទឹកប្រាក់ដែលខ្ចី ចំនួនការប្រាក់ រយះពេលខ្ចី និងថ្ងៃសងវិញ ។ កូនបំណុលត្រូវចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចសន្យានោះ ។

មាត្រា៥៨- បើកិច្ចសន្យាមិនកំណត់ថ្ងៃសង និងមិនកំណត់ការប្រាក់ទេនោះ សន្មត់ថាគូភាគីព្រមព្រៀងចុះកិច្ចសន្យាសំរាប់រយះពេលមួយឆ្នាំ ដោលគ្មានការប្រាក់ ។

មាត្រា៥៩- និងអាចឱ្យយកការប្រាក់ខ្ចីបាន លុះត្រាតែមានការព្រមព្រៀងនៃគូភាគីក្នុងកិច្ចសន្យា ។ អត្រានៃការប្រាក់មិនត្រូវឱ្យលើសពី ៥ ភាគរយក្នុងមួយឆ្នាំ លើកលែងតែមានបទបញ្ញត្តិចែងផ្ទុយពីនេះ ។

មាត្រា៦០- ការប្រាក់ដែលអ្នកឱ្យខ្ចីបានយកលើសរហូតមកក្នុងពេលដែលជំពាក់ ត្រូវកាត់ដាច់ជាសំណងប្រាក់ដើម ។

បើអ្នកខ្ចីបានសងលើសពីប្រាក់ដើម និងការប្រាក់តាមច្បាប់កំណត់ អ្នកឱ្យខ្ចីនិងត្រូវបង្ខំឱ្យសងប្រាក់ដែលខ្លួនបានយកលើសខុសច្បាប់នោះទៅអ្នកខ្ចីវិញ ព្រមទាំងតំរូវឱ្យបង់ការប្រាក់ផង គិតពីថ្ងៃដែលបានសង ។ ក្នុងករណីនេះ អ្នកឱ្យខ្ចីត្រូវជាប់ចោទតាមបទបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាធរមានថែមទៀត ។

មាត្រា៦១- ការប្តឹងទារប្រាក់មុនពេលផុតកំណត់នៃកិច្ចសន្យា មិនអាចធ្វើបានទេ ។ ប៉ុន្តែបើអ្នកជំពាក់បំណុលស្លាប់ ប្រាក់ដែលជំពាក់នោះតំរូវឱ្យទារភ្លាមបាន ហើយទាយាទនៃអ្នកស្លាប់ត្រូវកាត់មរតកសងជាមុនសិនរួចសឹមចែកមរតកជាក្រោយ ។

មាត្រា៦២-ដើមបំណុលត្រូវប្រគល់សំបុត្រជំពាក់ រឺសំបុត្របញ្ជាក់អំពីការសងប្រាក់ឱ្យកូនបំណុលនៅពេលកូនបំណុលសងប្រាក់ទៅខ្លួន។

មាត្រា៦៣-ការខ្ចីប្រាក់លើទ្រព្យសម្បត្តិចលនវត្ថុឯទៀត ត្រូវគ្រិបត្តិតាមបទបញ្ញត្តិកំណត់សំរាប់ការខ្ចីប្រាក់ដែរ។

ផ្នែកទី៣ ការបញ្ចាំចលនវត្ថុ

មាត្រា៦៤- ការបញ្ចាំចលនវត្ថុជាកិច្ចសន្យាដែលកូនបំណុលយកទ្រព្យសម្បត្តិចលនវត្ថុរបស់ខ្លួនទៅទុកដៃដើមបំណុល ដើម្បីធានាសំណងបំណុល ។

ដើមបំណុលដែលមានចលនវត្ថុនៅក្នុងដៃ មានសិទ្ធិយកប្រាក់សំណងដែលបានមកពីការលក់ចលនវត្ថុបញ្ចាំ មុនដើមបំណុលឯទៀត ។

មាត្រា៦៥- កិច្ចសន្យាបញ្ចាំចលនវត្ថុត្រូវធ្វើជាលាយល័ក្ខអក្សរ ។ ទ្រព្យដាក់ធានា ត្រូវបានប្រគល់ដល់ដៃនៃដើមបំណុល ទើបកិច្ចសន្យានោះទុកជាបានការ ។

កិច្ចសន្យាត្រូវកំណត់ចំនួនទឹកប្រាក់ដែលជំពាក់ និងវត្ថុដែលបញ្ចាំ ឱ្យច្បាស់លាស់ ។

បើកិច្ចសន្យាមិនកំណត់ថាត្រូវមានការប្រាក់ទេ មិនកំណត់ពេលវេលាដែលត្រូវសងទេ បំណុលនោះត្រូវទុកជាឱ្យខ្ចីដោយឥតយកការប្រាក់ក្នុងកំណត់មួយឆ្នាំ គិតពីថ្ងៃចុះកិច្ចសន្យានោះ ។

មាត្រា៦៦- ដើមបំណុលគ្មានសិទ្ធិចាត់ចែងវត្ថុបញ្ចាំតាមទំនើងចិត្តរបស់ខ្លួនបានទេ ។ ដើមបំណុលមានករណីកិច្ចទុកវត្ថុនោះឱ្យគង់វង់ និងថែរក្សាឱ្យបានល្អ ។ ក្នុងករណីដែលវត្ថុបញ្ចាំនោះត្រូវខូចខាត ឬបាត់បង់បណ្ដាលមកពីកំហុសរបស់ខ្លួន ដើមបំណុលត្រូវជួសជុលសំណងវត្ថុបញ្ចាំនោះ ។

មាត្រា៦៧- ប្រសិនបើគ្មានកំណត់ក្នុងកិច្ចសន្យាជាលាយល័ក្ខអក្សរច្បាស់លាស់ទេ ដើមបំណុលមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យយកវត្ថុបញ្ចាំនោះទៅប្រើប្រាស់ ឬទាញយកផលប្រយោជន៍ពីវត្ថុបញ្ចាំនោះបានទេ ។ ប៉ុន្តែដើមបំណុលត្រូវបានអនុញ្ញាតិឱ្យទទួលយកផលធម្មជាតិ នៃវត្ថុបញ្ចាំនោះបាន ។ ផលនោះទុកជាអាទិសំរាប់ចំណាយចាំបាច់ទាំងឡាយ ។

ប្រសិនបើដើមបំណុលប្រើវត្ថុបញ្ចាំនោះដោយរំលោភលើកិច្ចសន្យា កូនបំណុលអាចសុំប្ដឹងដកវត្ថុបញ្ចាំមកវិញបាន ។

មាត្រា៦៨- ប្រសិនបើដើមបំណុលចាត់ចែងចំណាយវត្ថុបញ្ចាំដោយគ្មានបានទទួលការព្រមព្រៀងជាមុនពីកូនបំណុល នោះដើមបំណុលនឹងត្រូវជាប់ចោទ តាមបទបញ្ញតិនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាធរមាន ។

មាត្រា៦៩- កាលណាដល់ថ្ងៃកំណត់ហើយសំណងក៏ត្រូវបានប្រគល់ឱ្យគ្រប់ចំនួនរួចស្រេចនោះ ដើមបំណុលត្រូវប្រគល់វត្ថុបញ្ចាំទៅម្ចាស់ដើមវិញ ។ បើកូនបំណុលមិនទាន់សងគ្រប់ចំនួនទេ ដើមបំណុលនឹងរក្សាទុកវត្ថុដែលបញ្ចាំនោះបាន ។

មាត្រា៧០- ប្រសិនបើដល់ថ្ងៃកំណត់ ហើយកូនបំណុលមិនលោះ ដើមបំណុលអាចទាមទារតាមរយៈតុលាការប្រជាជនឱ្យលក់វត្ថុបញ្ចាំ ។ ប្រាក់ដែលបានមកពីការលក់ ត្រូវសងទៅដើមបំណុលដែលបានទទួលបញ្ចាំវត្ថុនោះ ។ ប្រាក់សល់ពីនោះ ត្រូវប្រគល់ឱ្យកូនបំណុល ឬដើមបំណុលឯទៀតដែលមានបំណុលដល់កំណត់ត្រូវសង ។

បើប្រាក់ថ្លៃលក់វត្ថុនោះមិនគ្រប់គ្រាន់នឹងសងបំណុលដែលបញ្ចាំវត្ថុនោះ កូនបំណុលត្រូវនៅជំពាក់បំណុលដែលនៅសល់ទៅទៀត ។

មាត្រា៧១- ត្រូវទុកជាមោឃៈកិច្ចសន្យាទាំងឡាយណាដែលកំណត់ឱ្យដើមបំណុលទៅម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនៃវត្ថុបញ្ចាំ ក្នុងករណីដែលកូនបំណុលមិនបានបំពេញកាតព្វកិច្ច ។

ផ្នែកទី ៤. កិច្ចសន្យាសហគ្រាស

មាត្រា៧២- កិច្ចសន្យាសហគ្រាស ជាកិច្ចសន្យាដែលបុគ្គលមួយទទួលបន្ទុកធ្វើការងារអ្វីមួយឱ្យបុគ្គលមួយទៀត ដោយថ្លៃសមស្របនឹងទំហំនៃការងារនោះ ។

មាត្រា៧៣- ប្រសិនបើថ្លៃការងារមិនបានកំណត់ក្នុងកិច្ចសន្យា តុលាការត្រូវវិនិច្ឆ័យកំណត់ថ្លៃទៅតាមទំលាប់នៃកន្លែងធ្វើការនោះ ។

មាត្រា៧៤- ការងារត្រូវធ្វើឱ្យត្រឹមត្រូវតាមកិច្ចសន្យា ។ បើការងារដែលបានធ្វើនោះ មិនត្រូវតាមកំណត់ដែលមានចែងក្នុងកិច្ចសន្យាទេ អ្នកជួលអាច :

ក- ឬមួយមិនព្រមទទួលយកការងារនោះ ហើយក្នុងករណីនេះកិច្ចសន្យាអាចរំលាយបានដោយតំរូវឱ្យអ្នកទទួលធ្វើបង់ជំងឺចិត្ត និងសងសំណងបង់ខាតផ្សេងៗ ប្រសិនបើមានទៅឱ្យអ្នកជួល ។

ខ- ឬមួយតំរូវឱ្យធ្វើការកែប្រែចាំបាច់ក្នុងរយះពេលកំណត់តាមការព្រមព្រៀងនៃគូភាគី ដោយអ្នកទទួលធ្វើចេញប្រាក់ផ្ទាល់ខ្លួន ដើម្បីសំរួលតាមការកំនត់នៃកិច្ចសន្យាវិញ ។

គ- ឬមួយព្រមទទួលយកការនោះ ដោយបញ្ចុះថ្លៃ ។

មាត្រា៧៥- ប្រសិនបើកិច្ចសន្យាកំណត់រយះពេល ដែលការងារត្រូវតែធ្វើឱ្យហើយក្នុងពេលណាមួយហើយបើការនោះធ្វើមិនហើយតាមពេលកំណត់ កិច្ចសន្យាអាចលប់ចោលវិញដោយពុំទាន់គិតដល់ជំងឺចិត្តដែលអ្នកជួលអាចទាមទារបាន ។

ប៉ុន្តែប្រសិនបើការយឺតយ៉ាវបណ្តាលមកពីប្រធានសក្តិ នោះជួលពុំអាចទាមទារជំងឺចិត្តបានឡើយ ។

មាត្រា៧៦- ស្រិនបើអ្នកជួលបានសន្យាថានឹងបើកប្រាក់ឱ្យមុនខ្លះ ឬវត្ថុធាតុដើមខ្លះឱ្យទាន់ពេលវេលាហើយមិនបានបំពេញកាតព្វកិច្ចតាមកិច្ចសន្យា នោះអ្នកជួលពុំអាចលើកយកការយឺតយ៉ាវក្នុងការអនុវត្តការងារ

មកសំអាងដើម្បីបញ្ឈប់កិច្ចសន្យានោះបានឡើយ ។

អ្នកទទួលធ្វើអាចសំអាងលើការខូចខាតពេលវេលារង់ចាំសំភារះយូរ ដើម្បីលប់កិច្ចសន្យា ។ ក្នុងករណីនេះ អ្នកទទួលធ្វើត្រូវបានទទួលឈ្នួលសមស្របតាមការងារដែលខ្លួនបានធ្វើហើយ ។

មាត្រា៧៧- អ្នកជួលអាចលប់ចោលកិច្ចសន្យាបានជានិច្ច នៅមុនពេលការងារធ្វើហើយជាស្ថាពរ ប៉ុន្តែត្រូវគិតថ្លៃការងារដែលបានធ្វើ គិតចំណាយផ្សេងៗ និងជំងឺចិត្តទៅឱ្យអ្នកទទួលធ្វើ ។

មាត្រា៧៨- បើការងាត្រូវអន្តរាយមុនពេលធ្វើរួច ដោយកំហុសនៃអ្នកទទួលធ្វើ ហើយអ្នកជួលបានបើកប្រាក់ឱ្យមុន និងផ្តល់វត្ថុធាតុដើមឱ្យទៀត នោះអ្នកជួលមានសិទ្ធិទារសំណងស្មើនឹងការ ជួសជុលអន្តរាយបណ្តាលមកពីការបាត់វត្ថុ និងចំណាយផ្សេងៗដែលខ្លួនបានចាយក្នុងការធ្វើនោះ ។ ប៉ុន្តែបើការខូចខាតបណ្តាលមកពីករណីប្រធានសក្តិ ភាគីនៃកិច្ចសន្យាត្រូវទទួលផលវិបាក ដោយពុំអាចប្តឹងទាមទារពីគ្នាបានឡើយ ។

មាត្រា៧៩- អ្នកទទួលធ្វើការងារនោះ ត្រូវទទួលខុសត្រូវខាងរដ្ឋប្បវេណី ចំពោះជនដែលខ្លួនប្រើធ្វើការងារនោះ ។

មាត្រា៨០- កាលបើការងារសំរេចបានហើយ អ្នកទទួលធ្វើការអាចទារថ្លៃនៅពេលប្រគល់ការងារបាន ។

ការប្រគល់ថ្លៃការងារ ទុកជាការព្រមទទួលយកការងារដែលធ្វើរួច ។

មាត្រា៨១- កាលបើក្រោយពីបានប្រគល់ការងារមក គុណវិបត្តិ និងវិការះដ៏កំបាំងណាមួយបានផុសឡើងបណ្តាលមកពីកំហុសអ្នកទទួលធ្វើក្នុងពេលដែលធ្វើការងារនោះ កិច្ចសន្យាត្រូវតែរំលាយចោល ឬត្រូវបង្វិលថ្លៃឈ្នួលខ្លះមកឱ្យអ្នកជួលវិញ ឬក៏ការងារនោះត្រូវជួលជុលដោយបង់ខាតនៃអ្នកទទួលធ្វើ ។

អ្នកជួសអាចប្តឹងបានតែក្នុងករណីដែលវិការះនោះ លេចឡើងក្នុងរយះពេលដែលអ្នកទទួលធ្វើរ៉ាប់រងទទួលខុសត្រូវដូចមានចែងក្នុងកិច្ចសន្យា ។ បើគ្មានចែងអំពីរយះពេលរ៉ាប់រងទទួលខុសត្រូវក្នុងកិច្ចសន្យាទេ អ្នកជួលអាចប្តឹងបានក្នុងរយះពេល ៣ ឆ្នាំ គិតពីថ្ងៃដែលបានទទួលការងារនោះមក ។

មាត្រា៨២- ចំពោះរូបវន្តបុគ្គល បើអ្នកទទួលធ្វើស្លាប់ កិច្ចសន្យានោះត្រូវរលាយ ។

ផ្នែកទី ៥~ កិច្ចសន្យាដឹកជញ្ជូន

មាត្រា៨៣- កិច្ចសន្យាដឹកជញ្ជូន ជាកិច្ចសន្យាដែលអ្នកដឹកជញ្ជូនសន្យាដឹកអ្នកដំណើរ ភារះវត្ថុ ឬទំនិញពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយទៀត ដោយយកថ្លៃតាមការព្រមព្រៀង ឬតាមថ្លៃកំណត់របស់រដ្ឋ ។

មាត្រា៨៤- កាលណាអ្នកដឹកជញ្ជូនយឺតយ៉ាវក្នុងការប្រគល់យានដឹកជញ្ជូន អ្នកបញ្ជូនមានសិទ្ធិបញ្ឈប់កិច្ចសន្យាហើយតំរូវ :

- ឱ្យសងប្រាក់ចំណាយក្នុងការលើកដាក់ និងប្រាក់ដែលបានបង់រួចហើយទៅឱ្យអ្នកដឹកជញ្ជូនផ្សេងទៀត ។

- ឱ្យសងជួសជុលអន្តរាយ បណ្តាលមកពីការយឺតយ៉ាវ ករណីបាត់ ឬខូចសំភារៈវត្ថុ ឬទំនិញដែលត្រូវដឹកជញ្ជូន ឬការចុះតំលៃ បណ្តាលមកពីការយឺតយ៉ាវ ។

មាត្រា៨៥- កាលណាអ្នកបញ្ជូនយឺតយ៉ាវក្នុងការលើកដាក់ភារៈវត្ថុ ឬទំនិញ អ្នកដឹកជញ្ជូនមានសិទ្ធិតំរូវឱ្យជួសជុលការខាតបង់ និងបញ្ឈប់កិច្ចសន្យា ។

មាត្រា៨៦- អ្នកដឹកជញ្ជូនត្រូវទទួលខុសត្រូវអំពីការបាត់បង់ ឬការខូចខាតលើវត្ថុដឹកជញ្ជូន ។ អ្នកដឹកជញ្ជូនក៏ត្រូវទទួលខុសត្រូវអំពីគ្រោះថ្នាក់ដែលបណ្តាលឡើងដល់អ្នកដំណើរ ក្នុងពេលដែលខ្លួនដឹកជញ្ជូនដែរ ។

អ្នកដឹកជញ្ជូនត្រូវបានរួចខ្លួនពីការទទួលខុសត្រូវខាងលើ ក្នុងករណីប្រធានសក្តិ ឬក្នុងករណីអ្នកដំណើរត្រូវរងគ្រោះ ដោយមកពីការធ្វេសប្រហែសរបស់ខ្លួន ។

បើភារៈវត្ថុ ឬទំនិញដែលត្រូវគេប្រគល់ឱ្យដឹកជញ្ជូនអន្តរាយដោយចោរកម្ម អ្នកដឹកជញ្ជូនត្រូវជួសជុលសំណងនៃភារៈវត្ថុ ឬទំនិញនោះ ។

មាត្រា៨៧- អ្នកដឹកជញ្ជូនត្រូវធានាអំពីការខូចខាតលើវត្ថុ ប្រសិនបើការខូចខាតនោះមិនមែនបណ្តាលមកពីករណីប្រធានសក្តិ ឬវិបត្តិផ្ទាល់នៃវត្ថុនោះ ។ អ្នកដឹកជញ្ជូនត្រូវទទួលខុសត្រូវជាពិសេសចំពោះការបាត់បង់ ឬការខូចខាត បណ្តាលមកពីការយឺតយ៉ាវដោយគ្មានមូលហេតុសមស្របនៅពេលដឹកជញ្ជូន ។

មាត្រា៨៨- បណ្តឹងសុំជួសជុលការខូចខាត ត្រូវធ្វើក្នុងរយៈពេល ១ ឆ្នាំ គិតពីថ្ងៃដែលម្ចាស់របស់បានដឹងថា បាត់ ឬខូចខាត ឬគិតពីថ្ងៃដែលអ្នកដំណើរបានទទួលរងគ្រោះ ។

ផ្នែកទី ៦_ កិច្ចសន្យានៃការផ្ញើទុក

មាត្រា៨៩- កិច្ចសន្យានៃការផ្ញើទុក ជាកិច្ចសន្យាដែលជនម្នាក់ផ្ញើចលនវត្ថុណាមួយនឹងជនម្នាក់ទៀតឱ្យរក្សាទុក ដោយឥតយកឈ្នួល ឬយកឈ្នួល ហើយឱ្យប្រគល់វត្ថុនោះទៅជនដែលយកមកផ្ញើនោះវិញ ឬប្រគល់ឱ្យជនណាដែលអ្នកផ្ញើប្រាប់ឈ្មោះមកយ៉ាងច្បាស់ តាមពេលដែលសម្មត់ ឬនៅពេលដែលទារយកវត្ថុនោះវិញ ។

មាត្រា៩០- តាមគោលការណ៍ បើកិច្ចសន្យាមិនបានចែងអំពីឈ្នួលទេ អ្នកទទួលបញ្ញើមិនត្រូវបានឈ្នួលឡើយ ។

មាត្រា៩១- អ្នកទទួលបញ្ញើ ត្រូវរក្សាបញ្ញើឱ្យគង់វង់ ហើយត្រូវប្រគល់ឱ្យវិញនៅពេលដែលបានសន្មត់ ឬនៅពេលដែលអ្នកផ្ញើមកយក ។

អ្នកទទួលបញ្ញើ គ្មានសិទ្ធិយកបញ្ញើទៅប្រើប្រាស់ទេ បើគ្មានការអនុញ្ញាតពីអ្នកផ្ញើ ។

មាត្រា៩២- អ្នកទទួលបញ្ញើត្រូវទទួលខុសត្រូវលើការខូចខាត ឬការបាត់បង់នៃបញ្ញើដែលបានកើតឡើងដោយកំហុសរបស់ខ្លួន ។

បើបញ្ញើអន្តរាយ ឬបាត់ដោយករណីប្រធានសក្តិ អ្នកទទួលខុសត្រូវមិនត្រូវសងទេ ។

មាត្រា៩៣- បើផ្ញើមានឈ្នួល ហើយបញ្ញើនោះត្រូវអន្តរាយដោយចោរកម្ម អ្នកទទួលបញ្ញើត្រូវសង ។

បើផ្ញើឥតឈ្នួល ហើយបញ្ញើនោះត្រូវអន្តរាយដោយចោរកម្ម អ្នកទទួលបញ្ញើមិនត្រូវសងទេ ប្រសិនបើអ្នកទទួលបញ្ញើមានភស្តុតាងបញ្ជាក់ថា ខ្លួនមានការប្រុងប្រយ័ត្នដែរក្នុងការរក្សាបញ្ញើនោះ ។

ប៉ុន្តែម្ចាស់សណ្ឋាគារ ម្ចាស់ទៀម ម្ចាស់ភោជនាគារ ត្រូវទទួលសងទ្រព្យរបស់ជនទាំងឡាយ ដែលមកស្នាក់អាស្រ័យក្នុងគ្រឹះស្ថានរបស់ខ្លួន បានផ្ញើទ្រព្យនោះក្នុងគ្រឹះស្ថានរបស់ខ្លួន ហើយអន្តរាយដោយចោរកម្ម ។

ផ្នែកទី ៧_ កិច្ចសន្យានៃការឱ្យខ្ចីប្រើ

មាត្រា៩៤- ការឱ្យខ្ចីប្រើ គឺគ្មានយកការប្រាក់ ឬការយកឈ្នួលអ្វីទេ ។ អ្នកដែលឱ្យវត្ថុណាមួយទៅគេខ្ចីប្រើនៅតែជាកម្មសិទ្ធិករនៃវត្ថុនោះដដែល ។

មាត្រា៩៥- អ្នកខ្ចីមិនអាចលក់ ឬដូរវត្ថុ ឬឱ្យវត្ថុនោះទៅតតិយជនខ្ចីប្រើដោយគ្មានការព្រមព្រៀងពីអ្នកឱ្យខ្ចីបានឡើយ ។

មាត្រា៩៦- អ្នកខ្ចីត្រូវប្រើប្រាស់វត្ថុនោះឱ្យល្អ ថែទាំបីដូចខ្លួនជាម្ចាស់វត្ថុ និងប្រើឱ្យសមស្របនឹងមុខការរបស់វា ។

មាត្រា៩៧- បើវត្ថុនោះខូចខាត ឬបាត់ដោយករណីប្រធានសក្តិ អ្នកខ្ចីមិនត្រូវទទួលសងឡើយ ប៉ុន្តែបើការខូចខាត ឬការបាត់បណ្តាលមកពីកំហុសរបស់ខ្លួន អ្នកខ្ចីត្រូវទទួលសងតំលៃវត្ថុទៅឱ្យអ្នកឱ្យខ្ចី ។

មាត្រា៩៨- អ្នកខ្ចីត្រូវប្រគល់វត្ថុទៅឱ្យម្ចាស់វត្ថុវិញ នៅពេលដែលបានកំណត់ ។ បើកិច្ចសន្យាគ្មានបានកំណត់យ៉ាងណាទេ អ្នកឱ្យខ្ចីអាចទារយកវត្ថុរបស់ខ្លួនវិញក្នុងពេលណាក៏បាន ។

មាត្រា៩៩- បើអ្នកខ្ចីយកវត្ថុទៅប្រើការក្រៅពីមុខការរបស់វា អ្នកឱ្យខ្ចីអាចទារវត្ថុរបស់ខ្លួនភ្លាមវិញបានថ្វីបើមិនទាន់ដល់រយៈពេលកំណត់ ។

ផ្នែកទី ៨_ កិច្ចសន្យានៃការជួល

មាត្រា១០០- ការជួលជាកិច្ចសន្យាដែលអ្នកជួលសន្យាថា និងផ្តល់ទៅឱ្យអ្នកទទួលជួលនៅវត្ថុណាមួយដើម្បីប្រើប្រាស់ជាបណ្តោះអាសន្ន ដោយតំរូវឱ្យគិតថ្លៃនៃការជួលវត្ថុនោះឱ្យអ្នកជួល ។

វត្ថុដែលអាចជួលបាននោះ គឺវត្ថុ ជាអចលនវត្ថុ ឬជាចលនវត្ថុ ។

មាត្រា១០១- កិច្ចសន្យានៃការជួល អាចកំណត់ ឬមិនកំណត់ក៏បាននូវរយៈពេលនៃការជួល ក្នុងករណីដែលគ្មានកំណត់រយៈពេលនៃការជួល ចិរវេលានៃកិច្ចសន្យាមានកំណត់ ១២ ឆ្នាំ យ៉ាងយូរ ។

កិច្ចសន្យានៃការជួលដែលមានកំណត់លើសពី ១ ឆ្នាំ ត្រូវធ្វើជាលាយល័ក្ខអក្សរ ។

មាត្រា១០២- កាលបើកិច្ចសន្យានៃការជួលបានធ្វើដោយគ្មានសំបុត្រស្នាម ហើយប្រសិនបើភាគីម្ខាងប្រកែកបន្ទាល់នៃការជួលនេះនឹងសំអាងសាក្សីមកបញ្ជាក់បាន លុះណាតែកិច្ចសន្យានៃការជួលនោះ មានកំណត់ត្រឹមតែ ១ ឆ្នាំ ប៉ុណ្ណោះ ។

មាត្រា១០៣- អ្នកជួលត្រូវប្រគល់វត្ថុដែលមានភាពនៅល្អឱ្យទៅអ្នកទទួលជួល ត្រូវជៀសវាងនូវអំពើទាំងពួងដែលនាំឱ្យរំខានដល់អ្នកទទួលជួល ហើយត្រូវរ៉ាប់រងដល់អ្នកទទួលជួលអំពីការរំខានទាំងឡាយដែលបណ្ដាលមកពីតតិយជនដែលទាមទារសិទ្ធិណាមួយលើវត្ថុជួលនោះ ដូចជាកម្មសិទ្ធិ ការបញ្ចាំជាដើម ។

មាត្រា១០៤- អ្នកជួល ត្រូវទទួលបន្ទុកនូវការជួសជុលធំៗចំពោះវត្ថុជួល លើកលែងតែច្បាប់ ឬកិច្ចសន្យាចែងផ្សេងពីនេះ ។

មាត្រា១០៥- អ្នកទទួលត្រូវបង់ប្រាក់ថ្លៃឈ្នួលតាមការកំណត់ ត្រូវប្រើប្រាស់វត្ថុជួលឱ្យសមស្របនឹងមុខការនៃវត្ថុជួល និងតាមការកំណត់នៃកច្ចសន្យា ត្រូវថែទាំវត្ថុនោះឱ្យបានគង់វង់ល្អ ត្រូវទទួលបន្ទុកនូវការជួសជួលបន្តិចបន្តួចដែលជាការជួសជុលជាធម្មតា លើកលែងតែច្បាប់ ឬកិច្ចសន្យាចែងផ្សេងពីនេះ ។

មាត្រា១០៦- នៅពេលចប់កិច្ចសន្យា អ្នកទទួលជួលត្រូវប្រគល់ទៅឱ្យអ្នកជួលវិញនូវវត្ថុជួលដែលត្រូវនៅមានសភាពល្អ គឺគ្មានការបាក់បែក គ្មានការខូចខាត ឬគ្មានការកែប្រែនៃវត្ថុនោះដែលបណ្ដាលមកពីអំពើនៃអ្នកទទួលជួល ។

មាត្រា១០៧- អ្នកជួលអាចរំលាយកិច្ចសន្យានៃការជួលបាន ប្រសិនបើអ្នកទទួលមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ឬក៏យកវត្ថុជួលនោះទៅប្រើប្រាស់ខុសអំពីការដែលត្រូវប្រើ ឬក៏ប្រើក្នុងការដែលនាំឱ្យអន្តរាយដល់វត្ថុនោះ ។

មាត្រា១០៨- អ្នកទទួលជួលមិនអាចជួលវត្ថុបន្តឱ្យទៅអ្នកដទៃ ដោយគ្មានការអនុញ្ញាតិពីអ្នកជួលឡើយ លើកលែងតែកិច្ចសន្យាចែងផ្ទុយពីនេះ ។

មាត្រា១០៩- អ្នកទទួលជួលដែលបានជួលវត្ថុបន្ត ត្រូវនៅជាប់កាតព្វកិច្ចជាមួយនឹងអ្នកជួលដដែល ជាអាទិ៍អ្នកទទួលជួលត្រូវទទួលខុសត្រូវលើអ្នកទទួលជួលពីខ្លួន ចំពោះការមិនបង់ប្រាក់ថ្លៃឈ្នួល ការបែកបាក់ការខូចខាតទាំងឡាយនៃវត្ថុជួល ដែលបណ្ដាលមកពីអំពើរបស់អ្នកទទួលជួលបន្ត ។

មាត្រា១១០- ចំពោះកិច្ចសន្យានៃការជួលសំរាប់ថិរវេលាគ្មានកំណត់ គូភាគីអាចនឹងរំលាយបាន លុះណាតែមានការឱ្យដំណឹងមុន ១ ខែ យ៉ាងតិច ឬ ២ ខែ យ៉ាងយូរ ។

មាត្រា១១១- ទោះអ្នកជួលស្លាប់ក្តី ក៏កិច្ចសន្យានៃការជួល ត្រូវតែអនុវត្តតទៅទៀត ។

បើអ្នកទទួលជួលស្លាប់វិញ កិច្ចសន្យានៃការជួលនឹងលែងយកមកអនុវត្តបាន លុះណាតែទាយាទលែងចង់ជួលតទៅទៀត ។

ផ្នែកទី ៩. កិច្ចធានាដោយបុគ្គល

មាត្រា១១២- កិច្ចធានាដោយបុគ្គល ជាកិច្ចសន្យាមួយដែលតតីយជនម្នាក់ហៅថា អ្នកធានាសន្យានឹងដើមបំណុលថា ខ្លួនទទួលបំពេញកាតព្វកិច្ចរបស់កូនបំណុលជំនួសកូនបំណុល ប្រសិនបើកូនបំណុលនេះមិនបានបំពេញកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនចំពោះដើមបំណុល ។ កិច្ចសន្យានេះ ត្រូវធ្វើជាលាយល័ក្ខអក្សរ ។

មាត្រា១១៣- បំណុលតែមួយ អាចមានអ្នកធានាច្រើនបាន ។

មាត្រា១១៤- កិច្ចធានាណាមួយថែងអំពីកាតព្វកិច្ចដែលច្បាប់ទុកជាមោឃៈ កិច្ចធានានោះទុកជាអសាបង់ ។ ប៉ុន្តែបើមោឃភាពនោះមានមូលហេតុមកពី កូនបំណុលជាអនិតិជន កិច្ចធាននោះនៅទុកជាបានការដដែល ។

មាត្រា១១៥- ដើមបំណុលអាចប្តឹងពីអ្នកធានាដំណាលគ្នានឹងប្តឹងកូនបំណុលក៏បាន ឬប្តឹងក្រោយក៏បាន ។

មាត្រា១១៦- ក្រោយពីមានសាលក្រមរបស់តុលាការប្រជាជន អ្នកធានាអាចទាមទារឱ្យដើមបំណុលអូសទ្រព្យរបស់កូនបំណុលលក់មុនសិន រួចសឹមសំរេចអូសទ្រព្យរបស់ខ្លួនជាក្រោយបាន ។

មាត្រា១១៧- បើលក់ទ្រព្យរបស់នៃកូនបំណុលទៅហើយ បានប្រាក់មិនគ្រាន់នឹងសងបំណុលទាំងអស់ទេ អ្នកធានាត្រូវនៅជំពាក់ប្រាក់ដែលនៅខ្វះ ។

មាត្រា១១៨- ក្នុងករណីដែលមានអ្នកធានាច្រើននាក់ នោះអ្នកធានាម្នាក់ៗត្រូវជាប់ធានាបំណុលទាំងមូលហាក់ដូចជាអ្នកធានាមានតែម្នាក់ ។ អ្នកធានាទាំងអស់ត្រូវរួបរួមគ្នាសងបំណុលនោះ ។

មាត្រា១១៩- បើអ្នកធានាបានសងប្រាក់ជួសកូនបំណុលដែលខ្លួនធានាហើយ សិទ្ធិទាំងប៉ុន្មាននៃដើមបំណុលត្រូវបានទៅអ្នកធានាទាំងអស់ ។ អ្នកធានាមានសិទ្ធិទារឱ្យកូនបំណុលសងប្រាក់ដែលខ្លួនបានសងជួសមកវិញ ព្រមទាំងការប្រាក់ និងសោហ៊ុយបង់ខាតតាំងពីថ្ងៃដែលខ្លួនបានសងជំនួស ។

មាត្រា១២០- កាលបើមានអ្នកធានាម្នាក់បានចេញប្រាក់សងជំនួលកូនបំណុល អ្នកធានានោះអាចប្តឹងទារសំណងបានពីអ្នកធានាដទៃទៀតដែលត្រូវសងតាមចំណែករៀង១ខ្លួន ក្នុងករណីកូនបំណុលស្ថិតនៅក្នុងអសាធនភាព ។

ជំពូកទី៣

អំពីការទទួលខុសត្រូវក្រៅកិច្ចសន្យា

មាត្រា១២១- ជនណាបានធ្វើឱ្យមានការខូចខាតដល់អ្នកដទៃដោយកំហុសរបស់ខ្លួន ជននោះត្រូវជួសជុលការខូចខាតនោះ ។

ទោះបីការខូចខាតកើតមកអំពីអំពើប្រព្រឹត្តិដោយចេតនា ដូចជាការធ្វេសប្រហែស ឬការខ្វះការប្រុងប្រយ័ត្នក្នុងការត្រួតមើល ថែទាំក៏ដោយ ក៏ជនល្មើសត្រូវតែជួសជុលការខូចខាតនោះដែរ ។

មាត្រា១២២- ជនវិកលចរិក និងអនីតិជនអាយុតិចជាង ១៤ ឆ្នាំ ជាអសមត្ថជន ។ ជនទាំងនោះមិនត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការខូចខាត ដែលខ្លួនបានធ្វើឱ្យកើតឡើងដល់អ្នកដទៃឡើយ ។

មាត្រា១២៣- ឪពុក ម្តាយ ឬអ្នកអាណាព្យាបាល ព្រមទាំងជនផ្សេងៗទៀតដែលទទួលបន្ទុកត្រួវមើលថែទាំអសមត្ថជន ត្រូវទទួលខុសត្រូវផ្ទាល់ខ្លួនចំពោះការខូចខាត ដែលអសមត្ថជននោះបានធ្វើឱ្យកើតឡើង ។

មាត្រា១២៤- អនីតិជនអាយុច្រើនជាង ១៤ ឆ្នាំ ប៉ុន្តែមិនទាន់គ្រប់អាយុ ១៨ ឆ្នាំ ត្រូវទទួលការខុសត្រូវចំពោះការខូចខាតដែលខ្លួនបានធ្វើដល់អ្នកដទៃ ។ ការជួសជុលការខូចខាត ត្រូវអនីតិជននោះ និងឪពុកម្តាយ ឬអ្នកអណាព្យាបាលនៃអនីតិជននោះទទួលខុសត្រូវរួម ។ ក្នុងករណីដែលអនីតិជននេះគ្មានប្រាក់ ឬទ្រព្យសម្បត្តិដើម្បីជួសជុលការខូចខាតនោះឪពុកម្តាយ ឬអ្នកអាណាព្យាបាល ត្រូវសងជួស ។

មាត្រា១២៥- អង្គការរដ្ឋ អង្គការសង្គម អង្គការសមូហភាព សហគ្រាស ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការខូចខាតដែលកម្មាភិបាល បុគ្គលិក កម្មកររបស់ខ្លួន បានធ្វើឱ្យកើតឡើងក្នុងពេល ឬពេលបំពេញភារកិច្ច របស់ជនទាំងនោះ ។

មាត្រា១២៦- និយោជក ត្រូវទទួលការខុសត្រូវចំពោះការខូចខាតដល់អ្នកដទៃ បណ្តាលមកពីនិយោជករបស់ខ្លួនក្នុងពេល ឬនៅពេលអនុវត្តការងារដែលនិយោជកបានប្រគល់ឱ្យធ្វើ ។

មាត្រា១២៧- កម្មសិទ្ធិករនៃសត្វ ឬជនដែលប្រើសត្វ ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការខូចខាតដែលកើតឡើងដល់អ្នកដទៃ ដោយសារសត្វដែលនៅក្នុងការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួន ទោះអន្តរាយនោះកើតឡើងនៅពេលសត្វរត់រួចក្តី ឬនៅពេលសត្វវង្វេងខ្ចាត់ភ្លាត់ក្តី ។

មាត្រា១២៨- កម្មសិទ្ធិករ ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការខូចខាតដែលកើតឡើងដល់អ្នកដទៃដោយសារទ្រព្យរបស់ខ្លួន ប្រសិនបើការខូចខាតនោះបណ្តាលមកពីការខ្វះខាតថែទាំ ខ្វះការត្រួតពិនិត្យ ឬក៏ដោយសារសំណង់របស់ខ្លួនសង់មិនបានត្រឹមត្រូវល្អ ។

មាត្រា១២៩- ប្រសិនបើការខូចខាតបណ្ដាលមកពីជនប្រព្រឹត្តិបទល្មើសច្រើននាក់ ជនទាំងនោះត្រូវទទួលខុសត្រូវរួមចំពោះជនរងគ្រោះ ។ ក្នុងករណីខ្លះតុលាការប្រជាជនអាចសំរេចសេចក្ដីឱ្យបុគ្គលម្នាក់ៗដែលបានធ្វើឱ្យមានការខូចខាត សងទៅជនរងគ្រោះតាមសមាមាត្រនៃការចូលរួម ប្រព្រឹត្តរបស់ខ្លួន ។

មាត្រា១៣០- ជនដែលទទួលខុសត្រូវរួមជាមួយអ្នកទទួលខុសត្រូវឯទៀត ហើយបានសងជំនួសជនទាំងនេះ ជននោះដែលមានសិទ្ធិទាមទារឱ្យជនដែលទទួលខុសត្រូវឯទៀតសងមកខ្លួនវិញ ដោយគិតទៅតាមកំរិតនៃអំពើប្រព្រឹត្តដែលម្នាក់ៗបានប្រព្រឹត្ត ។

មាត្រា១៣១- អង្គការ ឬជនដែលបានទទួលខុសត្រូវចំពោះការខូចខាតដែលបណ្ដាលមកពីកំហុសរបស់ជនម្នាក់ទៀត អង្គការ ឬជននោះមានសិទ្ធិប្ដឹងទារសំណងពីជនខាងក្រោយនេះវិញ ។

មាត្រា១៣២- ក្នុងករណីដែលការខូចខាត បណ្ដាលមកពីកំហុសរបស់ជនរងគ្រោះផងដែលនោះ ជនរងគ្រោះត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះចំណែកនៃការខូចខាតនោះ ។

មាត្រា១៣៣- ជនដែលធ្វើឱ្យមានការខូចខាតដល់អ្នកដទៃ និងអាចឱ្យរួចខ្លួនពីការទទួលខុសត្រូវបានប្រសិនបើ :

១. ការខូចខាតបានកើតឡើងក្នុងករណីប្រធានសក្តិ ។

២. ការខូចខាតបណ្ដាលមកពីកំហុសទាំងស្រុងរបស់ជនរងគ្រោះ ។

មាត្រា១៣៤- ប្រសិនបើការខូចខាតបានកើតឡើងដោយមានការព្រមព្រៀងពីជនរងគ្រោះ ហើយអំពើនោះគ្មានប៉ះពាល់ ឬគំរាមកំហែងដល់ប្រយោជន៍សង្គមទេ នោះមិនត្រូវឱ្យមានការជួសជុលសំណងនៃការខូចខាត ឡើយ ។

មាត្រា១៣៥- បណ្ដឹងសុំជួសជុលសំណងនៃការខូចខាត មានអាជ្ញាយុកាលកំណត់ ៣ ឆ្នាំ ។

ជំពូកទី៤

អំពីបទបញ្ញត្តិអវសាន

មាត្រា១៣៦- កិច្ចសន្យាទាំងឡាយណាដែលកើតឡើងមិនក្រិត្យ-ច្បាប់ ហើយមិនអាចដោះស្រាយតាមក្រិត្យ-ច្បាប់នេះបាន នោះត្រូវដោះស្រាយតាមគោលនយោបាយរបស់បក្ស និងរដ្ឋតាមសមធម៌ ឬតាមទំនៀមទំលាប់និងប្រពៃណី ។

ដំណោះស្រាយនៃកិច្ចសន្យាខាងលើនេះមានកំនត់ ៥ ឆ្នាំ គិតពីថ្ងៃដែលក្រិត្យ-ច្បាប់នេះចូលជាធរមាន ។

មាត្រា១៣៧- ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី តុលាការប្រជាជនកំពូល និងមហាអយ្យការអមតុលាការប្រជាជនកំពូល ត្រូវទទួលបន្ទុកអនុវត្តក្រិត្យ-ច្បាប់នេះតាមភារកិច្ចរៀងៗខ្លួន ។

មាត្រា១៣៨- ក្រឹត្យ-ច្បាប់នេះមានអនុភាពតតិយុត្តិចាប់ពីថ្ងៃប្រកាសផ្សាយជាសាធារណៈ ។

ធ្វើនៅភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ២៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៨៨

ជ. ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ

ប្រធាន

ហត្ថលេខា និងត្រា : ហេង សំរិន

ទទួលបន្ទុកអនុវត្ត

ប្រធានក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី

ហត្ថលេខា និង ត្រា : ហ៊ុន សែន

ដើម្បីចំលងចែក

អគ្គលេខាធិការក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋ

ហត្ថលេខា និងត្រា : ចាន់ វ៉ែន

ក្រសួងយុត្តធម៌

លេខ : ....

បានចំលងត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដើម

ភ្នំពេញ, ថ្ងៃទី ខែ ឆ្នាំ១៩៩៥

អនុប្រធានមន្ទីរ

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី
នៃ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជំពូកទី ២
ការបង្ហាញឆន្ទៈ និង កិច្ចសន្យា

ផ្នែកទី ១
ការបង្កើតកិច្ចសន្យា

មាត្រា ៣៣៦.– ការបង្កើតកិច្ចសន្យាដោយសំណើ និង ស្នើការ

១-កិច្ចសន្យាមានអានុភាពដោយសារសំណើ និង ស្នើការត្រូវគ្នា ។

២-ទោះបីមានបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះក៏ដោយ ក៏កិច្ចសន្យាដែលភាគីម្ខាងទទួលករណីយកិច្ចធ្វើអនុប្បទាននូវកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ ឬ ករណីយកិច្ចធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ នឹងមានអានុភាព លុះត្រាតែបានធ្វើលិខិតយថាភូត ។

មាត្រា ៣៣៧.– និយមន័យនៃសំណើ និង ស្នើការ

១-សំណើគឺជាការសុំបង្កើតកិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើង ដោយមានឆន្ទៈភ្ជាប់ខ្លួនជាមួយនឹងចំណងគតិយុត្តក្នុងករណីដែលមានស្នើការរបស់ភាគីម្ខាងទៀតចំពោះសំណើនេះ ។

២-សំណើត្រូវមានអានុភាពនៅពេលដែលសំណើនោះបានដល់ភាគីម្ខាងទៀត ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើដំណឹងអំពីការដកសំណើវិញ ដល់ភាគីម្ខាងទៀត នៅពេលព្រមគ្នានឹងពេលសំណើដល់ ឬ មុនពេលសំណើដល់ នោះអានុភាពសំណើមិនត្រូវកើតឡើយ ។

៣-ស្នើការគឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈដែលអ្នកទទួលសំណើយល់ព្រមចំពោះសំណើនោះ ។

៤-ស្នើការត្រូវមានអានុភាពនៅពេលដែលស្នើការនោះបានដល់អ្នកស្នើ ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើដំណឹងអំពីការដកស្នើការវិញ ដល់អ្នកស្នើ នៅពេលព្រមគ្នានឹងពេលស្នើការដល់ ឬ មុនពេលស្នើការដល់ នោះអានុភាពនៃស្នើការ មិនត្រូវកើតឡើយ ។

មាត្រា ៣៣៨.– សំណើដែលមានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្នើការ និង ការដកសំណើនោះ

១-សំណើអាចធ្វើឡើងបានដោយកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្នើការ ។ អំឡុងពេល

សម្រាប់ស្វីការ ត្រូវគិតចាប់ពីថ្ងៃដែលជូនដំណឹងអំពីសំណើ បើមិនច្បាស់ថា អ្នកស្នើកំណត់ពេលផ្សេង ។

២-សំណើដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដោយមានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការ មិនអាចដកវិញបានទេ ។

៣-ប្រសិនបើអ្នកស្នើមិនបានទទួលដំណឹងអំពីស្វីការ ក្នុងអំឡុងពេលដែលបានកំណត់នៅកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះទេ សំណើនោះត្រូវបាត់បង់អានុភាពដោយស្វ័យប្រវត្តិនៅពេលផុតអំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការ ។ ក្នុងករណីដែលដំណឹងអំពីការបដិសេធសំណើបានដល់អ្នកស្នើក្នុងអំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការនោះ សំណើនោះក៏ត្រូវបាត់បង់អានុភាពដែរ ។

មាត្រា ៣៣៩.- សំណើដែលគ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការ និង ការដកសំណើនោះ

១-ចំពោះសំណើដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដោយគ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការរវាងគូភាគីដែលកំពុងនិយាយគ្នា នៅក្នុងស្ថានភាពដែលអាចឆ្លើយភ្លាមៗបាន ប្រសិនបើភាគីដែលទទួលសំណើមិនបានយល់ព្រមភ្លាមៗទេ សំណើនោះត្រូវបាត់បង់អានុភាព ។

២-ចំពោះសំណើដែលធ្វើរវាងគូភាគីដែលមិននិយាយគ្នា ដោយគ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការទេ អ្នកស្នើមិនអាចដកសំណើនោះវិញក្នុងអំឡុងពេលសមរម្យបានឡើយ ។

៣-ការដកសំណើត្រូវមានអានុភាព លុះត្រាតែការជូនដំណឹងអំពីការដកសំណើនោះបានមកដល់ភាគីម្ខាងទៀត មុនពេលភាគីម្ខាងទៀតជូនដំណឹងអំពីស្វីការ ។

មាត្រា ៣៤០.- ពេលនៃការបង្កើតកិច្ចសន្យា : គោលការណ៍នៃការមកដល់នៃស្វីការ

កិច្ចសន្យាត្រូវកើតឡើងនៅពេលដែលដំណឹងអំពីស្វីការបានមកដល់អ្នកស្នើ ។

មាត្រា ៣៤១.- ការមកដល់យឺតយ៉ាវនៃស្វីការ

១-ក្នុងករណីដែលការជូនដំណឹងអំពីស្វីការ ចំពោះសំណើដែលមានអំឡុងពេល

សម្រាប់ស្វីការ មកដល់ភាគីម្ខាងទៀត ក្រោយពេលអំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការនោះកន្លងផុត ប្រសិនបើអ្នកស្នើស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពដែលអាចដឹងថា ភាគីម្ខាងទៀតជូនដំណឹងអំពីស្វីការនោះ នៅពេលដែលអាចមកដល់ក្នុងអំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការក្នុងករណីធម្មតា នោះអ្នកស្នើត្រូវជូនដំណឹងអំពីការមកដល់ស្វីការដោយមានការយឺតយ៉ាវនោះ ទៅអ្នកធ្វើស្វីការ ដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវ ។ ក្នុងករណីដែលអ្នកស្នើធ្វេសប្រហែសក្នុងការជូនដំណឹងអំពីការមកដល់ស្វីការដោយមានការយឺតយ៉ាវនោះ ស្វីការដែលមកដល់ដោយមានការយឺតយ៉ាវនោះ មានសុពលភាព ។

២-អ្នកស្នើ អាចចាត់ទុកថា ស្វីការដែលបានមកដល់អ្នកស្នើក្រោយពេលផុតអំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការ ជាសំណើថ្មី ។

មាត្រា ៣៤២.– ស្វីការដោយមានបន្ថែមការកែប្រែ

១-ស្វីការដែលអ្នកធ្វើស្វីការបានដាក់ល័ក្ខខ័ណ្ឌលើសំណើ ឬ កែប្រែសារធាតុផ្សេងនៃសំណើ មិនត្រូវក្លាយជាស្វីការសុពល តែស្វីការនោះមានអានុភាពជាសំណើថ្មី ។ កិច្ចសន្យាត្រូវកើតឡើងនៅពេលដែលអ្នកធ្វើសំណើដើម ធ្វើស្វីការចំពោះសំណើថ្មីនោះ ។

២-ប្រសិនបើល័ក្ខខ័ណ្ឌ ឬ ការកែប្រែដែលភ្ជាប់ជាមួយនឹងស្វីការមិនធ្វើឱ្យមានការកែប្រែសារធាតុនៃសំណើទេ ស្វីការនោះមានសុពលភាព លុះត្រាតែអ្នកស្នើមិនតវ៉ាភ្លាម ។ អត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យាដែលត្រូវកើតឡើងដោយស្វីការនោះ ត្រូវទៅតាមអត្ថន័យនៃស្វីការ លុះត្រាតែអ្នកស្នើដែលបានទទួលស្វីការមិនតវ៉ាភ្លាមៗទេ ។

មាត្រា ៣៤៣.– ការបង្កើតកិច្ចសន្យាដោយសកម្មភាពដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាជាស្វីការ

ក្នុងករណីដែលមិនចាំបាច់ឱ្យមានដំណឹងអំពីស្វីការ ដោយសារឆន្ទៈរបស់អ្នកស្នើ ឬ ដោយសារទំនៀមទម្លាប់នៃកិច្ចការជំនួញ កិច្ចសន្យាត្រូវកើតឡើងនៅពេលដែលមានសកម្មភាពអាចទទួលស្គាល់ថាជាស្វីការ ។

មាត្រា ៣៤៤.– ការដកសំណើចំពោះបុគ្គលដែលមិនបានកំណត់ជាក់លាក់

សំណើចំពោះបុគ្គលដែលមិនបានកំណត់ជាក់លាក់តាមការផ្សាយជាសាធារណៈ

ឬ តាមវិធីផ្សេងទៀត អាចដកបានតែតាមវិធីដូចគ្នានឹងសំណើនោះ ។

ផ្នែកទី ២
វិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ និង សុពលភាពនៃកិច្ចសន្យា

មាត្រា ៣៤៥.- ការបង្ហាញឆន្ទៈដែលមានវិការៈ

អ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ តាមបញ្ញត្តិនៃផ្នែកទី ២ (វិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ និង សុពលភាពនៃកិច្ចសន្យា) នេះ និង ផ្នែកទី ៣ (មោឃភាព និង ការលុបចោល) ក្នុងករណីដូចខាងក្រោមនេះ :

ក-ការបង្ហាញឆន្ទៈត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការភាន់ច្រឡំ ។

ខ-ការបង្ហាញឆន្ទៈត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការឆបោក ឬ ការគម្រាមកំហែង ឬ ការបង្ហាញការមិនពិតរបស់ភាគីម្ខាងទៀត ។

គ-ការបង្ហាញឆន្ទៈត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអំពើឆ្លៀតឱកាសដោយមានគោលបំណងកេងយកចំណេញហួសហេតុ ។

មាត្រា ៣៤៦.- ការភាន់ច្រឡំ

១-ក្នុងករណីដែលភាគីមានការភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចសំខាន់ៗនៃកិច្ចសន្យា បើភាគីម្ខាងទៀតបានស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពដែលអាចដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំនេះ ភាគីដែលបានភាន់ច្រឡំអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ ។

២-ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យា មានការភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចនៃកិច្ចសន្យាដែលខ្លួនយល់ឃើញថាសំខាន់ ឬ ចំណុចដែលខ្លួនយល់ឃើញថាសំខាន់ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា បើភាគីម្ខាងទៀតបានស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពដែលអាចដឹងអំពីភាពសំខាន់នៃចំណុចនេះ និង ការភាន់ច្រឡំរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈនោះ ភាគីដែលបានភាន់ច្រឡំអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ ។

៣-ក្នុងករណីដែលភាគីទាំងសងខាងមានការភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចសំខាន់ៗនៃកិច្ចសន្យា ឬ ចំណុចនៃកិច្ចសន្យាដែលភាគីទាំងសងខាងយល់ឃើញថាសំខាន់ ឬ ចំណុចដែលភាគីទាំងសងខាងយល់ឃើញថាសំខាន់ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា ទោះបីជាភាគីម្ខាងមិនមានលទ្ធភាពអាចដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំរបស់ភាគីម្ខាងទៀតក៏ដោយ ក៏ភាគីដែលបានភាន់ច្រឡំអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបានដែរ ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ ។

៤-ការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាដោយការភាន់ច្រឡំ ក្រៅពីភាគីម្ខាងទៀត អាចអះអាងចំពោះតតិយជនបាន ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើតតិយជនជាជនសុចរិត ហើយគ្មានកំហុសអំពីការភាន់ច្រឡំ មិនអាចអះអាងនូវការលុបចោលចំពោះតតិយជននោះបានឡើយ ។

មាត្រា ៣៤៧.– ការឆបោក

១-បុគ្គលដែលបានធ្វើការបង្ហាញឆន្ទៈ ដោយសារការឆបោករបស់ភាគីម្ខាងទៀត អាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យា ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ ។

២-ក្នុងករណីដែលការបង្ហាញឆន្ទៈបានធ្វើឡើងដោយសារការឆបោករបស់តតិយជន អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យា ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ លុះត្រាតែក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងទៀតនៃការបង្ហាញឆន្ទៈនោះ បានដឹង ឬ អាចដឹងអំពីការឆបោកនោះ ។

៣-ការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាដោយការឆបោក ក្រៅពីភាគីម្ខាងទៀត អាចអះអាងចំពោះតតិយជនបាន ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើតតិយជនជាជនសុចរិត ហើយគ្មានកំហុសអំពីការឆបោក មិនអាចអះអាងនូវអានុភាពនៃការលុបចោលចំពោះតតិយជននោះបានឡើយ ។

មាត្រា ៣៤៨.– ព័ត៌មានមិនពិត

១-នៅពេលធ្វើកិច្ចសន្យា បើហេតុដែលបានបង្ហាញដោយភាគីម្ខាងនោះខុសពីការពិត ហើយភាគីម្ខាងទៀតបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយជឿជាក់ថា ហេតុទាំងនោះជាការពិត ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើភាគីនោះដឹងថា ហេតុនោះមិនមែនជាការពិត ខ្លួននឹងមិនបង្ហាញឆន្ទៈទេ ភាគីនោះអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមាន

វិការៈ ។

២-បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មិនរារាំងភាគីដែលបានបង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការទាមទារសំណងនៃការខូចខាតពីបុគ្គលដែលបានបង្ហាញការណ៍មិនពិតនោះទេ ក្នុងករណីដែលបុគ្គលនេះមានកំហុស ។

៣-ការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាដោយព័ត៌មានមិនពិត ក្រៅពីភាគីម្ខាងទៀត អាចអះអាងចំពោះតតិយជនបាន ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើតតិយជនជាជនសុចរិត ហើយគ្មានកំហុសអំពីព័ត៌មានមិនពិត មិនអាចអះអាងនូវអានុភាពនៃការលុបចោល ចំពោះតតិយជននោះបានឡើយ ។

មាត្រា ៣៤៩.– ការរំលោភបំពានលើស្ថានភាព

១-នៅពេលធ្វើកិច្ចសន្យា បើភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យាបានប្រើឋានៈខ្លួនដែលមានអាទិភាពជាងភាគីម្ខាងទៀត ខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ឬ ផ្នែកសង្គម ឬ បានប្រើស្ថានភាពផ្សេងទៀតដែលភាគីម្ខាងទៀតមិនអាចប្រឆាំងតបបានទេ ភាគីម្ខាងទៀតនោះអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ ។

២-ការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មិនអាចអះអាងចំពោះតតិយជនដែលជាជនសុចរិត ហើយគ្មានកំហុសអំពីការរំលោភបំពានលើស្ថានភាពបានឡើយ ។

មាត្រា ៣៥០.– ការគម្រាមកំហែង

បុគ្គលដែលបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយសារមានការគម្រាមកំហែងពីសំណាក់ភាគីម្ខាងទៀត ឬ ពីសំណាក់តតិយជន អាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ ។

មាត្រា ៣៥១.– អំពើកេងយកចំណេញហួសហេតុ

ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងបានធ្វើកិច្ចសន្យា ដោយឆ្លៀតឱកាសដែលភាគីម្ខាងទៀតកំពុងជួបប្រទះការលំបាកខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ឬ ភាពល្ងង់ ឬ ការខ្វះការពិសោធន៍ ហើយ

បានកេងយកចំណេញយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ពីកិច្ចសន្យានោះ ភាគីម្ខាងទៀតនោះអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ ។

មាត្រា ៣៥២.– ឋបនីយផ្លូវចិត្ត

ប្រសិនបើកិច្ចសន្យាត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយការបង្ហាញឆន្ទៈដែលភាគីដឹងខ្លួនថាខុសឆន្ទៈពិតរបស់ខ្លួន កិច្ចសន្យានោះមិនត្រូវរារាំងនូវអានុភាពឡើយ ។ ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងទៀតក៏ដឹងថាការបង្ហាញឆន្ទៈនោះ ខុសនឹងឆន្ទៈពិតរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈដែរ អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈនោះអាចបដិសេធការអនុវត្តកិច្ចសន្យាបាន ។

មាត្រា ៣៥៣.– ការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត

១-កិច្ចសន្យា ដោយផ្អែកលើការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតដែលត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយមានការឃុបឃិតជាមួយនឹងភាគីម្ខាងទៀត ត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ ។

២-មោឃភាពនៃកិច្ចសន្យាដែលបានកំណត់នៅកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មិនអាចអះអាងចំពោះតតិយជនដែលមានទំនាក់ទំនងផលប្រយោជន៍ ដោយយកកិច្ចសន្យាដែលផ្អែកលើការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតជាមូលដ្ឋានបានឡើយ ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលតតិយជននោះជាជនទុច្ចរិត ឬ មិនបានដឹងអំពីការបង្ហាញនូវឆន្ទៈមិនពិតដោយមានកំហុសធ្ងន់ធ្ងរ ។

មាត្រា ៣៥៤.– ភាពខុសច្បាប់ ឬ ភាពផ្ទុយនឹងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និង ទំនៀមទម្លាប់ល្អ ក្នុងអត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យា

១-ទោះបីជាភាគីនៃកិច្ចសន្យាបានធ្វើការបង្ហាញឆន្ទៈដោយគ្មានវិការៈក៏ដោយ ក៏កិច្ចសន្យាត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈ ក្នុងករណីខាងក្រោមនេះ :

ក-អត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យានោះផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំណាមួយ ។

ខ-អត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យានោះផ្ទុយនឹងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និង ទំនៀមទម្លាប់ល្អ ។

២-ប្រសិនបើអត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យាមានផ្នែកណាមួយដែលផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិដែល

អនុវត្តដោយបង្ខំ ឬ ផ្ទុយនឹងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និង ទំនៀមទម្លាប់ល្អ ហើយទោះបីជាទុកផ្នែកផ្សេងទៀត ក៏មិនធ្វើឱ្យខូចសេចក្តីសង្ឃឹមសមហេតុសមផលរបស់គូភាគីទេ នោះមានតែចំណុចដែលផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ ឬ ផ្ទុយនឹងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និង ទំនៀមទម្លាប់ល្អតែប៉ុណ្ណោះទេ ដែលត្រូវទុកជាមោឃៈ ។

មាត្រា ៣៥៥.- អលទ្ធភាពតាំងពីដំបូង

១-ទោះបីជាអត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យាមិនអាចសម្រេចបានតាំងពីពេលដែលបង្កើតកិច្ចសន្យានោះក៏ដោយ ក៏កិច្ចសន្យានោះមិនត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈដោយយកមូលហេតុនៃអលទ្ធភាពនោះដែរ ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនរារាំងភាគីក្នុងការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាដោយយកមូលហេតុនៃការភាន់ច្រឡំឡើយ ក្នុងករណីដែលល័ក្ខខ័ណ្ឌនៃការភាន់ច្រឡំត្រូវបានបំពេញ ។

២-ក្នុងករណីដែលភាគីដែលគួរតែអាចដឹងថា អត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យាមិនអាចសម្រេចតាំងពីដំបូងបាន នាំឱ្យមានការខូចខាតដល់ភាគីម្ខាងទៀតដោយសារការបង្កើតកិច្ចសន្យា ភាគីនោះត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការសងការខូចខាតដល់ភាគីម្ខាងទៀត ដោយផ្អែកលើបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៣៩៨ (ល័ក្ខខ័ណ្ឌនៃការទទួលខុសត្រូវក្នុងការសងសំណងនៃការខូចខាត) នៃក្រមនេះ ។

ផ្នែកទី ៣
មោឃភាព និង ការលុបចោល

មាត្រា ៣៥៦.- និយមន័យនៃសកម្មភាព

ពាក្យ “សកម្មភាព” ក្នុងផ្នែកទី ៣ (មោឃភាព និង ការលុបចោល) នេះ សំដៅទៅលើកិច្ចសន្យា ឬ សកម្មភាពឯកតោភាគី ។

មាត្រា ៣៥៧.– អត្ថន័យនៃមោឃភាព

ប្រសិនបើអត្ថន័យនៃសកម្មភាព ផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ ឬ ផ្ទុយនឹងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និង ទំនៀមទម្លាប់ល្អ ជនណាក៏អាចអះអាងនូវមោឃភាពនៃកិច្ចសន្យានោះបាន ។ ក្នុងករណីដែលសកម្មភាពត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ ដោយសារសកម្មភាពនោះផ្ទុយនឹងទម្រង់ដែលត្រូវបានទាមទារឱ្យមាន ដោយក្រមនេះ ឬ ច្បាប់ផ្សេង ជនណាក៏អាចអះអាងនូវមោឃភាពនៃកិច្ចសន្យានោះបាន ។

មាត្រា ៣៥៨.– សកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន

១-សកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន មានសុពលភាព រហូតដល់ពេលដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល លុបចោលសកម្មភាពនោះ ។

២-ក្នុងករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល បានលុបចោលសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន សកម្មភាពនេះត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈតាំងពីដំបូង ។

៣-ក្នុងករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល បានផ្តល់សច្ចានុមតិលើសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន សកម្មភាពនេះត្រូវមានសុពលភាពជាស្ថាពរ ។

មាត្រា ៣៥៩.– អ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោល

១-ចំពោះសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ដោយមូលហេតុថា មានវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈដែលបានកំណត់ ចាប់ពីមាត្រា ៣៤៦ (ការភាន់ច្រឡំ) ដល់មាត្រា ៣៥១ (អំពើកេងយកចំណេញហួសហេតុ) នៃក្រមនេះ អ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានវិការៈ ឬ អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់របស់អ្នកនោះ អាចលុបចោលនូវសកម្មភាពនោះបាន ។ សន្តតិជនរបស់អ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈ ឬ អ្នកដែលទទួលបន្តឋានៈក្នុងកិច្ចសន្យាពីអ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈ ក៏អាចអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលបានដែរ ។

២-ចំពោះការលុបចោល ដោយមូលហេតុគ្មានសមត្ថភាពក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ អនីតិភាព ឬ ការកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពផ្សេងទៀត សាមីខ្លួន អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ឬ ហិតូបត្ថម្ភកៈនៃជននោះ អាចលុបចោលនូវសកម្មភាពបាន ។ សន្តតិជន ឬ អច្ច័យលាភីសកលរបស់សាមីខ្លួន ក៏អាចអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលបានដែរ ។

មាត្រា ៣៦០.- វិធីនៃការលុបចោល ឬ សច្ចានុមតិ

ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងទៀតនៃសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ត្រូវបានកំណត់ច្បាស់លាស់ ការលុបចោល ឬ សច្ចានុមតិត្រូវធ្វើឡើងដោយការជូនដំណឹងទៅភាគីម្ខាងទៀតនោះ ។ អានុភាពនៃការលុបចោល ឬ សច្ចានុមតិ ត្រូវកើតឡើងនៅពេលដែលដំណឹងនោះបានដល់ភាគីម្ខាងទៀតនោះ ។

មាត្រា ៣៦១.- អ្នកមានសិទ្ធិផ្តល់សច្ចានុមតិ និង ល័ក្ខខ័ណ្ឌនៃការផ្តល់សច្ចានុមតិ

១-អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល អាចផ្តល់សច្ចានុមតិចំពោះសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ។ ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីដែលលុបចោលសកម្មភាព ដោយយកការបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានវិការៈជាមូលហេតុ អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលអាចផ្តល់សច្ចានុមតិបាន ចាប់តាំងពីពេលដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលនោះបានដឹងអំពីមូលហេតុនៃការលុបចោល ។ រីឯសកម្មភាពរបស់ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពវិញ អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលអាចផ្តល់សច្ចានុមតិបាន នៅក្រោយពេលដែលស្ថានភាពដែលជាមូលហេតុនៃការលុបចោលត្រូវរលត់ ។

២-បញ្ញត្តិនៃវាក្យខណ្ឌទី ៣ កថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ឬ ហិតូបត្ថម្ភកៈរបស់ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពផ្តល់សច្ចានុមតិ ។

មាត្រា ៣៦២.- សច្ចានុមតិដែលច្បាប់បានកំណត់

នៅក្រោយពេលដែលអាចផ្តល់សច្ចានុមតិតាមបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៣៦១ (អ្នកមានសិទ្ធិផ្តល់សច្ចានុមតិ និង ល័ក្ខខ័ណ្ឌនៃការផ្តល់សច្ចានុមតិ) ខាងលើ សកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ត្រូវចាត់ទុកថា បានផ្តល់សច្ចានុមតិរួចហើយ ក្នុងករណីមានហេតុដូចខាងក្រោមនេះ :

ក-ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចទាំងមូល ឬ មួយផ្នែក ចំពោះកាតព្វកិច្ចដែលកើតឡើងដោយសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ឬ ការដាក់ប្រាតិភោគដើម្បីធានាកាតព្វកិច្ចនោះ ។

ខ-ការអនុវត្តសិទ្ធិដែលបានទទួលពីសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ឬ ការ

ទាមទារឱ្យភាគីម្ខាងទៀតអនុវត្ត ។

គ-អនុប្បទាន ឬ ការចាត់ចែងផ្សេងទៀតនូវសិទ្ធិទាំងមូល ឬ មួយផ្នែក ចំពោះសិទ្ធិដែលបានទទួលពីសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ។

ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ បើមានថបនីយថា ខ្លួនមិនបានផ្តល់សច្ចានុមតិ នៅពេលដែលហេតុដែលបានកំណត់នៅក្នុងករណីទាំងបីខាងលើនោះ កើតឡើង ។

មាត្រា ៣៦៣.– អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិលុបចោល

១-ប្រសិនបើអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលមិនអនុវត្តសិទ្ធិនោះក្នុងរយៈពេល ៣ (បី) ឆ្នាំ ចាប់តាំងពីពេលដែលខ្លួនក្លាយទៅជាអ្នកដែលអាចផ្តល់សច្ចានុមតិ នោះសិទ្ធិលុបចោល និង សិទ្ធិទាមទារឱ្យសងសេចក្តីចម្រើនដោយឥតហេតុដែលកើតឡើង ដោយសារការលុបចោលនោះ ត្រូវរលត់ ។ បញ្ញត្តិស្តីពីការផ្អាកអាជ្ញាយុកាលមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះអំឡុងពេលនេះ ។

២-ទោះបីជាមានបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះក៏ដោយ ប្រសិនបើហួសអំឡុងពេល ១០ (ដប់) ឆ្នាំ ចាប់តាំងពីកាលបរិច្ឆេទនៃសកម្មភាព នោះសិទ្ធិលុបចោលក៏ត្រូវរលត់ដែរ ។

៣-ក្នុងករណីដែលបុគ្គលច្រើននាក់មានសិទ្ធិលុបចោលនូវសកម្មភាពតែមួយ បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ និង កថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះត្រូវយកមកអនុវត្ត ចំពោះសិទ្ធិលុបចោលនៃបុគ្គលនីមួយៗនោះ ។

ផ្នែកទី ៤
ការតំណាង

មាត្រា ៣៦៤.– និយមន័យនៃការតំណាង

ការតំណាងសំដៅទៅលើទំនាក់ទំនងគតិយុត្តដែលអានុភាពនៃកិច្ចសន្យាត្រូវមានចំពោះម្ចាស់សិទ្ធិផ្ទាល់ ក្នុងករណីដែលអ្នកតំណាង ធ្វើកិច្ចសន្យាជាមួយភាគីម្ខាងទៀត

ដោយបង្ហាញថា ការធ្វើកិច្ចសន្យានោះ គឺ ធ្វើសម្រាប់ម្ចាស់សិទ្ធិ ក្នុងទំហំនៃសិទ្ធិតំណាង ។

មាត្រា ៣៦៥.– កំណើតនៃសិទ្ធិតំណាង

សិទ្ធិតំណាងកើតមានឡើងដោយកិច្ចសន្យារវាងម្ចាស់សិទ្ធិ និង អ្នកតំណាង ឬ ដោយបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ ។

មាត្រា ៣៦៦.– ទំហំនៃសិទ្ធិតំណាង

១-ទំហំនៃសិទ្ធិតំណាងត្រូវកំណត់ដោយកិច្ចសន្យាដែលប្រគល់សិទ្ធិតំណាងទៅឱ្យអ្នកតំណាង ។ ក្នុងករណីដែលសិទ្ធិតំណាងត្រូវកើតឡើងដោយបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ ទំហំនៃសិទ្ធិតំណាងក៏ត្រូវកំណត់ដោយច្បាប់នោះដែរ ។

២-ក្នុងករណីដែលទំហំនៃសិទ្ធិតំណាងមិនបានកំណត់ទេ អ្នកតំណាងត្រូវមានសិទ្ធិចំពោះអំពើថែរក្សា និង អំពើកែលំអ ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះអំពើកែលំអដែលផ្លាស់ប្តូរលក្ខណៈនៃវត្ថុ ឬ សិទ្ធិដែលជាកម្មវត្ថុនៃការតំណាង ។

មាត្រា ៣៦៧.– ការកម្រិតសិទ្ធិតំណាង

១-ទោះបីក្នុងទំហំនៃសិទ្ធិតំណាងក៏ដោយ ចំពោះអំពើដែលផលប្រយោជន៍របស់អ្នកតំណាង និង របស់ម្ចាស់សិទ្ធិ មានភាពផ្ទុយគ្នា អ្នកតំណាងគ្មានសិទ្ធិទេ ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលមានការយល់ព្រម ពីម្ចាស់សិទ្ធិ ។

២-ចំពោះកិច្ចការជំនួញរវាងម្ចាស់សិទ្ធិ និង អ្នកតំណាង ត្រូវសន្មតថា ផលប្រយោជន៍ម្ចាស់សិទ្ធិ និង ផលប្រយោជន៍អ្នកតំណាង មានភាពផ្ទុយគ្នា ។

៣-បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ និង ទី ២ ខាងលើនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីដែលអ្នកតំណាង ធ្វើជាតំណាងឱ្យម្ចាស់សិទ្ធិផង ធ្វើជាតំណាងឱ្យតតិយជនផង ហើយផលប្រយោជន៍ម្ចាស់សិទ្ធិ និង ផលប្រយោជន៍តតិយជន មានភាពផ្ទុយគ្នា ។

មាត្រា ៣៦៨.– មូលហេតុនៃការរលត់សិទ្ធិតំណាង

១-សិទ្ធិតំណាងដែលបានទទួលពីម្ចាស់សិទ្ធិដោយកិច្ចសន្យា ត្រូវរលត់ដោយសារមូលហេតុខាងក្រោមនេះ :

ក-មរណភាព ធនក្ស័យ ឬ ការរំលាយរបស់ម្ចាស់សិទ្ធិ ។

ខ-មរណភាព ធនក្ស័យ ឬ ការកម្រិតនូវសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពរបស់អ្នកតំណាង ។

គ-ការបញ្ចប់អាណត្តិ កិច្ចសន្យាការងារ ឬ ទំនាក់ទំនងគតិយុត្តផ្សេងទៀតដែលបានប្រគល់សិទ្ធិតំណាង ។

២-ការតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ត្រូវរលត់ដោយសារមូលហេតុដែលបានកំណត់ក្នុងច្បាប់ ។

មាត្រា ៣៦៩.– ការតំណាងដោយគ្មានសិទ្ធិ

១-អំពើដែលអ្នកគ្មានសិទ្ធិតំណាងធ្វើក្នុងនាមជាអ្នកតំណាងរបស់អ្នកដទៃ មិនត្រូវបង្កើតអានុភាពចំពោះម្ចាស់សិទ្ធិទេ ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលម្ចាស់សិទ្ធិបានផ្តល់សច្ចានុមតិចំពោះអំពើនោះ ។

២-ភាគីម្ខាងទៀតនៃសកម្មភាពនៃការតំណាងដោយគ្មានសិទ្ធិ មិនអាចអះអាងថាអានុភាពនៃសកម្មភាពត្រូវមាន ចំពោះអ្នកតំណាងដោយគ្មានសិទ្ធិឡើយ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវរារាំងភាគីម្ខាងទៀត ក្នុងការទាមទារឱ្យអ្នកតំណាងដោយគ្មានសិទ្ធិទទួលខុសត្រូវដោយផ្អែកលើបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៣៧១ (ការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកតំណាងដោយគ្មានសិទ្ធិ) នៃក្រមនេះ ។

មាត្រា ៣៧០.– សច្ចានុមតិចំពោះអំពើតំណាងដោយគ្មានសិទ្ធិ និង សិទ្ធិលុបចោលរបស់ភាគីម្ខាងទៀត

១-ប្រសិនបើមិនបានផ្តល់សច្ចានុមតិចំពោះភាគីម្ខាងទៀតទេ ម្ចាស់សិទ្ធិមិនអាចអះអាងអានុភាពនៃសច្ចានុមតិនោះ ចំពោះភាគីម្ខាងទៀតបានឡើយ ។

២-អំពើតំណាងដោយគ្មានសិទ្ធិ ត្រូវមានសុពលភាពប្រតិសកម្ម ដោយសច្ចានុមតិតាំងពីពេលដែលអំពើនោះ ត្រូវបានធ្វើឡើង ។ ប៉ុន្តែ សច្ចានុមតិនោះមិនអាចធ្វើឱ្យខូចផលប្រយោជន៍តតិយជន ដែលបានកើតឡើងក្នុងអំឡុងពេល ចាប់តាំងពីពេលដែលអំពើតំណាងដោយគ្មានសិទ្ធិនោះត្រូវបានធ្វើឡើង រហូតដល់ពេលផ្តល់សច្ចានុមតិ ។

៣-ភាគីម្ខាងទៀតនៃអំពើតំណាងដោយគ្មានសិទ្ធិ អាចដាស់តឿនឱ្យម្ចាស់សិទ្ធិឆ្លើយអំពីការផ្តល់ ឬ មិនផ្តល់សច្ចានុមតិ ដោយកំណត់អំឡុងពេលមួយសមរម្យដើម្បីឆ្លើយ ។ ប្រសិនបើម្ចាស់សិទ្ធិមិនឆ្លើយក្នុងអំឡុងពេលដែលបានកំណត់នោះទេ ត្រូវចាត់ទុកថា ម្ចាស់សិទ្ធិបដិសេធការផ្តល់សច្ចានុមតិ ។

៤-ភាគីម្ខាងទៀតអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាដែលត្រូវបានធ្វើដោយអ្នកគ្មានសិទ្ធិតំណាង មុនពេលម្ចាស់សិទ្ធិផ្តល់សច្ចានុមតិបាន ។ នៅក្រោយពេលភាគីម្ខាងទៀតបានលុបចោលកិច្ចសន្យា ម្ចាស់សិទ្ធិមិនអាចផ្តល់សច្ចានុមតិចំពោះអំពើតំណាងដោយគ្មានសិទ្ធិបានឡើយ ។

មាត្រា ៣៧១.– ការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកតំណាងដោយគ្មានសិទ្ធិ

ប្រសិនបើជនដែលធ្វើកិច្ចសន្យាក្នុងនាមជាអ្នកតំណាងសម្រាប់ជនដទៃ មិនអាចបញ្ជាក់នូវសិទ្ធិតំណាង ឬ មិនអាចទទួលសច្ចានុមតិពីសាមីខ្លួនបានទេ ជននោះត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការអនុវត្ត ឬ ទទួលខុសត្រូវក្នុងការសងការខូចខាត តាមការជ្រើសរើសរបស់ភាគីម្ខាងទៀត ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើភាគីម្ខាងទៀតបានដឹងអំពីនត្ថិភាពនៃសិទ្ធិតំណាង អ្នកតំណាងដោយគ្មានសិទ្ធិអាចរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវនោះបាន ។ អ្នកតំណាងដោយគ្មានសិទ្ធិដែលគ្មានកំហុស ក្នុងការធ្វើអំពើតំណាងដោយគ្មានសិទ្ធិ ក៏អាចរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវដែលបានកំណត់ក្នុងមាត្រានេះបានដែរ ទោះបីជាភាគីម្ខាងទៀតមិនបានដឹងអំពីនត្ថិភាពនៃសិទ្ធិតំណាង ដោយកំហុសក៏ដោយ ។

មាត្រា ៣៧២.– ការតំណាងដែលមានលក្ខណៈជារូបភាព

១-ក្នុងករណីដែលអ្នកតំណាងធ្វើកិច្ចសន្យា ដោយហួសពីទំហំនៃសិទ្ធិតំណាង ប្រសិនបើភាគីម្ខាងទៀតជឿជាក់ថា អ្នកតំណាងមានសិទ្ធិតំណាងចំពោះកិច្ចសន្យានោះ ហើយគ្មានកំហុសក្នុងការជឿនោះទេ ម្ចាស់សិទ្ធិត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការអនុវត្តកិច្ចសន្យានោះ ចំពោះភាគីម្ខាងទៀត ។

២-ក្រោយពីពេលដែលសិទ្ធិតំណាងបានរលត់ ប្រសិនបើភាគីម្ខាងទៀតបានធ្វើកិច្ចសន្យា ជាមួយនឹងអ្នកដែលបង្ហាញខ្លួនថា ជាអ្នកតំណាង ម្ចាស់សិទ្ធិត្រូវទទួលខុសត្រូវ

ក្នុងការអនុវត្តកិច្ចសន្យានោះចំពោះភាគីម្ខាងទៀត ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលភាគីម្ខាងទៀតដឹងអំពីការរលត់នៃសិទ្ធិតំណាងនោះ ឬ មិនដឹងអំពីការរលត់នោះដោយមានកំហុស ។

៣-ក្នុងករណីដែលម្ចាស់សិទ្ធិមិនបានប្រគល់សិទ្ធិតំណាងទៅអ្នកផ្សេង ប៉ុន្តែ ម្ចាស់សិទ្ធិបានបង្ហាញដូចជាខ្លួនបានប្រគល់សិទ្ធិតំណាងនោះទៅឱ្យអ្នកផ្សេង ឬ អនុញ្ញាតឱ្យអ្នកផ្សេងនោះបង្ហាញថា អ្នកនោះមានសិទ្ធិតំណាង ម្ចាស់សិទ្ធិត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការអនុវត្តកិច្ចសន្យាចំពោះភាគីម្ខាងទៀត ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលភាគីម្ខាងទៀតដឹងអំពីនត្ថិភាពនៃសិទ្ធិតំណាងនោះ ឬ មិនដឹងអំពីនត្ថិភាពនោះដោយមានកំហុស ។

មាត្រា ៣៧៣.– អំពើតំណាងដែលមិនបង្ហាញច្បាស់លាស់

១-ក្នុងករណីដែលអ្នកតំណាងមានឆន្ទៈក្នុងការធ្វើកិច្ចការសម្រាប់ម្ចាស់សិទ្ធិ តែបានធ្វើកិច្ចការនោះ ដោយមិនបង្ហាញថា ធ្វើសម្រាប់ម្ចាស់សិទ្ធិទេ ភាគីម្ខាងទៀតអាចអះអាងថាកិច្ចសន្យាត្រូវបានបង្កើតឡើងជាមួយនឹងអ្នកតំណាងនោះបាន ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើភាគីម្ខាងទៀតបានដឹងនៅពេលបង្កើតកិច្ចសន្យាថា អ្នកតំណាងធ្វើកិច្ចសន្យានោះ សម្រាប់ម្ចាស់សិទ្ធិ ភាគីម្ខាងទៀតនោះអាចអះអាងអំពីការបង្កើតកិច្ចសន្យាតែជាមួយម្ចាស់សិទ្ធិប៉ុណ្ណោះ ។

២-ប្រសិនបើភាគីម្ខាងទៀតបែរជាដឹងអំពីអត្ថិភាពនៃម្ចាស់សិទ្ធិ ក្រោយពេលបង្កើតកិច្ចសន្យាជាមួយនឹងអ្នកតំណាងដែលបានធ្វើកិច្ចការ ដោយមិនបង្ហាញថា ធ្វើសម្រាប់ម្ចាស់សិទ្ធិទេ ភាគីម្ខាងទៀតនោះអាចអះអាងការបង្កើតកិច្ចសន្យា ជាមួយម្ចាស់សិទ្ធិបាន ។

មាត្រា ៣៧៤.– វិការៈនៃអំពើតំណាង

១-ក្នុងករណីដែលអានុភាពនៃកិច្ចសន្យាដែលអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបង្កើត ត្រូវទទួលនូវឥទ្ធិពល ដោយសារមានការភាន់ច្រឡំ ការឆបោក ការគម្រាមកំហែង ឬ ដោយសារមានកំហុសក្នុងការដឹង ឬ មិនដឹងហេតុណាមួយ អត្ថិភាព ឬ នត្ថិភាពនៃហេតុនោះ ត្រូវវិនិច្ឆ័យចំពោះអ្នកតំណាង ។

២-ក្នុងការអនុវត្តបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ បើម្ចាស់សិទ្ធិបានប្រគល់ឱ្យអ្នកតំណាងធ្វើកិច្ចសន្យាដែលត្រូវបានកំណត់ពិសេស ម្ចាស់សិទ្ធិមិនអាចអះអាងថា អ្នកតំណាងមិនបានដឹងនូវហេតុណាដែលម្ចាស់សិទ្ធិដឹងនោះ បានឡើយ ។ បញ្ញត្តិនេះត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាដែរ ចំពោះហេតុដែលម្ចាស់សិទ្ធិមិនបានដឹងដោយមានកំហុស ។

មាត្រា ៣៧៥.– សមត្ថភាពនៃអ្នកតំណាង

ម្ចាស់សិទ្ធិក៏អាចប្រគល់សិទ្ធិតំណាងដល់ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពបានដែរ ។ ក្នុងករណីនេះ ម្ចាស់សិទ្ធិមិនអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអ្នកតំណាងដែលជាជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព ជាមួយនឹងភាគីម្ខាងទៀតដោយយកមូលហេតុនៃការកម្រិតសមត្ថភាពរបស់អ្នកតំណាងនោះ បានឡើយ ។

មាត្រា ៣៧៦.– អនុតំណាង

អ្នកតំណាងដោយកិច្ចសន្យាជាមួយនឹងម្ចាស់សិទ្ធិ មិនអាចជ្រើសតាំងអនុតំណាងបានឡើយ ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលបានទទួលការយល់ព្រមពីម្ចាស់សិទ្ធិ ឬ មានហេតុដែលជៀសវាងមិនបាន។

មាត្រា ៣៧៧.– ការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកតំណាង ក្នុងករណីដែលបានជ្រើសតាំងអនុតំណាង

១-នៅពេលដែលអ្នកតំណាង បានជ្រើសតាំងអនុតំណាង តាមបញ្ញត្តិនៃវាក្យខណ្ឌទី ២ មាត្រា ៣៧៦ (អនុតំណាង) ខាងលើ អ្នកតំណាងត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការជ្រើសតាំង និង ត្រួតពិនិត្យអនុតំណាងនោះ ចំពោះម្ចាស់សិទ្ធិ ។

២-ក្នុងករណីដែលអ្នកតំណាងបានជ្រើសតាំងអនុតំណាង តាមការកំណត់របស់ម្ចាស់សិទ្ធិ អ្នកតំណាងមិនត្រូវទទួលខុសត្រូវនូវអំពើរបស់អនុតំណាងនោះ លើកលែងតែក្នុងករណីដែលអ្នកតំណាងបានដឹងអំពីភាពមិនសមស្រប ឬ ភាពមិនស្មោះត្រង់របស់អនុ-តំណាង តែមិនបានជូនដំណឹងអំពីភាពនោះទៅម្ចាស់សិទ្ធិ ឬ មិនបានដកអនុតំណាងចេញ ។

៣-ប្រសិនបើអ្នកតំណាងបានជ្រើសតាំងអនុតំណាង ដោយមិនធ្វើតាមបញ្ញត្តិនៃ

វាក្យខណ្ឌទី ២ មាត្រា ៣៧៦ (អនុតំណាង) ខាងលើទេ អំពើរបស់អនុតំណាងគ្មានអានុភាពទៅលើម្ចាស់សិទ្ធិឡើយ ។ ប៉ុន្តែ ភាគីម្ខាងទៀតដែលមិនបានដឹងថា អនុតំណាងនោះគ្មានសិទ្ធិទេ អាចអះអាងនូវការទទួលខុសត្រូវក្នុងការអនុវត្ត ឬ ក្នុងការសងការខូចខាត ចំពោះអ្នកតំណាងបាន បើខ្លួនគ្មានកំហុសក្នុងការមិនបានដឹងនោះ ។

មាត្រា ៣៧៨.– ឋានៈនៃអនុតំណាង

១-អំពើដែលអនុតំណាងបានធ្វើក្នុងទំហំនៃសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ដោយបញ្ជាក់ថាធ្វើសម្រាប់ម្ចាស់សិទ្ធិ ត្រូវជាចំណងចងម្ចាស់សិទ្ធិ ។

២-អនុតំណាងត្រូវមានសិទ្ធិ និង ករណីយកិច្ចចំពោះម្ចាស់សិទ្ធិ ដូចអ្នកតំណាង ។

៣-បញ្ញត្តិនៃផ្នែកទី ៤ នេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះទំនាក់ទំនងរវាងម្ចាស់សិទ្ធិ និង អនុតំណាង ដោយចាត់ទុកថា អនុតំណាងជាអ្នកតំណាង ។

ផ្នែកទី ៥
កិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើងសម្រាប់តតិយជន

មាត្រា ៣៧៩.– និយមន័យ

១-ភាគីនៃកិច្ចសន្យា អាចឱ្យតតិយជនទទួលសិទ្ធិដែលកើតឡើងដោយកិច្ចសន្យានោះបាន ។ ក្នុងករណីនេះ អ្នកដែលត្រូវផ្តល់តាវកាលិកទៅតតិយជននោះ ហៅថា “អ្នកព្រមផ្តល់” ។ រីឯភាគីម្ខាងទៀតរបស់អ្នកព្រមផ្តល់នោះ ហៅថា “អ្នកទាមទារការផ្តល់” ។ ម្យ៉ាងទៀត តតិយជនដែលនឹងទទួលតាវកាលិក ហៅថា “អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍” ។

២-អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ អាចទាមទារអ្នកព្រមផ្តល់ឱ្យផ្តល់តាវកាលិកដោយចំពោះបាន ។

មាត្រា ៣៨០.– អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍

នៅពេលធ្វើការសន្យា មិនចាំបាច់មានអត្ថិភាពអ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ឡើយ

ប្រសិនបើល័ក្ខខ័ណ្ឌដើម្បីកំណត់អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍នោះ មានភាពច្បាស់លាស់ ។ ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីដែលគ្មានអ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ នៅពេលដែលអ្នកព្រមផ្តល់ត្រូវផ្តល់តាវកាលិក នោះការសន្យាដែលត្រូវផ្តល់តាវកាលិកឱ្យតតិយជន ត្រូវបាត់បង់អានុភាព ហើយអ្នកព្រមផ្តល់ អាចរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវបាន ដោយអនុវត្តចំពោះអ្នកទាមទារការផ្តល់ ។

មាត្រា ៣៨១.– ការបង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការទទួលផលប្រយោជន៍

១-ក្នុងអំឡុងពេលដែលអ្នកទទួលផលប្រយោជន៍មិនទាន់បង្ហាញឆន្ទៈទទួលផលប្រយោជន៍ ចំពោះអ្នកព្រមផ្តល់ ឬ អ្នកទាមទារការផ្តល់ អ្នកទាមទារការផ្តល់អាចដកការសន្យាផ្តល់សិទ្ធិឱ្យទៅអ្នកទទួលផលប្រយោជន៍នោះ នៅពេលណាក៏បានដែរ ដោយជូនដំណឹងទៅអ្នកព្រមផ្តល់ និង អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍នោះ ។

២-ក្រោយពីអ្នកទទួលផលប្រយោជន៍បានបង្ហាញឆន្ទៈទទួលផលប្រយោជន៍ ភាគីនៃកិច្ចសន្យាមិនអាចប្តូរ ឬ រំលត់នូវសិទ្ធិរបស់អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍នេះបានឡើយ ។

មាត្រា ៣៨២.– ការតវ៉ារបស់អ្នកព្រមផ្តល់

អ្នកព្រមផ្តល់អាចអះអាងការតវ៉ាដែលកើតមកពីកិច្ចសន្យា ចំពោះអ្នកទទួលផលប្រយោជន៍បាន ។

មាត្រា ៣៨៣.– មោឃភាព ការលុបចោល និង ការរំលាយកិច្ចសន្យា

១-ក្នុងករណីដែលកិច្ចសន្យាមានមូលហេតុនៃមោឃភាព ឬ ការលុបចោល រវាងអ្នកទាមទារការផ្តល់ និង អ្នកព្រមផ្តល់ ភាគីនៃកិច្ចសន្យាអាចអះអាងនូវមោឃភាពនៃកិច្ចសន្យា ឬ ការលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបាន តាមបញ្ញត្តិស្តីពីមោឃភាព និង ការលុបចោល ក្នុងផ្នែកទី ៣ (មោឃភាព និង ការលុបចោល) នៃជំពូកទី ២ ទោះបីជាមានការសន្យាផ្តល់សិទ្ធិដល់តតិយជនក៏ដោយ ។

២-អ្នកព្រមផ្តល់អាចរំលាយកិច្ចសន្យា ដោយយកមូលហេតុនៃការបំពានកិច្ចសន្យារបស់អ្នកទាមទារការផ្តល់បាន ។ ក្នុងករណីដែលយកការបំពានកិច្ចសន្យារបស់អ្នកព្រម

ផ្តល់មកជាមូលហេតុនៃការរំលាយ បើមានអ្នកទទួលប្រយោជន៍ដែលបានបង្ហាញឆន្ទៈទទួលផលប្រយោជន៍ អ្នកទាមទារការផ្តល់អាចរំលាយកិច្ចសន្យា ដោយទទួលការយល់ព្រមពីតតិយជននោះ ។

ជំពូកទី ៣
ការអនុវត្តកិច្ចសន្យា

មាត្រា ៣៨៤.– ករណីយកិច្ចរបស់កូនបំណុលក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច

១-កូនបំណុលត្រូវអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ឱ្យស្របទៅតាមខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យា និង គោលការណ៍នៃភាពសុចរិត និង ភាពស្មោះត្រង់ ។

២-ការអនុវត្តតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវចាត់ទុកជាការសង ដែលនាំឱ្យកាតព្វកិច្ចរលត់ ។

មាត្រា ៣៨៥.– សិទ្ធិរបស់ម្ចាស់បំណុលក្នុងការទាមទារឱ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ច

១-ម្ចាស់បំណុលអាចទាមទារឱ្យកូនបំណុលអនុវត្តកាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវតុលាការ ។

២-ទោះបីជាមានបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះក៏ដោយ ម្ចាស់បំណុលមិនអាចទាមទារឱ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ច តាមផ្លូវតុលាការបានឡើយ ក្នុងករណីដែលមានការព្រមព្រៀងគ្នារវាងភាគីនៃកិច្ចសន្យាថា មិនទាមទារឱ្យអនុវត្ត តាមផ្លូវតុលាការ ។

៣-ទោះបីជាមានការកម្រិតនូវសិទ្ធិទាមទារឱ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវតុលាការ ដោយសារមានករណីត្រូវនឹងកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះក៏ដោយ ប្រសិនបើកូនបំណុលបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចដោយស្ម័គ្រចិត្តហើយ ម្ចាស់បំណុលអាចទទួល និង រក្សាទុកនូវតាវកាលិកនេះ ដោយចាត់ទុកថាជាការសងបាន ។

មាត្រា ៣៨៦.– ការតវ៉ាឱ្យអនុវត្តព្រមគ្នា

ភាគីនីមួយៗនៃកិច្ចសន្យាអញ្ញមញ្ញអាចប្រកែកមិនព្រមអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន រហូតដល់ពេលដែលភាគីម្ខាងទៀតផ្តល់នូវការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិន

ត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលកាតព្វកិច្ចរបស់ភាគីម្ខាងទៀត មិនទាន់ដល់ពេលកំណត់ដើម្បីអនុវត្ត ។

មាត្រា ៣៨៧.– ការតវ៉ាដោយមានការបារម្ភ

ភាគីដែលត្រូវអនុវត្តកាតព្វកិច្ចជាមុន នៅក្នុងកិច្ចសន្យាអញ្ញមញ្ញ អាចប្រកែកមិនព្រមអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនបាន ក្នុងករណីដែលមានការបារម្ភដែលគួរឱ្យកត់សម្គាល់ថា ភាគីម្ខាងទៀតនឹងមិនអនុវត្តតាមខ្លឹមសារនៃកាតព្វកិច្ច ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលភាគីម្ខាងទៀតដាក់ប្រាតិភោគ ឬ ចាត់ចែងវិធានការផ្សេងទៀត ដើម្បីរំលត់ការបារម្ភនោះ ។

មាត្រា ៣៨៨.– ការអនុវត្តតាមបញ្ញត្តិស្តីពីការសង

ក្រៅពីបញ្ញត្តិនៃជំពូកទី ៣ (ការអនុវត្តកិច្ចសន្យា) នេះ បញ្ញត្តិស្តីពីការសងដែលបានកំណត់នៅក្នុងផ្នែកទី ១ (ការសង) នៃជំពូកទី ៧ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះការអនុវត្តកិច្ចសន្យា ។

ជំពូកទី ៤
ការសង្គ្រោះចំពោះការបំពានលើកិច្ចសន្យា

ផ្នែកទី ១
បទប្បញ្ញត្តិទូទៅស្តីពីការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច

មាត្រា ៣៨៩.– និយមន័យ និង ទម្រង់នៃការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច

ការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច សំដៅទៅលើករណីដែលកូនបំណុលមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចដែលកើតឡើងពីកិច្ចសន្យា ។ ទម្រង់នៃការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច មានដូចខាងក្រោមនេះ :

ក-កូនបំណុលមិនអាចអនុវត្តកាតព្វកិច្ចឱ្យទាន់ពេលកំណត់ត្រូវអនុវត្ត ដោយសារការយឺតយ៉ាវក្នុងការអនុវត្ត ។

ខ-អលទ្ធភាពក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ។

គំរូកិច្ចសន្យាសំខាន់ៗ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

<u>កិច្ចសន្យាព្រមព្រៀងជួលដី</u>

កិច្ចព្រមព្រៀងជួលនេះ ត្រូវបានធ្វើឡើងរវាង:

១- លោក..កាន់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសញ្ជាតិខ្មែរលេខ:..និងភរិយាឈ្មោះ ....កាន់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសញ្ជាតិខ្មែរលេខ..មានអាស័យដ្ឋានលេខ ....ផ្លូវលេខ....................សង្កាត់ ....ខណ្ឌ..ខេត្ត.. ជាម្ចាស់ដី ដែលមានទីតាំង ស្ថិតនៅ.. ....(ចាប់ពីពេលនេះតទៅ ហៅកាត់ថា **ភាគី"ក"**) ។

និង

២- លោក ....ភេទ................

កើតនៅថ្ងៃទី............ខែ............ឆ្នាំ................កាន់លិខិតឆ្លងដែនលេខ..មានអាស័យដ្ឋានលេខ .... ផ្លូវ...............សង្កាត់ ....ខណ្ឌ.. ខេត្ត.. ជាអ្នកជួលដី (ចាប់ពីពេលនេះតទៅ ហៅកាត់ថា **ភាគី"ខ"**) ។

ភាគី"ក" និងភាគី"ខ" បានព្រមព្រៀងគ្នាតាមប្រការ និងលក្ខខណ្ឌដូចតទៅ:

<u>ប្រការ១:</u> កិច្ចព្រមព្រៀងជួល

ភាគី"ក" យល់ព្រមជួលដី អោយ **ភាគី"ខ"** ក្នុងរយៈពេល...........................ឆ្នាំ គិតចាប់ពីថ្ងៃទី .... .ខែ ....ឆ្នាំ ....រហូតដល់ថ្ងៃទី..................ខែ..................ឆ្នាំ..................(តទៅនេះហៅកាត់ថា **"រយៈពេលជួល"**) ។

<u>ប្រការ២:</u> ថ្លៃឈ្នួលប្រចាំខែ

ថ្លៃឈ្នួលប្រចាំខែគឺ ....USD (..................................ដុល្លារអាមេរិកក្នុងមួយខែ) ក្នុងរយៈពេលជួល ហៅថា ប្រាក់ឈ្នួល **ភាគី"ខ"** ត្រូវបង់ប្រាក់ឈ្នួលទៅអោយ **ភាគី"ក"** នៃដើមខែនីមួយៗនៅរៀងរាល់ខែដោយចន្លោះពីថ្ងៃទី ០១ ដល់ថ្ងៃទី ០៧ នៃដើមខែនីមួយៗ ។ ប្រសិនបើ **ភាគី"ខ"** ខកខានមិនបានបង់ប្រាក់ឈ្នួលទៅតាមកិច្ចសន្យានេះទេ ប្រាក់កក់ និងត្រូវទុកជាអសារបង់ ហើយចំពោះកិច្ចសន្យាជួលដី ត្រូវទុកជាមោឃៈដោយស្វ័យប្រវត្តិ ។

ប្រការ៣: ប្រាក់កក់

ភាគី "ខ" បានយល់ព្រមបង់ប្រាក់កក់ជូនទៅ **ភាគី "ក"** ចំនួន ....USD (...ដុល្លារអាមេរិក) ស្មើនឹងប្រាក់ឈ្នួលប្រចាំខែ ....ខែ ចាប់ពីពេលនេះតទៅហៅកាត់ថា ប្រាក់កក់ ប្រសិនបើ **ភាគី "ខ"** បញ្ចប់កិច្ចសន្យាជួលមុនកាលកំណត់ជួលនេះ ប្រាក់កក់ត្រូវទុកជាអសារបង់របស់ **ភាគី "ក"** ។ ប៉ុន្តែក្រោយពេលផុតកំណត់រយៈពេលជួល **ភាគី "ក"** ត្រូវបង្វិលប្រាក់កក់ជូន **ភាគី "ខ"** វិញគ្រប់ចំនួន ។

ប្រការ៤: ការលក់ដី ឬផ្ទេរ

ប្រសិនបើ **ភាគី "ក"** ធ្វើការលក់ដីខាងលើនេះទៅអោយភាគីណា ឬ ក្រុមហ៊ុនណាមួយផ្សេងនោះ **ភាគី "ក"** និងម្ចាស់កម្មសិទ្ធិថ្មីត្រូវរក្សា និងគោរពតាមគ្រប់លក្ខខណ្ឌនៃកិច្ចសន្យាជួលនៅដដែល រហូតដល់ពេលផុតកំណត់នៃកិច្ចសន្យាជួល ។ **ភាគី "ខ"** មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតិអោយធ្វើការផ្ទេរ ឬ ជួលបន្តដីនេះទៅអោយភាគីទី៣ បានឡើយ ។ (អាចជួលបាន) ត្រូវតែជូនដំណឹង និងមានការឯកភាពយល់ព្រមពីសំណាក់ **ភាគី "ក"** ជាមុនសិន ។

ប្រការ៥: លើប្រាក់ពន្ធ ទឹក ភ្លើង និងសេវាកម្មផ្សេងៗ

ភាគី "ខ" ត្រូវទទួលខុសត្រូវថ្លៃប្រើប្រាស់ ទឹក ភ្លើងអគ្គិសនី សំរាម ទូរស័ព្ទ ទូរទស្សន៍ខ្សែកាប និងការបង់ពន្ធធ្វើអាជីវកម្មនៅលើដីនេះ ។ល។ តាមច្បាប់រដ្ឋដែលបានកំណត់អោយបង់ និងតាមវិក័យប័ត្រដែលក្រុមហ៊ុននីមួយៗបានផ្តល់អោយ ក្នុងកំឡុងពេលនៅកិច្ចសន្យាជួល ។ ប្រសិនបើវិក័យប័ត្រដែលមិនបានបង់ និងត្រូវកាត់យកពីប្រាក់កក់នៅពេលផុតកំណត់រយៈពេលជួល ។

ប្រការ៦: សុវត្ថិភាពសង្គម និងការថែទាំ

ភាគី "ខ" ត្រូវជួយថែទាំដីនេះក្នុងលក្ខណៈល្អត្រឹមត្រូវ និងមានអនាម័យក្នុងកំឡុងពេលជួល ហើយ **ភាគី "ខ"** មិនត្រូវប្រើប្រាស់ដីនេះ ដើម្បីធ្វើសកម្មភាពផ្ទុយ និងច្បាប់ ឬខុសច្បាប់ផ្សេងៗ ឡើយ ដូចជា: ជួញដូរគ្រឿងញៀន, បើកបន, ឬផ្ទុកអាវុធ ។ល។ ហើយត្រូវទទួលខុសត្រូវទាំងស្រុង ចំពោះសកម្មភាពរបស់ខ្លួនផ្ទាល់ ។ ករណីអគ្គិភ័យ និងការបង្កជំលោះជាមួយអ្នកជិតខាង និងការបាត់បង់ដែលបង្កឡើងដោយការធ្វេសប្រហែសរបស់ **ភាគី "ខ"** នោះ ជាបន្ទុករបស់ **ភាគី "ខ"** ក្នុងការសងការខូចខាត ។

ប្រការ៧: ការយល់អំពីកិច្ចសន្យាជួល

កិច្ចសន្យានេះត្រូវធ្វើឡើងចំនួន ០៣ច្បាប់ ដែលមានខ្លឹមសារ និងសុពលភាពស្មើគ្នា ។ ភាគីទាំងពីរបាន អានគ្រប់ខ្លឹមសារ និងលក្ខខណ្ឌក្នុងកិច្ចសន្យានេះ ហើយភាគីនីមួយៗ ត្រូវគោរពគ្រប់ប្រការតាម លក្ខខណ្ឌនៃកិច្ចសន្យានេះ ។ ប្រសិនបើភាគីណាមួយប្រព្រឹត្តបទល្មើស និងកិច្ចសន្យានេះ ភាគីនោះត្រូវ ទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខច្បាប់ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ហើយកិច្ចសន្យានេះ ភាគីនីមួយៗរក្សាទុក ម្នាក់មួយច្បាប់ និងសាក្សីមួយច្បាប់ និងយល់ព្រមផ្តិតមេដៃស្តាំទុកជាភស្តុតាង ។

ធ្វើនៅ, ថ្ងៃទី .... ខែ.................... ឆ្នាំ ....

ស្នាមមេដៃភាគី "ខ" **សាក្សី** **ស្នាមមេដៃភាគី "ក"**

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

<u>កិច្ចសន្យាលក់_ទិញដី_ផ្ទះ</u>

ខ្ញុំបាទ-នាងខ្ញុំឈ្មោះ...............................អាយុ...........ឆ្នាំ កាន់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសញ្ជាតិខ្មែរលេខ............. ចុះថ្ងៃទី..........ខែ..........ឆ្នាំ.......... មានទីលំនៅផ្ទះលេខ............ផ្លូវលេខ........... ក្រុមទី............ភូមិ................... ឃុំ/សង្កាត់......................ស្រុក/ខណ្ឌ.....................ខេត្ត/ក្រុង...................... ហៅកាត់ថា **ភាគី"ក" ជាអ្នកទិញ** .... ។

ខ្ញុំបាទ-នាងខ្ញុំឈ្មោះ...............................អាយុ...........ឆ្នាំ កាន់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសញ្ជាតិខ្មែរលេខ............. ចុះថ្ងៃទី..........ខែ..........ឆ្នាំ.......... មានទីលំនៅផ្ទះលេខ............ផ្លូវលេខ........... ក្រុមទី............ភូមិ................... ឃុំ/សង្កាត់......................ស្រុក/ខណ្ឌ.....................ខេត្ត/ក្រុង...................... ហៅកាត់ថា **ភាគី"ខ" ជាអ្នកលក់** .... ។

ភាគី"ក" និងភាគី"ខ" បានព្រមព្រៀងចុះកិច្ចសន្យាលក់-ទិញ តាមប្រការដូចខាងក្រោម:

<u>ប្រការ១:</u> អចលនទ្រព្យ ដី ឬផ្ទះ

ប័ណ្ណសំគាល់សិទ្ធិកាន់កាប់អចលនទ្រព្យលេខ..................................ចុះថ្ងៃទី.........ខែ..........ឆ្នាំ........... ចេញ ដោយស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ច.. ។

<u>ប្រការ២:</u> អំពីតម្លៃអចលនទ្រព្យ និងការទូទាត់

ភាគីទាំងពីរបានឯកភាពលើតម្លៃអចលនទ្រព្យ គឺ.....................ដុល្លារ (...) ដែលត្រូវទូទាត់តាមរយៈ តាមសាច់ប្រាក់សុទ្ធ នៅពេលដែល ភាគី"ខ" រៀបចំឯកសាររួចរាល់ផ្តល់ឱ្យភាគី"ក" ចុះថ្ងៃទី.........ខែ.............ឆ្នាំ.............. ។

<u>ប្រការ៣:</u> ការទទួលខុសត្រូវរបស់ភាគី"ខ"

ត្រូវបំពេញបែបបទលើឯកសារ (កាត់ឈ្មោះ) នៃអចលនទ្រព្យនេះប្រគល់ឱ្យភាគី"ក" ដោយថ្លៃចំណាយ នៃសេវា ក្នុងកាត់ឈ្មោះនេះជាការទទួលខុសត្រូវរបស់ភាគី"ខ" ។

<u>ប្រការ៤:</u> ការទទួលខុសត្រូវរបស់ភាគី"ក"

ភាគី"ក" មានសិទ្ធិកាន់កាប់ឯកសារទៅជំរះបញ្ជីលក់-ទិញ នៅគ្រប់ស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ច ។

ប្រការ៥: កិច្ចសន្យានេះធ្វើឡើងជាភាសាខ្មែរចំនួន ០៤ច្បាប់ សម្រាប់ភាគី"ក" និងភាគី"ខ" រក្សាទុកចំនួន ០១ច្បាប់ម្នាក់ មេធាវី ០១ច្បាប់ និងតំកល់ទុកនៅឃុំ/សង្កាត់ចំនួន ០១ច្បាប់ ។

ប្រការ៦: កិច្ចសន្យានេះធ្វើឡើងរវាងភាគី"ក" និងភាគី"ខ" ដោយគ្មានការបង្ខិតបង្ខំពីភាគីណាមួយឡើយ ហើយកិច្ចសន្យានេះមានសុពលភាពនៅពេលដែលចុះហត្ថលេខា និងផ្ដិតស្នាមមេដៃស្ដាំ ជាភស្ដុតាង ។

ធ្វើនៅ................., ថ្ងៃទី...........ខែ............ឆ្នាំ.............

ភាគី"ខ"	**សាក្សីភាគី"ខ"**	**សាក្សីភាគី"ក"**	**ភាគី"ក"**
ឈ្មោះ...........................	ឈ្មោះ...........................	ឈ្មោះ...........................	ឈ្មោះ...........................

លេខៈ..................

បានឃើញ និង បញ្ជាក់ថា ស្នាមមេដៃស្ដាំទាំងអស់តាមឈ្មោះរៀងគ្នាខាងលើ ពិតជាបានផ្ដិតនៅចំពោះមុខយើងជាមេឃុំ/ចៅសង្កាត់ តាមខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យាប្រាកដមែន ។

ធ្វើនៅ..............ថ្ងៃទី...........ខែ............ឆ្នាំ..........

មេឃុំ/ចៅសង្កាត់ ....

បានឃើញ និង បញ្ជាក់ថា

ភាគីទាំងពីរបានផ្ដិតមេដៃស្ដាំ ចំពោះមុខមេធាវីប្រាកដមែន ។

ធ្វើនៅ.............ថ្ងៃទី.........ខែ...........ឆ្នាំ..........

មេធាវី

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

<u>លិខិតសងប្រាក់</u>

ខ្ញុំបាទ-នាងខ្ញុំឈ្មោះ...........................អាយុ..........ឆ្នាំ កាន់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសញ្ជាតិខ្មែរលេខ................... ចុះថ្ងៃទី.........ខែ..........ឆ្នាំ.......... មានទីលំនៅផ្ទះលេខ............ផ្លូវលេខ........... ក្រុមទី............ភូមិ.................. ឃុំ/សង្កាត់.....................ស្រុក/ខណ្ឌ.....................ខេត្ត/ក្រុង...................... ។

បានសងប្រាក់ចំនួន.......................ដុល្លារ (...) នៅថ្ងៃទី............ ខែ............ឆ្នាំ............. ។

ទៅឱ្យឈ្មោះ..............................អាយុ............ឆ្នាំ កាន់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសញ្ជាតិខ្មែរលេខ....................... ចុះថ្ងៃទី...........ខែ..........ឆ្នាំ........... មានទីលំនៅផ្ទះលេខ............ផ្លូវលេខ........... ក្រុមទី............ភូមិ.................. ឃុំ/សង្កាត់.....................ស្រុក/ខណ្ឌ.....................ខេត្ត/ក្រុង...................... ។

សងប្រាក់គ្រប់ចំនួន ហើយសូមបញ្ចប់នូវកិច្ចសន្យាទិញ-លក់ដីនិងផ្ទះ ចុះថ្ងៃទី.........ខែ..........ឆ្នាំ............ ចាប់ពីពេលនេះតទៅ ។

ធ្វើនៅ..............ថ្ងៃទី..........ខែ...........ឆ្នាំ២០.......

ស្នាមមេដៃស្តាំសងប្រាក់ សាក្សីអ្នកសងប្រាក់ សាក្សីអ្នកទទួលប្រាក់ ស្នាមមេដៃស្តាំអ្នកទទួលប្រាក់

ឈ្មោះ........................... ឈ្មោះ........................... ឈ្មោះ........................... ឈ្មោះ...........................

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

<u>កិច្ចសន្យាខ្ចីប្រាក់_ដាក់បញ្ចាំ</u>

រវាងខ្ញុំបាទ-នាងខ្ញុំឈ្មោះ............................អាយុ..........ឆ្នាំ កាន់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសញ្ជាតិខ្មែរលេខ.............
ចុះថ្ងៃទី.........ខែ..........ឆ្នាំ.......... មានទីលំនៅផ្ទះលេខ............ផ្លូវលេខ........... ក្រុមទី............ភូមិ...................
ឃុំ/សង្កាត់......................ស្រុក/ខណ្ឌ......................ខេត្ត/ក្រុង...................... ហៅកាត់ថា **ភាគី"ក" ម្ចាស់ប្រាក់**។

និង

ខ្ញុំបាទ-នាងខ្ញុំឈ្មោះ................................អាយុ...........ឆ្នាំ កាន់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសញ្ជាតិខ្មែរលេខ.............
ចុះថ្ងៃទី..........ខែ..........ឆ្នាំ.......... មានទីលំនៅផ្ទះលេខ.............ផ្លូវលេខ........... ក្រុមទី............ភូមិ..................
ឃុំ/សង្កាត់......................ស្រុក/ខណ្ឌ.....................ខេត្ត/ក្រុង...................... ហៅកាត់ថា **ភាគី"ខ" ជាអ្នកខ្ចីប្រាក់**។

ភាគី"ក" និងភាគី"ខ" បានព្រមព្រៀង តាមប្រការដូចខាងក្រោម:

<u>ប្រការ១:</u> ភាគី"ក" យល់ព្រមឱ្យភាគី"ខ" ខ្ចីប្រាក់ចំនួន......................ដុល្លារ (..)
ភាគី"ខ"បានទទួលចំនួនទឹកប្រាក់នេះ នៅពេលចុះកិច្ចសន្យាចំពោះមុខសាក្សី និងមេធាវី ។

<u>ប្រការ២:</u> ភាគី"ខ" យល់ព្រមបង់ការប្រាក់ឱ្យភាគី"ក" ហើយភាគី"ក" យល់ព្រមទទួលការប្រាក់ពី ភាគី"ខ" ក្នុងអត្រាព្រមព្រៀង.............ភាគរយ ក្នុង១ខែ ស្មើនឹង....................(..)
នៃប្រាក់ដែលបានខ្ចី។ រយៈពេល..................................នៃការខ្ចីប្រាក់ គិតចាប់ពីថ្ងៃទី...........ខែ............
ឆ្នាំ.......... រហូតដល់ថ្ងៃទី..........ខែ...........ឆ្នាំ...........។

<u>ប្រការ៣:</u> ភាគី"ខ" យល់ព្រមបង់ការប្រាក់ឱ្យ ភាគី"ក" នៅថ្ងៃទី............ដើមខែនិមួយៗ ។ ភាគី"ក" យល់ព្រមឱ្យភាគី"ខ" បង់សងនូវចំនួនទឹកប្រាក់ខ្ចីទាំងអស់ ឬមួយផ្នែកណានោះ នៃកិច្ចសន្យានៅពេលណាក៏បានក្នុងពេលអនុវត្តកិច្ចសន្យានេះ បើកាលណាភាគី"ខ" មានបំណងចង់ចេញសងរួមទាំងប្រាក់ដើមនិងការប្រាក់ផង។ ក្នុងករណីភាគី"ខ" ពុំបានបង់ការក្នុងរយៈពេល**<u>០៣ខែជាប់ៗគ្នានោះ</u>** ភាគី"ខ"យល់ព្រមឱ្យភាគី"ក" ប្រើសិទ្ធិរបស់ខ្លួនក្នុងការបញ្ឈប់ ឬបញ្ចប់កិច្ចសន្យានេះបានដោយឯកតោភាគី ។
ភាគី"ខ"បានយល់ព្រមថា ករណីបង់ការប្រាក់យឺតយ៉ាវរហូតដល់ ០៣ខែ អនុញ្ញាតឱ្យភាគី"ខ" រឹបអូសយកផ្ទះ និងដីដែលបានដាក់បញ្ចាំឱ្យភាគី"ខ" រួចចុះចេញពីផ្ទះ និងដី ដោយគ្មានលក្ខខណ្ឌអ្វីទាំងអស់ ។

ប្រការ៤: យោងកិច្ចសន្យានេះ ដើម្បីធានាដល់ការបំពេញកាតព្វកិច្ចភាគី"ខ"បានដាក់អចលនទ្រព្យធានាមានដូចជា:

ល.រ	រាយមុខទ្រព្យសម្បត្តិដាក់បញ្ចាំ	ចំនួនច្បាប់	ផ្សេងៗ
១	ប័ណ្ណសំគាល់សិទ្ធិកាន់កាប់អចលនទ្រព: .... ចុះថ្ងៃទី.......ខែ..........ឆ្នាំ.........(ក្រុម/ភូមិ............ឃុំ/សង្កាត់..............) ស្រុក/ខណ្ឌ.........................ខេត្ត/ក្រុង..................................... ។		
២	ប័ណ្ណសំគាល់សិទ្ធិកាន់កាប់អចលនទ្រព: .... ចុះថ្ងៃទី.......ខែ..........ឆ្នាំ.........(ក្រុម/ភូមិ............ឃុំ/សង្កាត់..............) ស្រុក/ខណ្ឌ.........................ខេត្ត/ក្រុង..................................... ។		
៣	ប័ណ្ណសំគាល់សិទ្ធិកាន់កាប់អចលនទ្រព: .... ចុះថ្ងៃទី.......ខែ..........ឆ្នាំ.........(ក្រុម/ភូមិ............ឃុំ/សង្កាត់..............) ស្រុក/ខណ្ឌ.........................ខេត្ត/ក្រុង..................................... ។		

ប្រការ៥: កិច្ចសន្យានេះធ្វើឡើងជាភាសាខ្មែរចំនួន ០៣ច្បាប់ សម្រាប់ភាគី"ក" និងភាគី"ខ" រក្សាទុកចំនួន ០១ច្បាប់ម្នាក់ មេធាវី ០១ច្បាប់ ។

ប្រការ៦: កិច្ចសន្យានេះធ្វើឡើងរវាងភាគី"ក" និងភាគី"ខ" ដោយគ្មានការបង្ខិតបង្ខំពីភាគីណាមួយឡើយ ហើយកិច្ចសន្យានេះមានសុពលភាពនៅពេលដែលចុះហត្ថលេខា និងផ្តិតស្នាមមេដៃស្តាំ ជាភស្តុតាង ។

ធ្វើនៅ................., ថ្ងៃទី...........ខែ............ឆ្នាំ.............

ភាគី"ខ" **សាក្សីភាគី"ខ"** **សាក្សីភាគី"ក"** **ភាគី"ក"**

ឈ្មោះ........................... ឈ្មោះ........................... ឈ្មោះ........................... ឈ្មោះ...........................

បានឃើញ និង បញ្ជាក់ថា
ភាគីទាំងពីរបានផ្តិតមេដៃស្តាំ ចំពោះមុខមេធាវី
ប្រាកដមែន ។
ធ្វើនៅ,.............ថ្ងៃទី..........ខែ...........ឆ្នាំ..........
មេធាវី

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

<u>កិច្ចព្រមព្រៀងលក់ផ្តាច់ (អចលនៈវត្ថុ)</u>
<u>ធ្វើឡើងរវាង</u>

លោក...................................អាយុ...........ឆ្នាំ មានទីលំនៅ ភូមិ.............ឃុំ-សង្កាត់....................... ស្រុក-ខណ្ឌ.........................ខេត្ត-ក្រុង..................... លេខទូរស័ព្ទលេខ....................... កាន់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសញ្ជាតិខ្មែរលេខ.......................... ទូរស័ព្ទលេខៈ.................................... ជាអ្នកទិញដី (ហៅកាត់ថា **ភាគី"ក"**) ។

និង

លោក...................................អាយុ...........ឆ្នាំ មានទីលំនៅ ភូមិ.............ឃុំ-សង្កាត់....................... ស្រុក-ខណ្ឌ.........................ខេត្ត-ក្រុង..................... លេខទូរស័ព្ទលេខ....................... កាន់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសញ្ជាតិខ្មែរលេខ.......................... ទូរស័ព្ទលេខៈ.................................... ជាអ្នកទិញដី (ហៅកាត់ថា **ភាគី"ខ"**) ។

<u>*ភាគីទាំងពីរបានព្រមព្រៀងគ្នាដូចខាងក្រោមៈ*</u>

<u>ប្រការ១ៈ</u> **ភាគី"ក"** មានដីទំហំ......................ស្ថិតនៅក្នុងភូមិ ....ស្រុក.............. ខេត្ត................ ក្នុងតំលៃ .... = ...ដុល្លារ (...............ដុល្លារអាមេរិក) (ក្នុងចំនួនដី ....ហិកតា) ។ រួមទាំងដើមឈើដែលមានដុះលើដី មានព្រំប្រទល់ៈ

- ខាងជើងទល់នឹង.............................
- ខាងត្បូងទល់នឹង...............................
- ខាងកើតទល់នឹង.............................
- ខាងលិចទល់នឹង...............................

<u>ប្រការ២ៈ</u> **ភាគី"ខ"** យល់ព្រមប្រគល់ប្រាក់កក់ចំនួន ៣០% ស្មើនឹង .... ជាប្រាក់កក់បណ្តោះអាសន្នលើចំណែកលើកទី១ នៃសរុបប្រាក់.. នៅថ្ងៃទី...........ខែ............ឆ្នាំ.............ដើម្បីយកទៅដោះស្រាយការងារផ្សេងៗដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយ **ភាគី"ក"** ។

<u>ប្រការ៣ៈ</u> **ភាគី"ខ"** យល់ព្រមប្រគល់ប្រាក់កក់ចំនួន ៥០% លើកទី២ ស្មើនឹង .... នៅថ្ងៃទី...........ខែ............ឆ្នាំ............. ដើម្បីមកកាត់ឈ្មោះផ្ទេរសិទ្ធិជូនភាគី"ខ"រួចរាល់ ។

<u>ប្រការ៣ៈ</u> **ភាគី"ខ"** ត្រូវប្រគល់ប្រាក់គ្រប់ចំនួននៅពេលដែល **ភាគី"ក"** កាត់ឈ្មោះរួចរាល់ហើយ ត្រូវប្រាក់ដែលនៅចំនួន ២០%ស្មើនឹង.................................... នៃទឹកប្រាក់សរុបទាំង ។

<u>ប្រការ៤ៈ</u> **ភាគី"ក"** ក្រោយពីចុះកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ និងទទួលប្រាក់កក់ថ្លៃដីរួចហើយ ត្រូវមានកាតព្វកិច្ចដូចខាងក្រោម :

- ត្រូវចេញមុខដោះស្រាយចំពោះមុខច្បាប់ និងចំណាយប្រាក់ដោយខ្លួនឯង ប្រសិនបើមានតតិយជនណាមួយមកតវ៉ាថា ដីលក់ខាងលើនេះ ជាដីរបស់ខ្លួនមិនបានលក់ទេ ។
- ក្នុងករណី**ភាគី"ក"** កែប្រែឈប់លក់វិញ មិនគោរពតាមកិច្ចសន្យានេះ **ភាគី"ក"** ត្រូវសងសងជំងឺចិត្តថ្លៃខាតពេលវេលា និងប្រាក់កក់ឱ្យ **ភាគី"ខ"** ស្មើនឹងប្រាក់កក់ទទួលបានគុណនិង ២ដង ។
- ក្នុងករណី **ភាគី"ខ"** ដែលបានកក់ប្រាក់រួចហើយ ប្រែជាឈប់ទិញដីនោះវិញ ឬ មិនគោរពតាមកិច្ចសន្យាខាងលើប្រាក់កក់ដែលកក់ឱ្យ **ភាគី"ក"** ត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ ។

ប្រការ៥: កិច្ចសន្យានេះធ្វើឡើងចំនួន ០៤ច្បាប់ ភាគី"ក" រក្សាទុកចំនួន ០១ច្បាប់ ភាគី"ខ" ចំនួន ០១ច្បាប់ និងមេធាវីចំនួនខាងសង ០២ច្បាប់ មានតំលៃ និងប្រសិទ្ធិស្មើគ្នា ។

ប្រការ៦: ភាគីទាំងពីរក្រោយពីអានកិច្ចសន្យា ហើយឯកភាពតាមខ្លឹមសារ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងដូចមានចែងខាងលើទាំងស្រុងហើយ ភាគីទាំងពីរត្រូវផ្តិតមេដៃស្នាំទុកជាចំណាំ និង ទទួលអនុវត្តឱ្យបានល្អត្រឹមត្រូវតាមគោលការណ៍ច្បាប់ ។ ករណីមិនគោរពតាមកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ ភាគីដែលមិនគោរពត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខច្បាប់ជាធរមាន នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

ធ្វើនៅ, ថ្ងៃទី..........ខែ............ឆ្នាំ ២០.......

ស្នាមមេដៃស្តាំភាគី"ខ" **ស្នាមមេដៃស្តាំភាគី"ក"**

បានឃើញ និង បញ្ជាក់ថា

គូភាគីទាំងពីរបានផ្តិតមេដៃនៅចំពោះមុខយើង

មេធាវីប្រាកដមែន ។

ធ្វើនៅ, ថ្ងៃទី...........ខែ.............ឆ្នាំ២០....

មេធាវី